

Vlaanderen
verbeelding werkt

WEERBAAR WATER+LAND+SCHAP

AMBITIE EN ACTIEPLAN

IJzer- en Handzamevallei, Deelgebied **Bovenloop IJzer**

**Vlaamse
overheid**

**Water+
Land+
Schap**

**DE VLAAMSE
VEERKRACHT**

Blue Deal

**Interreg
Europe**

Co-funded by
the European Union

NBS4LOCAL

**Gefinancierd door
de Europese Unie**
NextGenerationEU

VLM.be

WEERBAAR WATER+LAND+SCHAP BOVENLOOP IJZER

COLOFON

Uitvoerder (trekker coalitie):

Provincie West-Vlaanderen
Koning Leopold III-laan 41
8200 Brugge

www.west-vlaanderen.be
www.wijzerwater.be

Opdrachtgever:

Programmateam Water+Land+Schap
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

www.vlm.be

Redactie:

Marjan Dewulf, Tim Denutte, Marten Vanden Berghe, Jasper Boussaert

Coverfoto: IJzer ter hoogte van Elzendamme, ©Ogenbliksem, 2023

Datum Rapport: 4 april 2025

Status/Revisie: definitief actieplan met principiële goedkeuring partners (nog geen engagementen)

Inhoud

1	Inleiding.....	4
1.1	Achtergrond	4
1.2	Proces Weerbaar Water+Land+Schap	8
1.3	Projectgebied	11
1.4	Leeswijzer	13
2	Analyse	14
2.1	10 feiten over de Bovenloop IJzer en bij uitbreiding de IJzer- en Handzamevallei	15
2.1.1	Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.	15
2.1.2	Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.	16
2.1.3	Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.	17
2.1.4	Snel afstromend water uit hoger gelegen gebieden vergroot de kans op wateroverlast.	18
2.1.5	De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.	21
2.1.6	Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.	22
2.1.7	De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.	25
2.1.8	De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.	25
2.1.9	Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht.	26
2.1.10	Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.	27
3	Visie 2050	28
3.1	Visie op de Bovenloop IJzer en bij uitbreiding de IJzer- en Handzamevallei	29
3.2	4 IJzersterke ambities	31
3.2.1	Waterveiligheid: voorkomen van schade bij uitzonderlijke neerslag.	31
3.2.2	Waterbeschikbaarheid: verhogen van de watervoorraad voor periodes van droogte.	32
3.2.3	Waterkwaliteit: verbeteren van de toestand van oppervlaktewater en grondwater.	33
3.2.4	Water(be)leven: verbinden van mens en dier met het water.	34
4	Actieplan 2030 Bovenloop IJzer	35
4.1	Onderzoeksagenda	36
4.1.1	Waterveiligheid	36
4.1.2	Waterbeschikbaarheid	37
4.1.3	Waterkwaliteit	38
4.1.4	Water(be)leven	39
4.2	Acties per watersegment	41
4.2.1	Acties in de valleien en de polders	42
4.2.2	Acties op de flanken en de plateaus	77
4.2.3	Acties over de segmenten heen	95
4.2.4	Acties buiten de scope van Weerbaar Water+Land+Schap	120
5	Samenwerken	121
5.1	Inventarisatie van belangrijke stakeholders	122
5.2	Overleg- en samenwerkingsstructuur	123

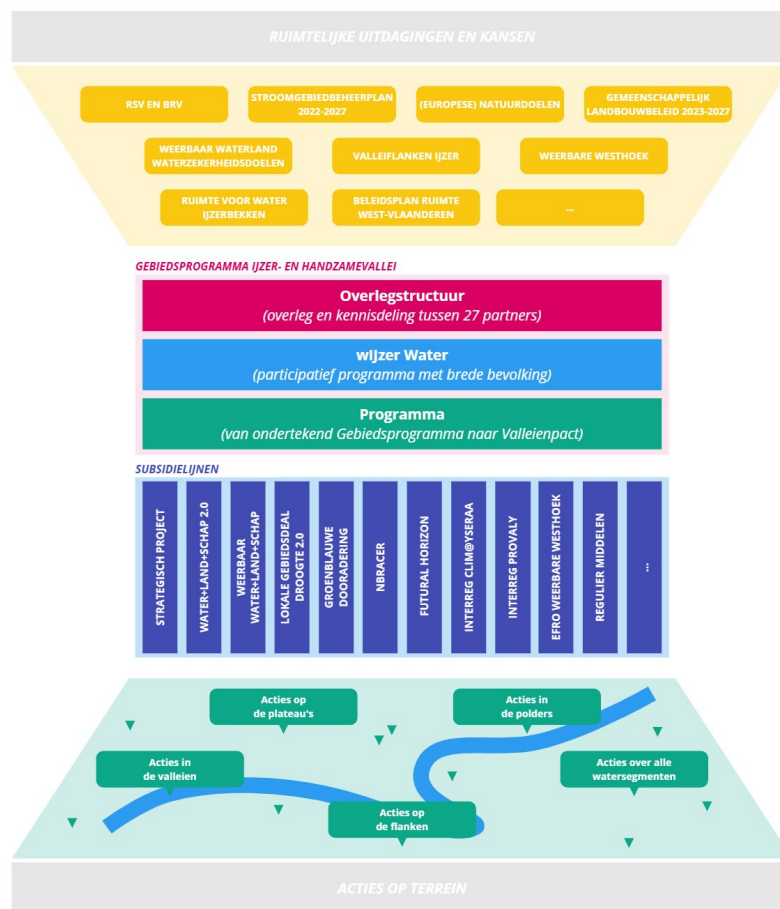
1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Het project Weerbaar Water+Land+Schap Bovenloop IJzer maakt deel uit van het Gebiedsprogramma 'IJzer- en Handzamevallei, klimaatbuffer in de Westhoek'. Sinds de start in 2021 genereerde de gebiedscoalitie onder coördinatie van de provincie West-Vlaanderen een stevige dynamiek in het gebied. Binnen het Gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei dient de ontwikkeling van het watersysteem als hefboom voor een bredere, geïntegreerde gebiedsontwikkeling, over sectorale, bestuurs- en landsgrenzen heen. De aandacht gaat hierbij naar de ruimtelijke verwevenheid én complementariteit tussen water, landbouw, natuur, recreatie, wonen, werken en drinkwaterproductie. Bovendien hebben zowel de wateroverlastevents van 2021 en 2023, als de vaak intense droogteperiodes van de laatste jaren de complexiteit en de urgentie van de vele uitdagingen in het gebied nogmaals bevestigd, net als het belang van een goede bovenlokale samenwerking en afstemming hierover. Daarbij is ook de ruimtelijke samenhang met de bovenstroomse gebieden verzekerd door de ruime, niet-in-steen-gebeitelde perimeter.

Het Gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei functioneert als overkoepelend kader (zie onderstaande figuur). Het vormt de basis voor samenwerking in de regio, met een duidelijke overlegstructuur, een participatief en educatief programma (wIJzerWater) een actieplan, het gebiedsprogramma zelf. De uitvoering van die acties gebeurt via verschillende Vlaamse en Europese subsidiestromen zoals Water+Land+Schap, Lokale Gebiedsdeal Droogte, INTERREG,.... In plaats van de nadruk te leggen op die afzonderlijke subsidiekanalen, zetten we vandaag bewust het gebiedsprogramma met zijn visie en acties centraal. Na drie jaar samenwerking, realisaties en nieuwe inzichten vonden we het tijd voor een actualisatie. Die vernieuwde versie werken we momenteel uit onder de naam Valleienpact – het gebiedsprogramma 2.0, met opnieuw een gedragen visie en een concreet actieplan als leidraad voor de komende jaren. Het vernieuwde visie vormt ook de basis voor deze aanvraag.

De coalitie bestaat uit een sterk en dynamisch partnerschap inclusief de provinciale agentschappen Inagro en Westtoer, Regionaal Landschap Westhoek, de Vlaamse administraties, de lokale besturen, de polderbesturen, de landbouw- en natuurorganisaties en De Watergroep. Het Strategisch Project IJzer- en Handzamevallei was hiervoor de aanjager. Recent werd een tweede periode van 3 jaar goedgekeurd. De provincie garandeert t.a.v. de partners het helikopteroverzicht, trekt het proces met de nodige capaciteit (2,5 VTE) en is gemandateerd om actief financiële middelen aan te trekken. Het zoeken en aantrekken van investeringsmiddelen voor uitvoering van acties is dan ook een van de hoofdtaken van de projectcoördinatie. De uitvoering van acties gebeurt op een gecoördineerde manier, met het ondertekende Gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei als basis. In 2023 werd het gebiedsprogramma structureel verankerd in de werking van Provincie West-Vlaanderen.

Dat gebiedsprogramma werd in 2022, in een intensief traject met alle partners, in amper 9 maanden ineen gebokst. Aanleiding was het indienen van het projectdossier Water-Land-Schap 2.0 voor het deelgebied Blankaartbekken en Handzamevallei. Het Water-Land-Schap traject werd aangegrepen om voor het hele gebied van de IJzer- en Handzamevallei een gedragen visie, ambities en doelstellingen te formuleren, als kapstok voor de ca. 60 acties (zie bijlage, Gebiedsprogramma Water-Land-Schap 2.0 Klimaatsonzen in de Westhoek). Van bij het begin werd de keuze gemaakt om dit strakke opgelegde ritme voor indiening, aan te houden voor het hele gebied en in dezelfde flow een actiepakket voor de Bovenloop van de IJzer te definiëren en af te kloppen. Het aanvraagdossier werd op 30 december '22 integraal goedgekeurd en geeft financiering voor 40 van de 60 acties. Het actiepakket voor de Bovenloop van de IJzer werd mee ingediend binnen Water-Land-Schap 2.0, maar was geen voorwerp van de subsidieaanvraag. Dat reeds gedragen actiepakket vormde de basis voor de kandidatuur Weerbaar Water+Land+Shap Bovenloop IJzer.

Bijkomend werd in 2023 een Lokale Gebiedsdeal Droogte 2.0-voorstel goedgekeurd met drie deelprojecten die zich ofwel in de perimeter van de Bovenloop IJzer bevinden, ofwel net erbuiten. De drie deelprojecten vallen investeringsgewijs buiten de scope van dit Weerbaar Waterlandschapstraject.

Een belangrijke maatregel in het Gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei is de ontwikkeling van een Integrale Waterstrategie voor het gebied, die inmiddels is opgesteld door OMGEVING cv en VITO. Deze studie vormt de verdere kapstok voor de ontwikkeling van het gebied en legt daarbij een sterke focus op waterschaarste, wateroverlast en waterkwaliteit vanuit een geïntegreerde benadering. Een beter inzicht in de hydrologie en de potenties van het gebied en een hoge betrokkenheid van de stakeholders vormen hiervoor de basis. Finaal leidde dit tot een pakket aan mogelijke acties, met extra inzichten in significante lacunes in het huidige studiewerk. De inzichten en mogelijke acties uit Integrale Waterstrategie vormen de vertrekbasis voor een actualisatie van het gebiedsprogramma en voor de aanvraag van toekomstige subsidieaanvragen, bijvoorbeeld het Weerbaar Water+Land+Shap.

In november 2023 werd de Westhoek geconfronteerd met uitzonderlijke regenval en een verhoogde afvoer van regenwater uit Frankrijk. De combinatie van een door hoge grondwaterstanden verzadigde bodem, dood tij, aanhoudende westenwind en zware neerslag stroomopwaarts in Frankrijk, leidden ertoe dat verschillende waterlopen in het IJzerbekken buiten hun oevers traden. Op 17 november 2023 installeerde de Vlaamse Regering de taskforce 'Weerbare Westhoek'. Die kreeg als opdracht om binnen de maand een onderbouwd advies uit te brengen over de verdere aanpak van waterveiligheid en duurzaam waterbeheer in de Westhoek. De Vlaamse Regering keurde op 23 december 2023 een belangrijk pakket maatregelen goed om de Westhoek weerbaarder te maken. Voor 2024 werd 54 miljoen euro uitgetrokken om verschillende maatregelen op korte termijn uit te voeren die moeten zorgen voor meer waterveiligheid. Daarnaast legde de Vlaamse Regering voor 2025 een provisie vast van 26 miljoen euro voor verdere acties in de Westhoek. Voor de aanpak op langere termijn, adviseert de Taskforce de opmaak van een geïntegreerd en actiegericht meerjarenprogramma.

Waar mogelijk proberen we ook het bredere kader van Weerbare Westhoek mee te nemen. Weerbaar Water+Land+Schap richt zich voornamelijk op lokale maatregelen, maar er zijn ook maatregelen op bekkenniveau nodig om overstromings- en droogterisico's te beperken. Een belangrijke vraag is wie deze grootschalige maatregelen zal kunnen bekostigen. Hiervoor is de opdracht “meerjarenprogramma” (Haedes en Sweco) lopende, die tegen de volgende Taskforce een duidelijker beeld moet geven van deze maatregelen.

1.2 Proces Weerbaar Water+Land+Schap

In 2023 werd het deelgebied Bovenloop IJzer geselecteerd als een van de vier trajecten van Weerbaar Water+Land+Schap. Dit bracht nieuwe kansen met zich mee: het traject fungeerde als een 'test' voor de integratie van verschillende inzichten en expertises, met als doel meer grip te krijgen op wat de vele partners op het terrein al lang aanvoelen, en deze te onderbouwen met feiten en cijfers. Het is belangrijk te benadrukken dat deze feiten en cijfers geen absolute waarheden zijn, maar modellen en scenario's die gebaseerd zijn op aannames. De uiteindelijke (klimaat)realiteit zal waarschijnlijk anders zijn en de oplossing zal zich verder ontwikkelen, maar de studies geven waardevolle richting en leveren onmiskenbare inzichten over de grote uitdagingen die ons te wachten staan.

Dit traject vormt een vertaling van het adviesrapport 'Weerbaar Waterland' dat in opdracht van de regering is opgesteld in de zomer van 2022. De uitwerking van de concrete maatregelen volgen daarbij de 10 sturende principes uit het rapport Weerbaar Waterland:

1. Hou bodem en water sturend voor ruimtelijke planning en landgebruik.
2. Combineer het versterken van het fysisch watersysteem met aanpassingen in de samenleving.
3. Benut kansen om ingrepen te combineren met aangepast of beter ruimtegebruik.
4. Verbeter tegelijk de waterkwaliteit.
5. Vertrek vanuit systeemdenken.
6. Integreer voortschrijdend inzicht.
7. Beperk de kans op overlijden door water gerelateerde risico's.
8. Geef voorrang aan plekken waar de wateruitdagingen het grootst zijn.
9. Hou kosten en baten in evenwicht.
10. Veranker rechtvaardige transitie.

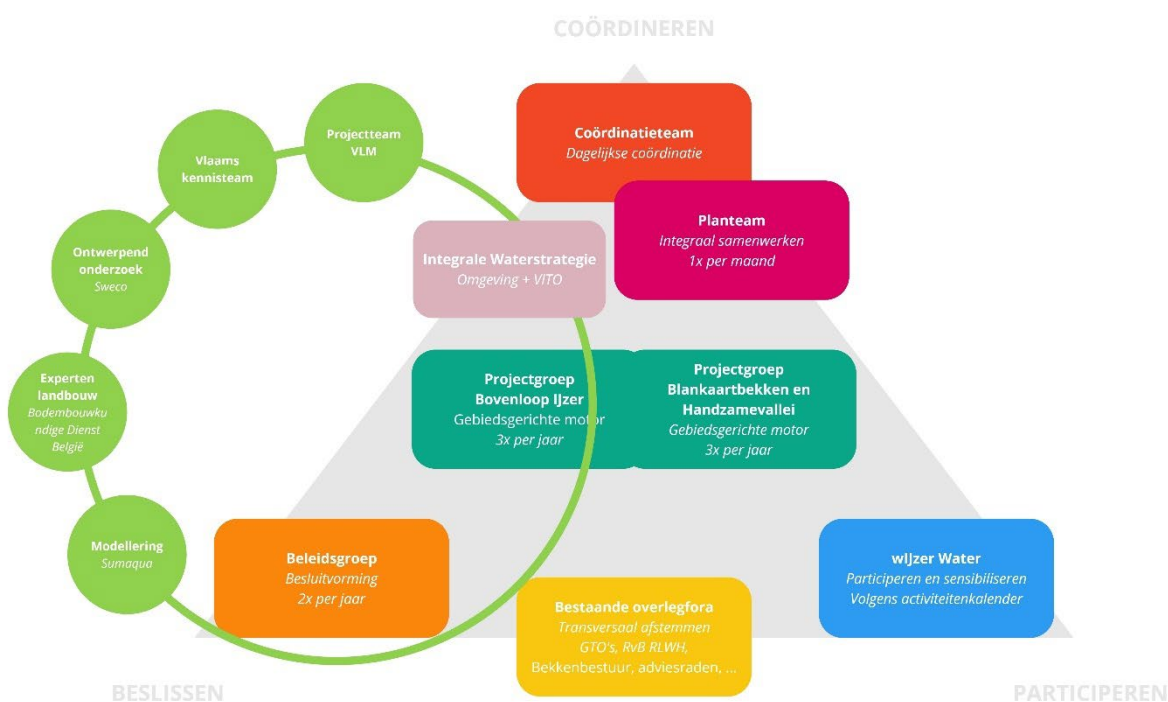
De enorme uitdagingen en de limieten (zie hoofdstuk 'analyse') mogen ons niet ontmoedigen of doen vervallen in passiviteit. Het doel van dit traject is om een motiverend narratief te ontwikkelen, waarin we ons deels zullen moeten aanpassen, ons beschermen en ons goed voorbereiden (zie hoofdstukken 'visie 2050'). Hierbij worden de principes van meerlaagse waterveiligheid toegepast (bescherming, preventie en paraatheid). Het uitgebreide studiewerk en ontwerpend onderzoek spelen hierbij een ondersteunende rol om te komen tot een gedragen en goed onderbouwd actieprogramma (zie hoofdstuk 'actieplan Bovenloop IJzer 2030'), waarin weloverwogen keuzes worden gemaakt. Dit gebeurt in samenwerking met alle coalitiepartners, waarbij individuele keuzes en maatregelen, die gericht zijn op het verzekeren van de eigen toekomst, plaatsmaken voor geïntegreerde keuzes en maatregelen die een toekomst voor velen mogelijk maken (zie hoofdstuk 'stakeholderbetrokkenheid en samenwerking').

Binnen het traject Weerbaar Water+Land+Schap buigt het door VLM aangestelde studieconsortium zich over een aantal geïdentificeerde onderzoeksvragen en modelleringsnoden, met als doel op niveau van het projectgebied theoretische inschattingen te kunnen maken van de benodigde maatregelen die ons voorbereiden op klimaatverandering. De Bodemkundige Dienst van België is aangesteld om gedurende dit traject alle vier de gebiedscoalities wetenschappelijk te ondersteunen binnen het expertgebied landbouw, met focus op droogte. Bodemkundige Dienst maakt hiervoor gebruik van het bodemwatermodel en hanteert een identieke methodiek bij alle vier de coalities. Sumaqua analyseerde voor alle vier de coalities de impact van drie types brongerichte basismaatregelen (cf. het Klimaatportaal), maar boog zich ook over een aantal concrete modelleringsvraagstukken. Deze modelleringsvragen werden voorbereid en opgesteld door de waterbeheerders in het gebied. Het modelleringswerk van Sumaqua voor de Taskforce Weerbare Westhoek maakt geen onderdeel uit van deze synthese, maar biedt uiteraard ook relevante antwoorden voor het

projectgebied. SWECO ondersteunt de coalitie door via ontwerpend onderzoek de mogelijke effecten van klimaatverandering en de mogelijke maatregelen te verbeelden.

Om tot een gedragen en wetenschappelijk onderbouwd actieplan te komen, stemmen een heleboel actoren hun denkwerk op elkaar af:

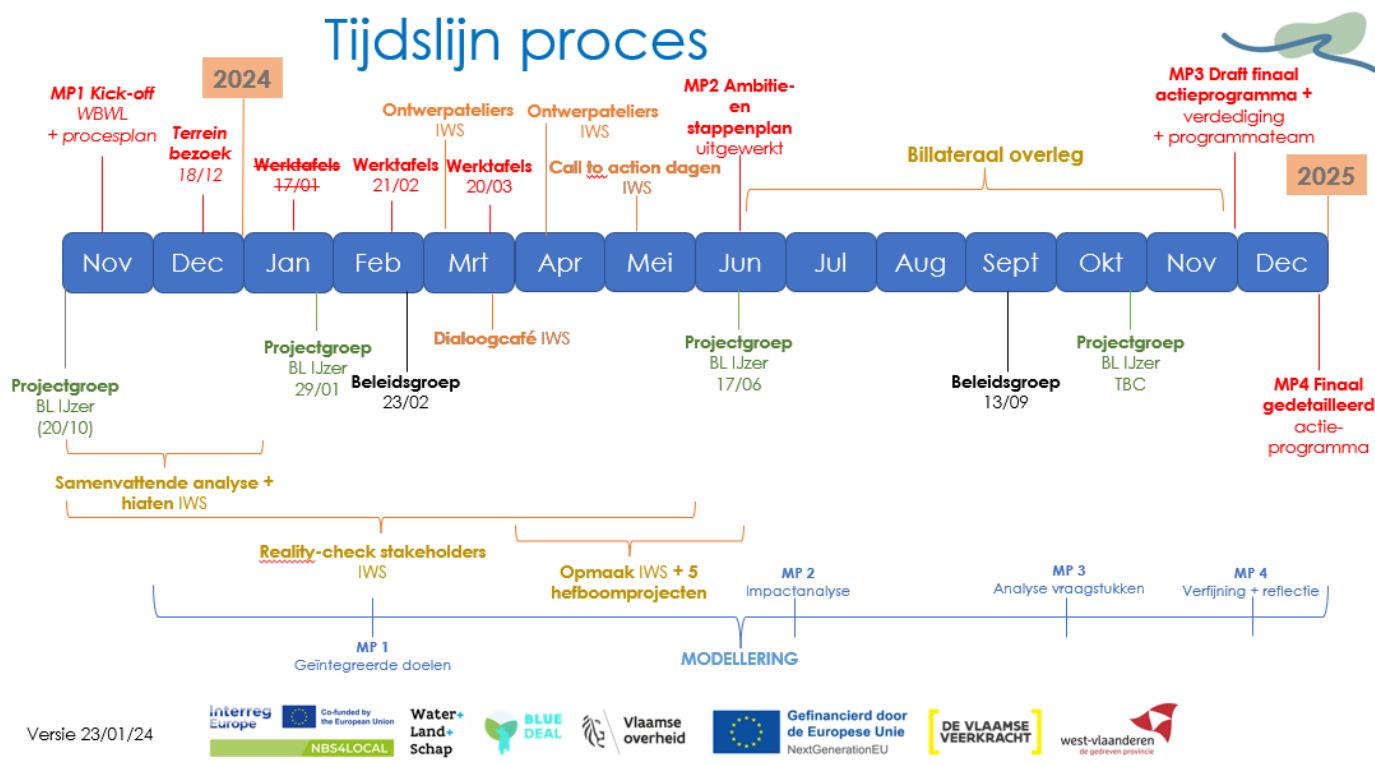
- De coalitiepartners
- De experts WWLS die studiewerk- rond wateroverlast, droogte, erosie en landschap verrichten in opdracht van VLM: Bodemkundige Dienst (landbouw), Sumaqua (modellering), Sweco/Buur (ontwerpend onderzoek)
- Het studieconsortium van de Integrale Waterstrategie: Bureau Omgeving + VITO stemde grondig af met de experts WWLS, zodat er geen dubbel werk gebeurt.
- Het Vlaams Kennisteam draagt (gebieds)kennis aan, toetst de producten die worden opgeleverd en geeft advies.
- Stakeholders: betrokkenen, aangelanden, eigenaars geven hun feedback op de (haalbaarheid van) voorgestelde maatregelen.
- Overige experts: in functie van workshops en gebiedsgerichte werkateliers (ILVO, Onroerend Erfgoed, Vito Kennispunt Water, POM, VOKA, etc.).
- Het projectteam van de VLM zet de procescontouren uit en overschouwt de 4 gebiedscoalities.

Daarvoor worden verschillende vormen van overleg gebruikt:

- **Planteam:** projectcoördinatoren en procesbegeleiders samen met leden planteam en desgewenst aangevuld met leden van projectteam VLM
- **Workshop:** reflectie op analysefase IWS - eerste voorstellen van haalbare maatregelen – Vlaams kennisteam, experts, studieconsortium Integrale Waterstrategie, coalitiepartners en stakeholders
- **Ontwerpatelier:** aan de slag met de analyseresultaten IWS en WWLS via ontwerpend onderzoek - mix van experts WWLS, studieconsortium IWS en stakeholders - haalbaarheid maatregelen aftoetsen

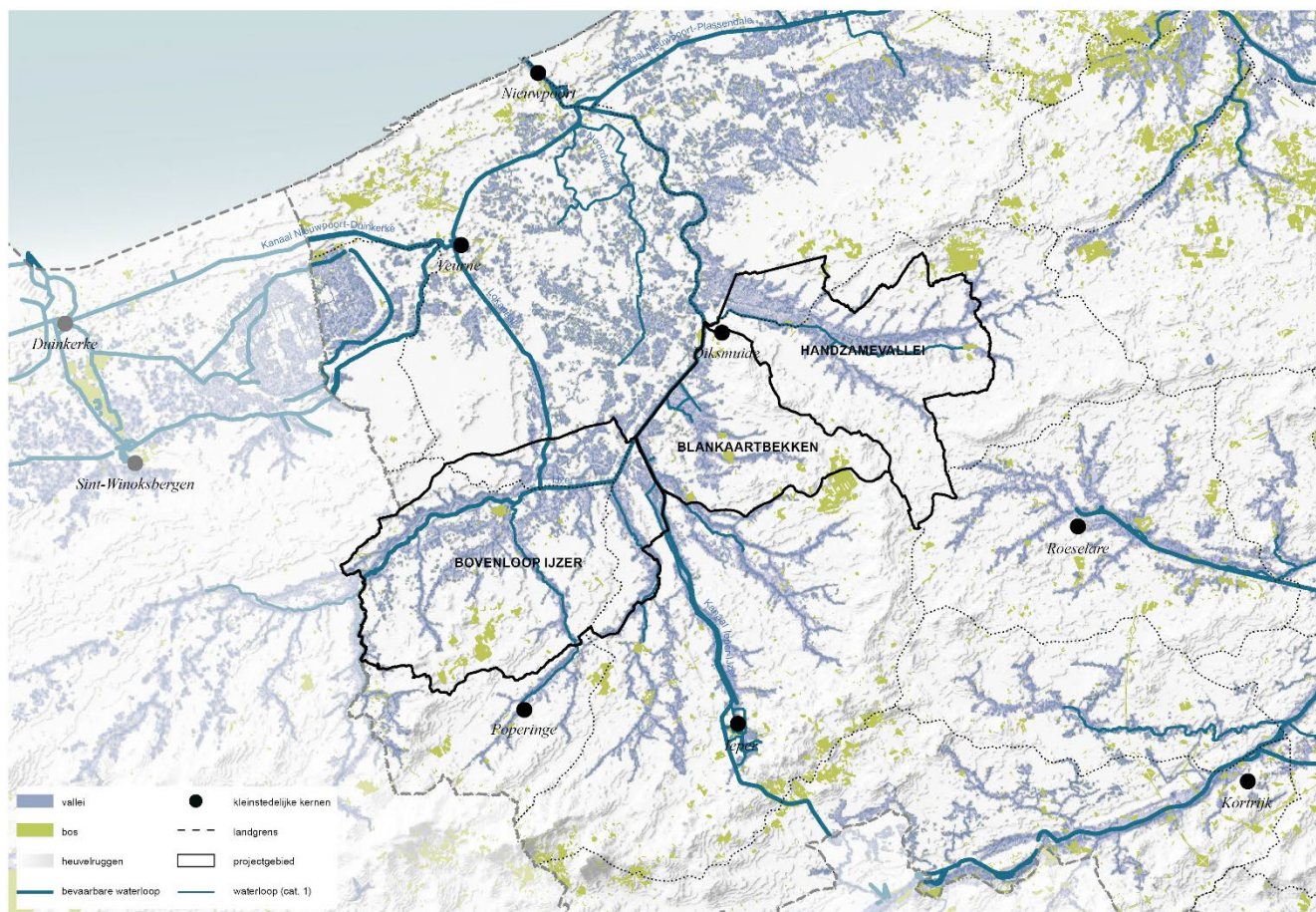
- Werktafel: Aan de slag met analysemateriaal (Sweco, BDB, Sumaqua, Omgeving en VITO) - verder vertalen naar de vier focuszones – Vlaams kennisteam, experts WWLS, studieconsortium Integrale Waterstrategie en planteam
- Webinars ter verduidelijking van de studieresultaten Bodemkundige Dienst België en Sumaqua, inclusief mogelijkheid tot het geven van feedback door de stakeholders
- Bilateraal overleg: met de lokale partners in functie van verfijnen actieplan
- Projectgroep: Inhoudelijke inbreng en reality-check IWS (deel BL), ambitie- en stappenplan en actieplan WWLS - coalitiepartners
- Beleidsgroep: Bekrachtigen IWS, ambitie- en stappenplan en finaal actieplan WWLS – coalitiepartners

*Deadlines op de figuur werden gewijzigd, maar de stappen bleven hetzelfde.

1.3 Projectgebied

Het projectgebied Bovenloop IJzer beslaat in grote lijnen uit het door de IJzer gevormde valleigebied tussen de Franse grens (Roesbrugge – Haringe) – waar de IJzer ons land binnenstroomt – tot aan het kanaal Ieper-IJzer, de grens met het deelgebied Blankaartbekken en Handzamevallei (Water-Land-Schap 2.0 Klimaatstapen in de Westhoek). Het is onderdeel van de ruimere projectperimeter van het strategisch project 'IJzer- en Handzamevallei, klimaatbuffers in de Westhoek'.

Vertrekkend vanuit een systemische visie op het gebied is er besloten om een perimeter op twee niveaus in te stellen:

De modelleringsvragen (zie 2. Analyse) voor Weerbaar Waterlandschap, samen met een aantal gebiedsdekkende acties zijn geënt op uitdagingen in de ruime bestaande perimeter Bovenloop IJzer.

Binnen die bestaande perimeter worden drie projectzones onderscheiden, elk met hun karakteristieke uitdagingen, waar gebiedsgerichte acties en investeringen verder uitgerold kunnen worden op basis van de antwoorden die uit de onderzoeks- en modelleringsvragen voortvloeien. De effecten van maatregelen gaan immers ruimer dan de projectzones. Het is dan ook belangrijk om deze voldoende in kaart te kunnen brengen (vb. relatie bovenstroomse en valleigebied, relatie met poldergebied).

Deze gelaagde perimeter zal ook renderen in een grotere betrokkenheid van de aanwezige partners in het gebied, die over heel wat terreinexpertise beschikken (lokale besturen, waterbeheerders, belangenorganisatie, etc.). Dit verhoogt de slaag- en realisatiekansen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk **ANALYSE** worden de belangrijkste inzichten uit het gevoerde studiewerk beschreven in de vorm van 10 feiten over de IJzer- en Handzamevallei. De feiten helpen om een gedeeld en onderbouwd begrip te krijgen van de huidige situatie en de toekomstige mogelijkheden. Ze geven daarbij al significante limieten aan en tonen aan dat het projectgebied een eigen aanpak vereist, afgestemd op de specifieke karakteristieken en met respect voor de gebruikers. De onderbouwing wordt gevoed vanuit verschillende documenten, zoals in de inleiding beschreven. Voor de uitgebreide analyses wordt verwezen naar de eindrapporten.

In hoofdstuk **VISIE 2050** wordt de visie toegelicht en verder uitgediept aan de hand van ambities. De visie is een geïntegreerd verhaal over de gewenste toekomst van het gebied, waarbij de ambities een bepaalde richting aangeven. De ambities zijn in het belang van iedereen, overstijgen het sectorale denken en richten de focus op de uitdagingen. Het is duidelijk dat er actie nodig is. In eerste instantie lijken de ambities onhaalbaar, maar met heldere doelstellingen wordt realisatie mogelijk. De doelstellingen kijken op de lange termijn (2050) en vertrekken vanuit de 4 ambities.

In hoofdstuk **ACTIEPLAN 2030** wordt de visie van het gebiedsprogramma vertaald naar concrete acties in de Bovenloop IJzer voor de periode tot 2030. Het hoofdstuk start met het opstellen van een onderzoeksagenda, waarin mogelijke maatregelen en nog openstaande onderzoeksvragen worden geformuleerd. Een antwoord op deze vragen kunnen de strategische doelstellingen concreter maken en (de nood aan) nieuwe acties naar boven brengen, met de wens om dit in operationele doelstelling te vertalen. De opmaak van operationele doelstelling zal niet afgerond zijn voor de deadline van dit subsidiedossier. Toch kunnen nu al zogenoemde no-regret acties worden bepaald. Acties waarvan de coalitie overtuigd is dat ze zullen bijdragen aan de oplossing, zonder toekomstige ontwikkelingen te hypothekeren. Iedere actie krijgt een plaats in de tabel (zie bijlage) en krijgt een fiche in dit actieplan.

In hoofdstuk **SAMENWERKEN** wordt de overlegstructuur toegelicht. De overlegstructuur van het bredere gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei vormt de basis. Ze is opgebouwd uit 5 overlegorganen en garandeert de actieve deelname van alle betrokken partners, waarbij iedere partner volgens zijn sterkte wordt ingezet..

2 ANALYSE

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste inzichten uit het gevoerde studiewerk beschreven in de vorm van 10 feiten over de IJzer- en Handzamevallei. De feiten helpen om een gedeeld en onderbouwd begrip te krijgen van de huidige situatie en de toekomstige mogelijkheden. Ze geven daarbij al significante limieten aan en tonen aan dat het projectgebied een eigen aanpak vereist, afgestemd op de specifieke karakteristieken en met respect voor de gebruikers. De onderbouwing wordt gevoed vanuit verschillende documenten, zoals hieronder beschreven. Voor de uitgebreide analyses wordt verwezen naar de eindrapporten.

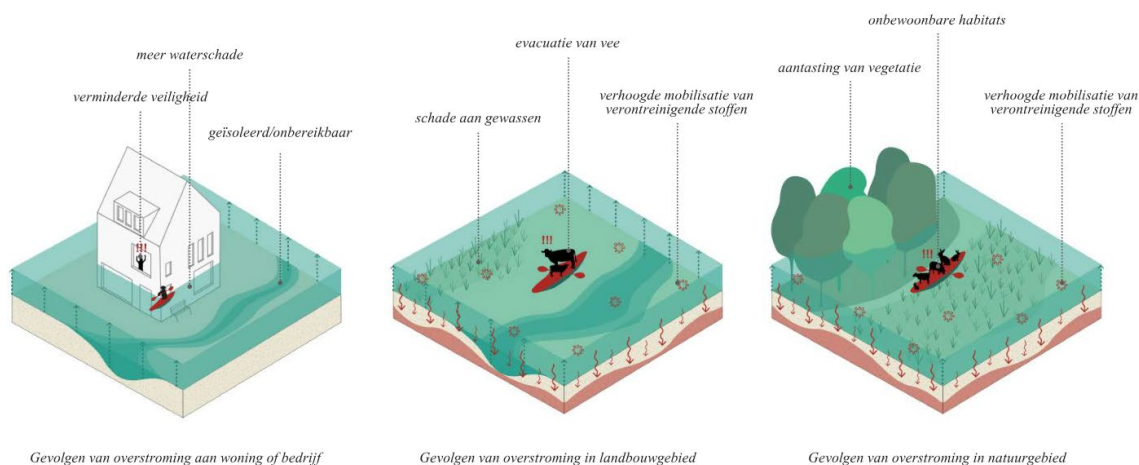
- Waterlandschap 2.0 studieopdracht Blankaartbekken en Handzamevallei (Bodemkundige Dienst België + Boeren Natuur Vlaanderen + Sumaqua + KU Leuven + Sweco, 2021)
- Advies van de Taskforce Weerbare Westhoek (2023)
- Beleidsverkenning meerlaagse waterveiligheid in de kustvlakte (Atelier Romain, 2024)
- Integrale Waterstrategie voor de IJzer- en Handzamevallei (Omgeving + VITO, 2024)
- Modelleringen Weerbaar Waterlandschap Bovenloop IJzer (Bodemkundige Dienst België + Sumaqua, 2025)

2.1 10 feiten over de Bovenloop IJzer en bij uitbreiding de IJzer- en Handzamevallei

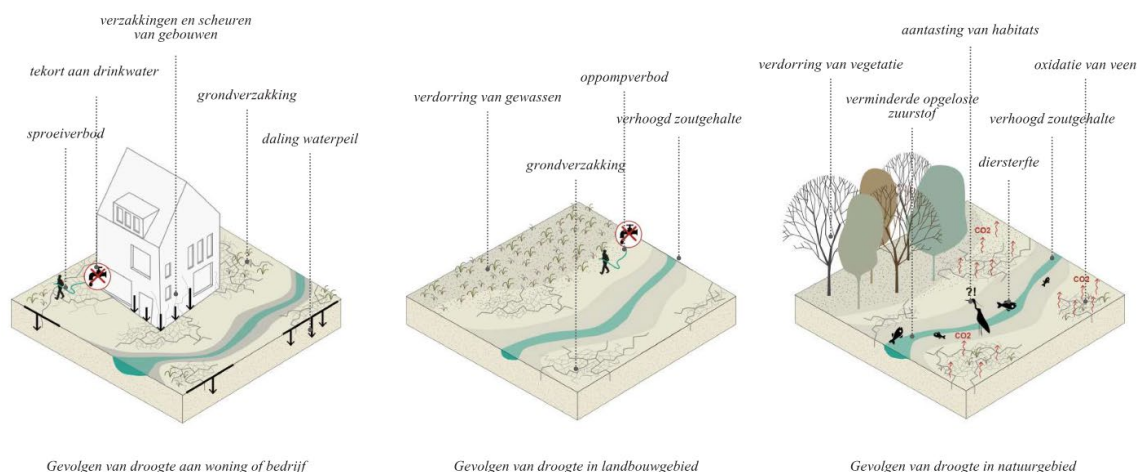
2.1.1 Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.

Het watersysteem ondersteunt de vitale functies in het gebied, maar klimaatverandering stelt het steeds meer op de proef. Alle functies in het gebied ondervinden hiervan de gevolgen. De analyses tonen duidelijk aan dat de impact van wateroverlast, droogte en vervuild water sectoroverschrijdend en alomtegenwoordig is.

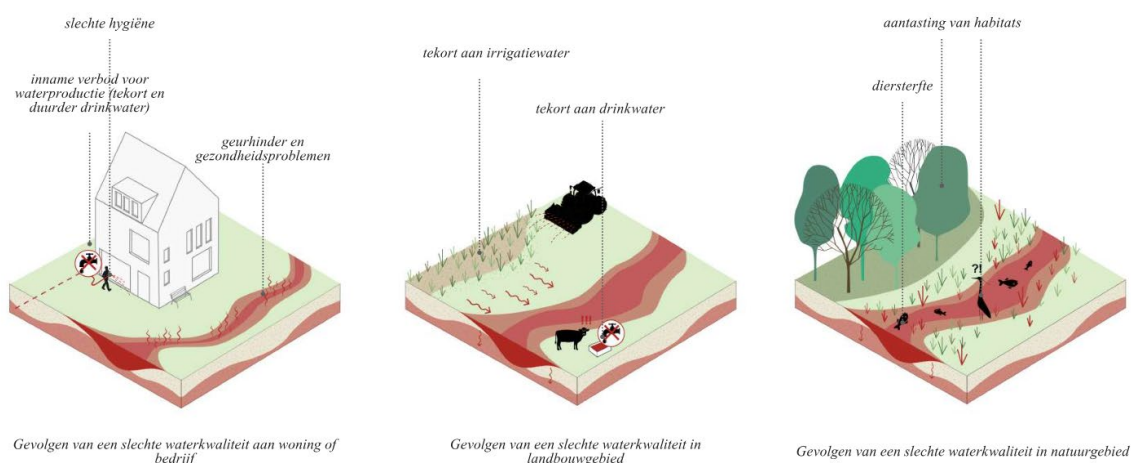
Overstromingen hebben directe gevolgen voor woningen, infrastructuur en landbouw. Bewoners en gebruikers in overstromingsgevoelige zones ervaren structurele schade aan eigendommen, een verhoogd veiligheidsrisico en moeilijkheden bij mobiliteit en bereikbaarheid. Gewassen lijden schade en vee wordt bedreigd of moet worden geëvacueerd. Ook de vruchtbare bodemlaag spoelt weg, wat nefast is voor de bodemkwaliteit en de waterlopen. Daarnaast raken habitats onbewoonbaar en verdwijnen soorten bij langdurige overstromingen.

Droogte veroorzaakt aanzienlijke economische verliezen. Grondverzakkingen en scheuren in gebouwen leiden tot extra renovatiekosten. Oppompverboden zorgen voor watertekorten bij gewassen en vee, waardoor opbrengst en bedrijfszekerheid afnemen. Langdurige droogteperiodes leiden bovendien tot verhoogde concurrentie om de beschikbare watervoorraden, met gevolgen voor natuur en drinkwaterproductie. Tijdens zulke periodes moet de drinkwaterproductie worden teruggeschroefd, wat kan leiden tot hogere kosten en onzekerheid in de levering. Droogte veroorzaakt ook verdorring van vegetatie, verlies aan biodiversiteit en het verdwijnen van leefgebieden.

Slechte waterkwaliteit versterkt de negatieve effecten van zowel overstromingen als droogte. Bij overstromingen worden vervuilende stoffen zoals meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen verspreid, terwijl droogte de concentratie ervan verhoogt door een gebrek aan verdunning. Hevige regenbuien leiden bovendien tot een toename van overstorten, wat resulteert in een daling van de zuurstofconcentratie in het water. Dit heeft directe gevolgen voor biodiversiteit en ecosystemen, die afhankelijk zijn van schoon water, en ook voor de drinkwaterproductie, door stijgende zuiveringskosten. Slechte waterkwaliteit leidt daarnaast tot gezondheidsproblemen, geurhinder, onveilige recreatie, en schade aan gewassen en vee.

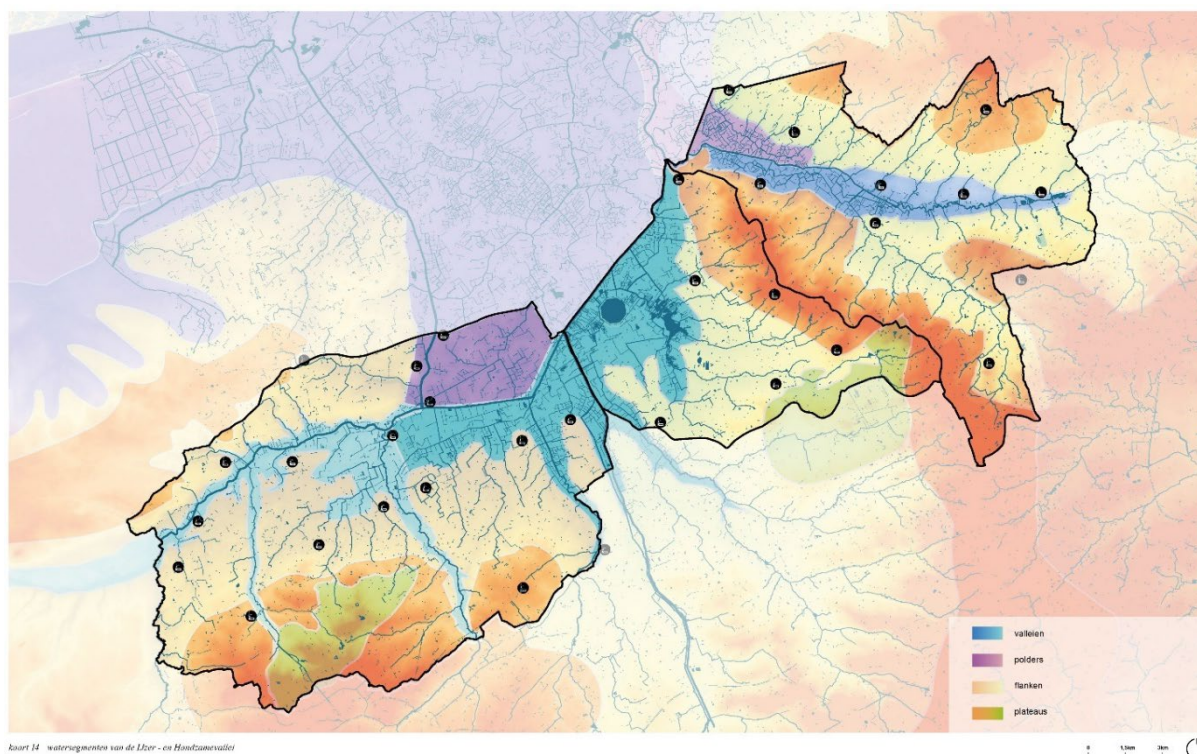
De problemen van wateroverlast, droogte en slechte waterkwaliteit raken alle aspecten van het leven in de IJzer- en Handzamevallei. De leefbaarheid van het gebied komt hierdoor op verschillende manieren onder druk te staan. Inwoners en gebruikers ervaren een verminderde kwaliteit van de leefomgeving en van de economische gebruikruimte. De Integrale Waterstrategie benadrukt dan ook het belang van een geïntegreerde aanpak, met aandacht voor zowel economische, ecologische als maatschappelijke behoeften.

2.1.2 Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.

De indeling van het gebied in watersegmenten — valleien, polders, flanken en plateaus — maakt het complexe watersysteem overzichtelijker en biedt duidelijke aanknopingspunten voor gerichte ingrepen. In de Integrale Waterstrategie wordt benadrukt dat elk segment over unieke kenmerken en uitdagingen beschikt:

- **Valleien** bestaan voornamelijk uit overstromingsgevoelige graslanden met bijzondere natuurwaarden en weinig tot geen bebouwing. Ze hebben een grote waterbergingscapaciteit, maar ook risico's voor bestaande infrastructuur.
- **Polders** vormen een mozaïek van akkers, graslanden en sporadische bebouwing, met een fijnmazig netwerk van sloten, grachten en pompen die het waterpeil reguleren. Ze zijn gevoelig voor verzilting en inklinking.
- **Flanken** bestaan voornamelijk uit akkerland en worden doorsneden door beken, met een verspreid patroon van bebouwing. Ze zijn gevoelig voor erosie en snelle afstroming, wat extra druk zet op waterkwaliteit en op wateroverlast in lageregelegen gebieden.
- **Plateaus** worden gedomineerd door akkerland, met enkele bosclusters en verspreide bebouwing. Ze liggen het hoogst en vormen het brongebied voor waterlopen, maar zijn tegelijk het meest droogtegevoelig.

Deze indeling houdt rekening met factoren zoals landgebruik, reliëf, bodem en hydrologie, en maakt het mogelijk om maatwerk te leveren op de juiste plaats.

De modellering door Sumaqua bevestigt het nut van deze aanpak. Door de watersegmenten afzonderlijk te analyseren, kunnen maatregelen zoals stuwen, infiltratiepoelen en gecontroleerde overstromingszones veel gericht en effectiever worden ingezet. Bovendien maakt deze indeling het watersysteem niet alleen beter bestuurbaar, maar ook gemakkelijker te communiceren naar beleidsmakers en bewoners. Ze biedt helder inzicht in waarom bepaalde gebieden prioriteit krijgen en welke oplossingen het meest geschikt zijn per locatie.

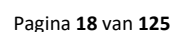
2.1.3 Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.

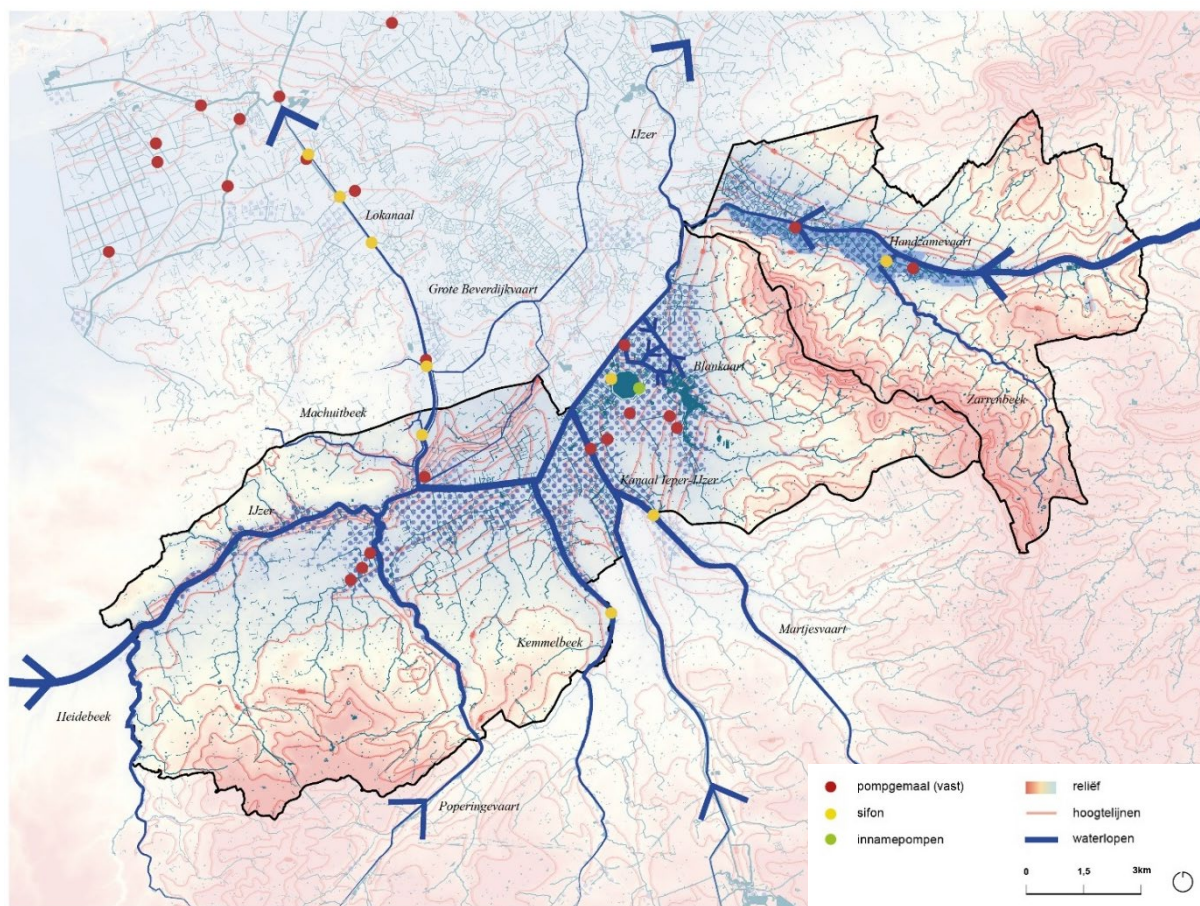
Het IJzerbekken kent op jaarbasis een positieve waterbalans: jaarlijks komt ongeveer 457 miljoen m³ (Mm³) water het stroomgebied binnen, terwijl 419 Mm³ (of 91%) wordt afgevoerd naar de zee. Het totale verbruik van oppervlaktewater bedraagt ongeveer 40 Mm³ per jaar. De grootste theoretische watergebruiker is de leidingwaterproductie (18 Mm³/jaar¹), gevolgd door natuur (10 Mm³/jaar), landbouw (7 Mm³/jaar) en industrie (4 Mm³/jaar). Dit betekent dat slechts een klein deel van het beschikbare water effectief wordt benut.

¹ Cijfer gebaseerd op de theoretische dagproductiecapaciteit van de drie waterproductiecentrums van De Watergroep. In werkelijkheid wordt dit volume niet gehaald. Voor WPC De Blankaart bedraagt het volume 10 Mm³ per jaar.

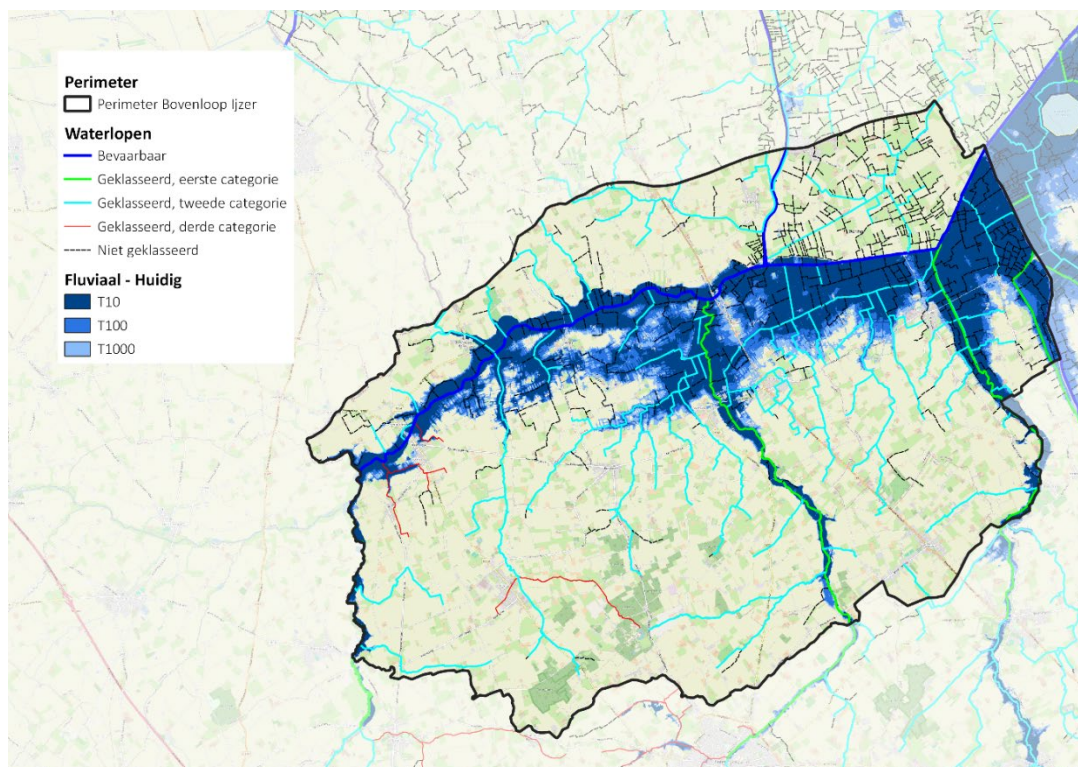
Uit IJzer = 419+40 = 459Mm³/jaar
 419 via uitstroming (408+3+7) (419/459 = 91%)
 40 waterverbruik (bitten evapotranspiratie)

- 4: industrie
- 7: landbouw
- 10: natuur
- 18: leidingwaterproductie

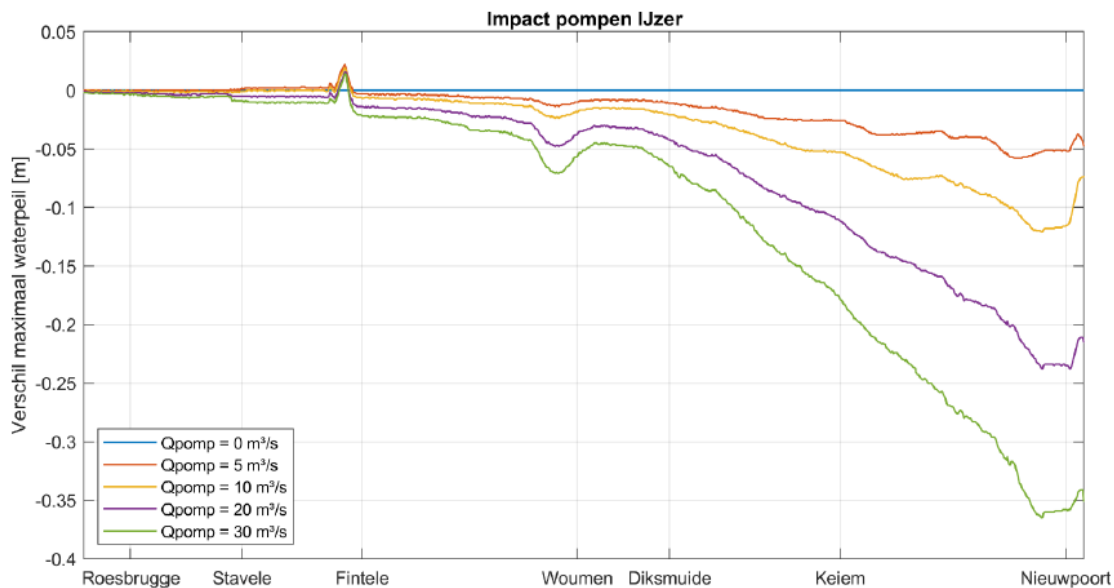

kaart 2 watersysteem (Taskforce Weerbare Westhoek, 2023 & Hydrologisch InformatieCentrum - waterinfo.be/meetreeksen, 2023 - KuBe)

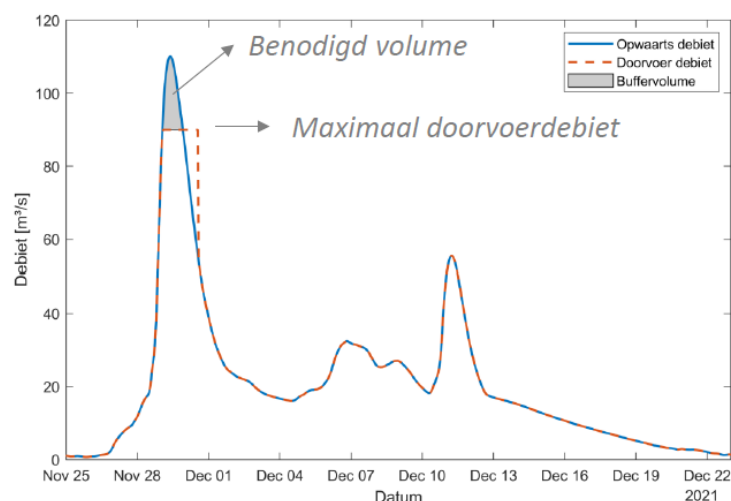

In november 2023 werd het overstromingsvolume in de IJzer- en Handzamevallei geschat op 35 miljoen m³ (Mm³). Het water wordt via de ingedijkte IJzer richting Nieuwpoort afgevoerd, waar het via de Ganzepoot in zee geloosd wordt. Afwatering is daar echter enkel mogelijk bij eb, en wordt ernstig bemoeilijkt bij doortij of stormtij. Door de stijgende zeespiegel zal het tijdsvenster waarin gravitair kan worden geloosd in de toekomst verder verkleinen. Uit modelleringen van Sumaqua, uitgevoerd in opdracht van de Taskforce Weerbare Westhoek, blijkt dat extra pompen in Nieuwpoort geen structurele oplossing bieden: door het beperkte verval geraakt het water onvoldoende snel in Nieuwpoort, waardoor bijkomende afvoercapaciteit stroomopwaarts (vanaf Diksmuide) weinig effect heeft. Aanvullende modelleringen rond de afvoercapaciteit van de IJzer zijn lopende op vraag van de Taskforce.

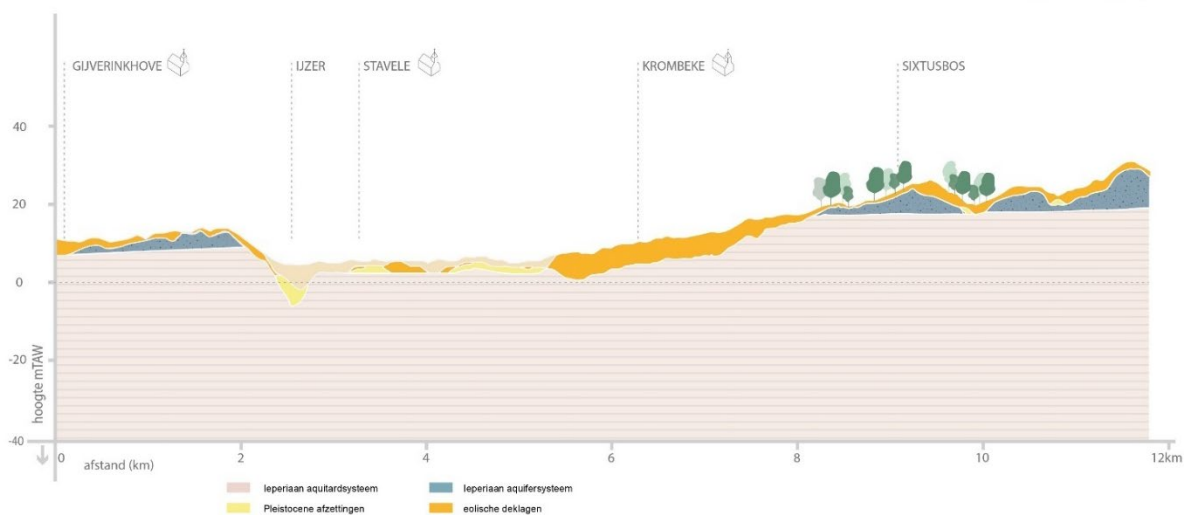
Figuur 58. Lengteprofiel daling maximaal waterpeil langs de IJzer in functie van pompcapaciteit aan Ganzepoot.

Niet alleen de beperkte afvoercapaciteit, maar ook het gebrek aan bufferruimte om piekdebieten bovenstrooms op te vangen, blijkt een cruciale factor in het ontstaan van wateroverlast. De modellering van Sumaqua bevestigt dat de impact van afstromend water uit bovenstroomse gebieden aanzienlijk is. Zo werd voor Roesbrugge berekend dat tijdens de overstromingen van november 2021 ongeveer 1,1 miljoen m³ water stroomopwaarts zou moeten worden gebufferd om het piekdebiet in Roesbrugge-Haringe onder de alarmdrempel van 98 m³/s te houden. Dit volume zou moeten worden vastgehouden bovenstrooms van Roesbrugge, op of nabij de Frans-Belgische grens. De omvang van dit buffervolume illustreert de limieten van beschermingsmaatregelen, zeker in het licht van de toenemende neerslagintensiteit door klimaatverandering, de afvoerbeperkingen naar zee en het complexe, grensoverschrijdende watersysteem.

Ook binnen het Vlaamse deel van het bekken dragen de flanken en plateaus aanzienlijk bij aan versnelde afstroming. De IJzer reageert steeds sneller op hevige neerslag: bij gelijke neerslaghoeveelheden worden vandaag hogere piekdebieten en snellere afvoerwaaiers waargenomen dan in het verleden. Nadien zakt het debiet vaak abrupt terug tot zeer lage waarden. Dit veranderde afvoergedrag wordt in belangrijke mate veroorzaakt door bodemverdichting en verharding, waardoor infiltratiecapaciteit afneemt en neerslag in toenemende mate oppervlakkig afstroomt. Die versnelde afvoer verhoogt het risico op wateroverlast in de lager gelegen valleien.

2.1.5 De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.

figuur 76 geologische vnde (N-Z) projectgebied (verwerking van Databank Ondergrond Vlaanderen)

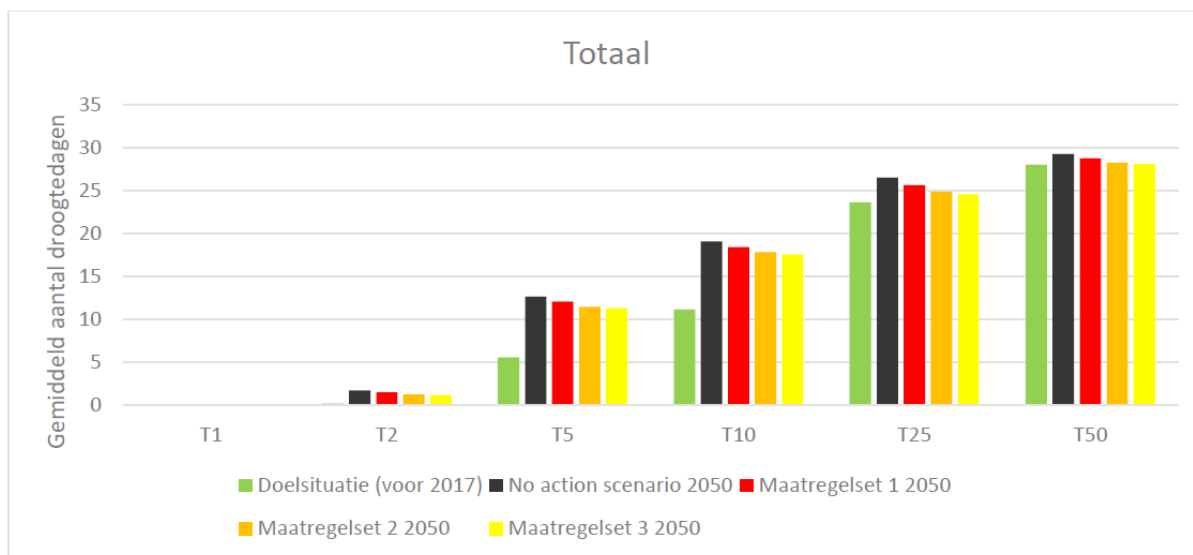
West-Vlaanderen wordt, in vergelijking met de rest van Vlaanderen, gekenmerkt door een zeer dunne freatische grondwaterlaag, met daaronder een ondoorlatende kleilaag. Dit is vooral zichtbaar in de Bovenloop van de IJzer, waar deze geologische kenmerken dominant zijn. In de Integrale Waterstrategie visualiseerden Omgeving en VITO dit met gedetailleerde geologische doorsneden.

De beperkte dikte van de freatische laag, die normaal instaat voor natuurlijke waterberging, maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte. Het gebrek aan bergingscapaciteit leidt namelijk tot een snellere uitputting van beschikbare watervoorraden. De aanvulling van het (dieper) grondwater is vooral afhankelijk van regenval, maar de beperkte bergingscapaciteit vangt neerslagpieken goed op. De modellering van Sumaqua bevestigt dit beeld: maatregelen zoals infiltratiepoelen en aangepaste drainage hebben lokaal effect, maar zijn onvoldoende om significante volumes water ondergronds op te slaan. Volgens VITO zal de droogte van 2017 dan ook tegen het einde van deze eeuw bijna jaarlijks voorkomen.

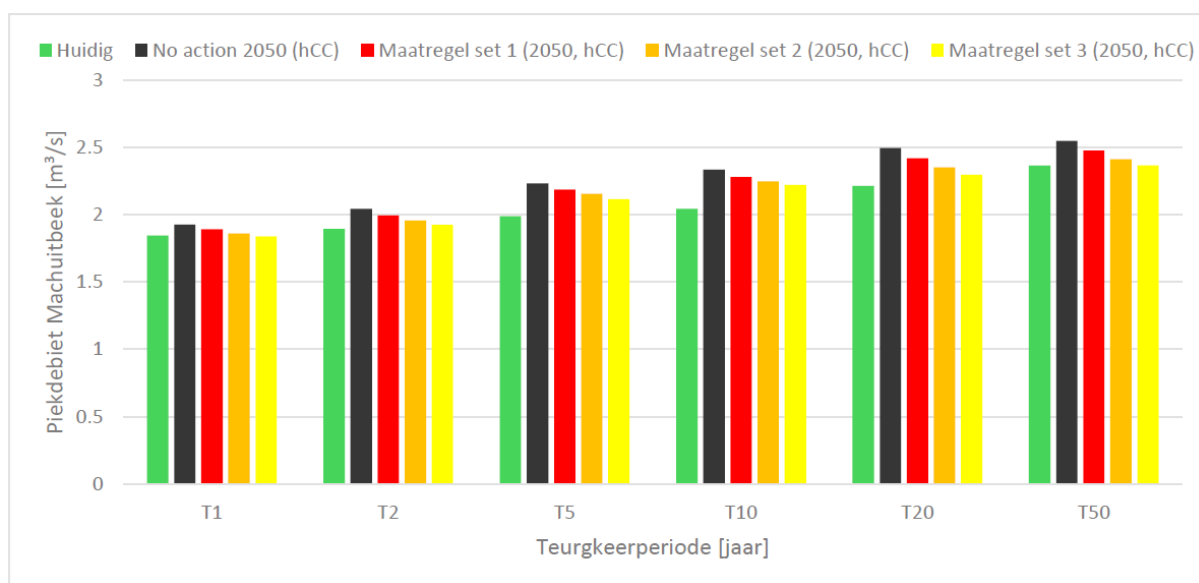
Bij hevige neerslag is de bodem dan weer snel verzadigd, wat leidt tot versnelde afstroming en verhoogd risico op wateroverlast (zie feit 4).

2.1.6 Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.

Brongerichte maatregelen, zoals het verhogen van het koolstofgehalte in de bodem, aanpassingen aan drainage en het aanleggen van infiltratiepoelen, kunnen wateroverlast en droogtestress deels beperken. Uit de modelleringen van Sumaqua blijkt dat deze maatregelen de effecten van wateroverlast bij neerslag met een lage terugkeerperiode kunnen milderen, en in een ambitieus scenario zelfs kunnen herleiden tot de huidige situatie. Bij neerslaggebeurtenissen met een hoge terugkeerperiode blijft de impact echter beperkt, omdat de hoeveelheden water dan te groot zijn om volledig door bronmaatregelen te worden opgevangen. Een aanzienlijk deel stroomt nog steeds af richting de vallei. Door het veranderende klimaat zijn verregaande maatregelen noodzakelijk om het huidige beschermingsniveau tegen wateroverlast te behouden — als dat al haalbaar is (zie feit 3).

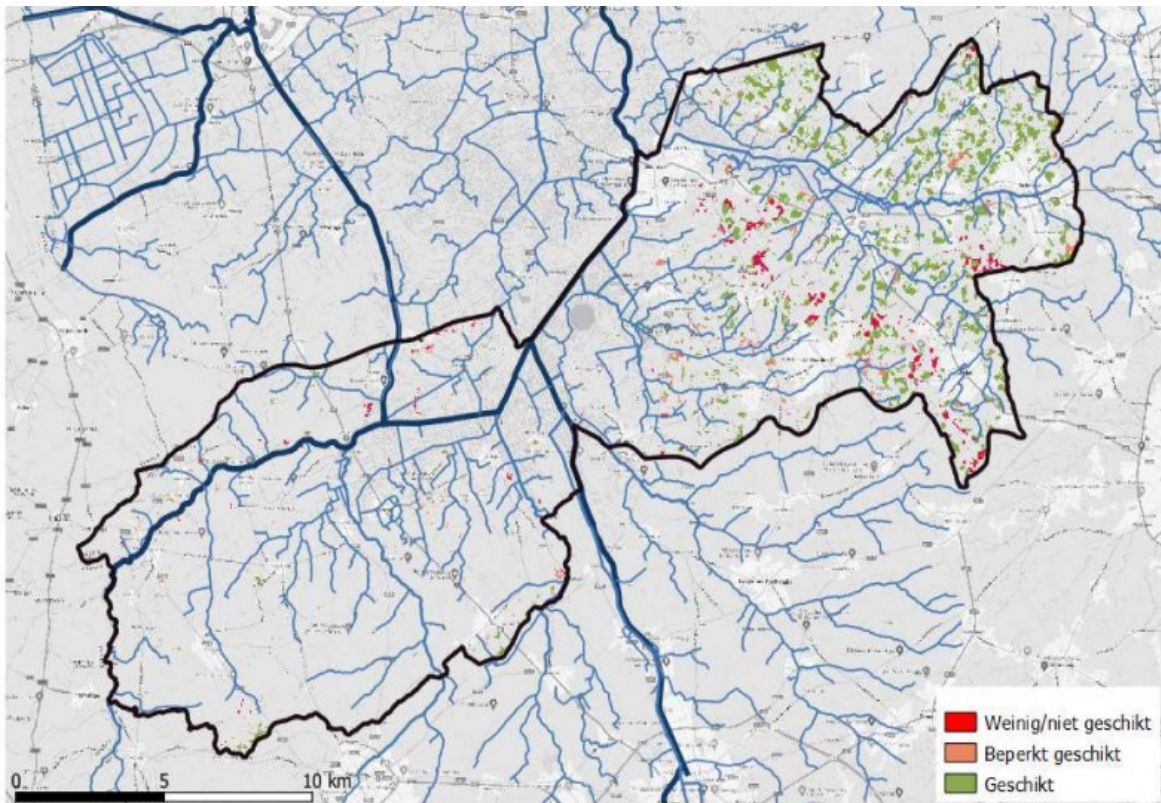
Figuur 16. Resterend aantal droogtedagen na toepassen van maatregelen

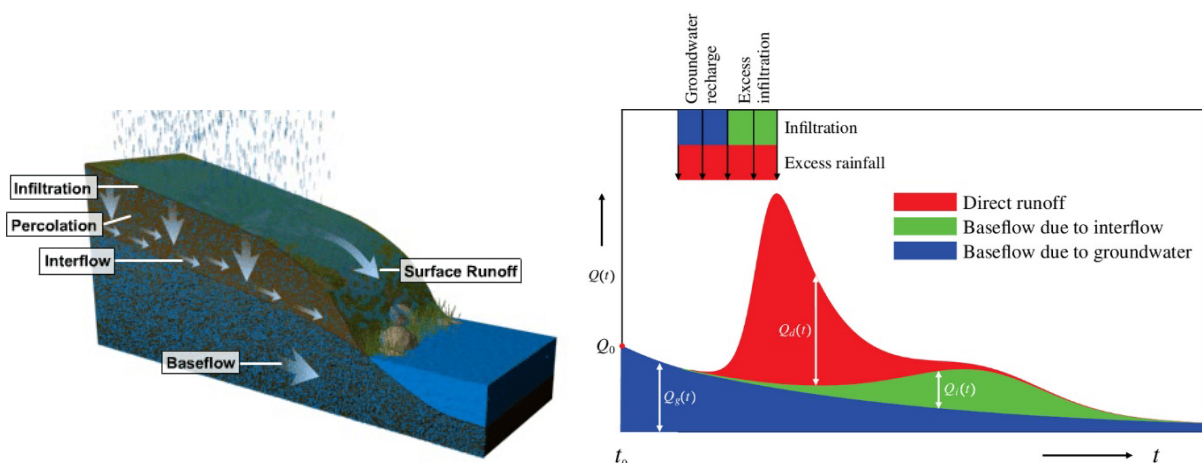
Figuur 22: Piekdebieten Machuitbeek t.h.v. Pollinkhove, bij verschillende terugkeerperiodes en beschouwde maatregelensets.

Voor droogte geldt volgens de modelleringen van Sumaqua dat brongerichte maatregelen weinig effect hebben bij droogteperiodes met een lage terugkeerperiode, en geen merkbaar effect bij droogteperiodes met een hogere terugkeerperiode. De Bodemkundige Dienst België bevestigt dit met hun scenarioanalyses, waarbij koolstofopbouw in de bodem en aanpassingen van de drainagebasis 25% van de toegenomen vochtvraag door klimaatverandering invullen. Bij 25% gaan ze uit van een zeer ambitieus scenario.

De analyses van VITO op basis van het Klimaatportaal tonen aan dat er in een realistisch scenario (korte termijn) ongeveer 235.000 m³ ondergronds kan worden geborgen via een combinatie van brongerichte maatregelen. In een ambitieus scenario kan dit oplopen tot 647.000 m³. Dit is echter een fractie van de totale waterbehoefte in droge zomers, zoals het tekort van 3,48 Mm³ voor landbouw in 2018 aantoonst. Door de aanwezigheid van ondoorlatende kleilagen (zie feit 5) is het ondergronds bergend vermogen in grote delen van de regio structureel beperkt, zeker in het Blankaartbekken en de Bovenloop IJzer. Infiltratie is dus een nuttige bronmaatregel, maar VITO benadrukt dat, om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, meer ruimte voor water nodig is, en dat die ruimte hoofdzakelijk bovengronds gezocht moet worden.

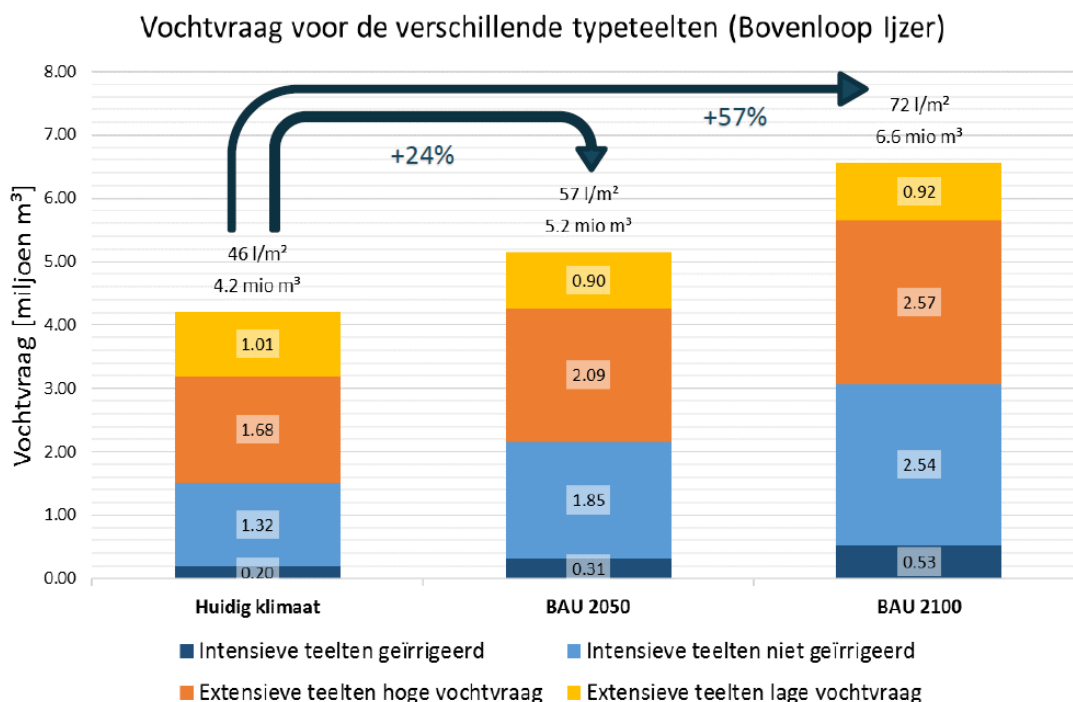

Voor het bufferen van water in de beperkte freatische grondwaterlaag zijn er bovendien maar enkele locaties geschikt. In veel zones wordt de freatische laag slechts beperkt of zelfs niet aangevuld via infiltratie. Toch blijft infiltratie ook daar belangrijk, zij het voor het vertraagd afvoeren van water in plaats van voor wateropslag (zie feit 4). Door het water te laten infiltreren, stroomt het vertraagd af via de zogenaamde 'interflow'. Dit is de zone onder het maaiveld en boven de grondwatertafel (zie figuur). Als het water via de interflow naar beneden stroomt zorgt dit voor een verkleinde, meer gespreide afvoerpiek en bijgevolg minder overstromingen benedenstrooms.

2.1.7 De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.

De aanwezige landbouwteelten in de Bovenloop van de IJzer² vragen in de toekomst veel water. Uit de analyse van de Bodemkundige Dienst van België blijkt dat de droogtestress bij deze teelten zal toenemen onder invloed van klimaatverandering. De stijging in vochtvraag is het grootst bij intensieve teelten met een hoge waterbehoefte, zoals aardappelen en groenten. Ook extensieve teelten met een hoge vochtvraag, zoals maïs, tonen een stijgende trend, terwijl graangewassen doorgaans een daling in vochtvraag vertonen.

Om de bestaande intensieve teelten te vrijwaren van droogtestress – uitgaande van de aanname dat dezelfde gewassen en rassen behouden blijven – zullen grote volumes irrigatiewater nodig zijn. Extra waterberging in landbouwbodems volstaat immers niet om de toenemende vochtvraag op te vangen (zie feit 6). Maatregelen zoals koolstofopbouw in de bodem en aanpassing van drainage kunnen in een ambitieus scenario ongeveer 25% van de toegenomen vochtvraag compenseren, maar zijn op zich onvoldoende. Bovendien vereist koolstofopbouw een langdurige inzet over generaties heen.

Irrigatie kan een deel van de droogtestress opvangen, maar vraagt om bijkomende infrastructuur en aanzienlijke watervoorraden. Indien niet op irrigatie wordt ingezet, zal de verhoogde vochtvraag leiden tot een verlies aan areaal voor teelten met hoge waterbehoefte. Het alternatief is een transitie naar teelten die minder water nodig hebben. De beschikbaarheid van water zal in toenemende mate een bepalende factor worden in de toekomstige bedrijfsvoering van landbouwers.

2.1.8 De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.

De biodiversiteit in de IJzer- en Handzamevallei is sterk afhankelijk van stabiele waterpeilen en minimale debieten. Watergebonden natuur vormt een belangrijk leefgebied voor soorten die gevoelig zijn voor verdroging en schommelingen in het watersysteem. Wanneer streefpeilen niet worden gehaald, leidt dit tot habitatverlies, broedsuccesverlies en een achteruitgang van de biodiversiteit. Een stabiel peil is essentieel om

² Analyse werd enkel uitgevoerd voor de Bovenloop van de IJzer.

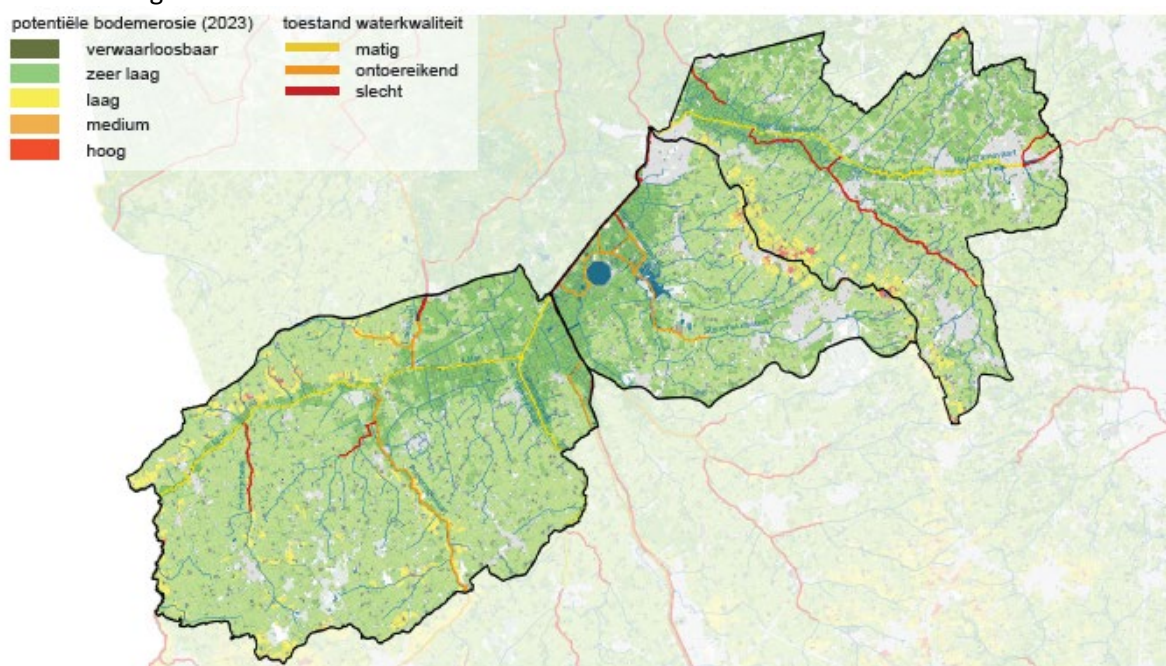
de leefgebieden van waterafhankelijke soorten te behouden en draagt bij aan het behalen van de Europese natuurdoelen.

De Integrale Waterstrategie benadrukt het belang van dynamisch peilbeheer: het verhogen van peilen in aanloop naar droge periodes en het gecontroleerd afvoeren van water tijdens natte omstandigheden. Dit kan zowel ecologische als hydrologische voordelen opleveren, mits zorgvuldig afgestemd op de noden van landbouw en waterveiligheid. Minimale debieten zijn daarnaast cruciaal voor het ecologisch functioneren van waterlopen, zeker in droge zomers waarin natuurlijke stroming dreigt stil te vallen.

Volgens Sumaqua zijn klassieke bronmaatregelen, zoals infiltratie, minder geschikt om de biodiversiteit in en langs de waterloop te ondersteunen. Lokale ingrepen aan het oppervlaktepeil – bijvoorbeeld via peilbeheer en stuwen – blijken in deze context effectiever om biodiversiteit in stand te houden.

2.1.9 Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht.

De waterkwaliteit in de IJzervallei is een belangrijk en aanhoudend probleem. De Kaderrichtlijn Water en de Stroomgebiedbeheerplannen stellen duidelijke doelen voor het bereiken van een goede chemische en ecologische toestand van waterlichamen. De huidige situatie in de IJzer- en Handzamevallei voldoet echter op veel plaatsen nog niet aan deze doelen. De lage riolerings- en zuiveringsgraad, overstortwerking en industriële lozingen hebben een grote negatieve impact op de waterkwaliteit, net als erosie en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen en nutriëntenoverschotten.

kaart 14 ecologische toestand (Geoloket stroomgebiedbeheerplannen (toestandsbeoordeling fysisch-chemische kwaliteitselementen lijnen, n.d.) - (ecologische toestand lijnen n.d.) - Databank Ondergrond Vlaanderen (Potentiële bodemerodiekaart per perceel 2023)

Slechte waterkwaliteit is enerzijds een ecologisch knelpunt. Een gezonde ecologische toestand van het oppervlaktewater ondersteunt de habitats voor waterafhankelijke soorten. Anderzijds is het een bedreiging voor de volksgezondheid en de economische activiteiten in het gebied. Schoon oppervlaktewater is essentieel voor de drinkwaterproductie in het gebied, zeker aangezien de winning enkel uit oppervlaktewater kan komen in deze regio. Slechte waterkwaliteit zorgt voor een innamestop van oppervlaktewater en verhoogt de kosten en complexiteit van waterzuivering.

Het belang van goede waterkwaliteit wordt nog groter in het licht van klimaatverandering: langdurige droge periodes leiden tot hogere concentraties van verontreinigende stoffen, terwijl hevige neerslag en overstromingen zorgen voor verspreiding van vervuiling vanuit landbouwgronden en overstorten naar waterlopen – en omgekeerd.

2.1.10 Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.

Klimaatmodellen voorspellen een toename van extreme neerslag, langere droogteperiodes en een stijgende zeespiegel. Zonder bijkomende maatregelen zullen de risico's op overstromingen, droogtestress en verminderde waterkwaliteit verder toenemen. Indien er geen actie wordt ondernomen, zullen deze problemen door klimaatverandering structureel verergeren:

- De frequentie van extreme neerslaggebeurtenissen neemt sterk toe. Piekdebieten van 100 m³/s, die vandaag gemiddeld om de 50 jaar voorkomen, zullen tegen 2100 tot vijf keer zo vaak optreden (Taskforce Weerbare Westhoek, 2023).
- Het gravitair lozen van water naar zee is vandaag al beperkt en zal in de toekomst verder afnemen. Volgens een middelmatig klimaatscenario zal het stormvloedniveau tegen 2050 met 0,3 meter stijgen, en tegen 2100 zelfs met 0,8 meter ten opzichte van het jaar 2000 (Vlaamse Overheid, 2022).
- Overstromingen zullen dieper en langduriger worden. Voor T1000-overstromingen (kleine kans) wordt tegen 2050 een stijging van 10 cm van de gemiddelde maximale waterdiepte verwacht in het IJzerbekken (IMPACTtool, 2024). In het hoog-impacts scenario (hCC – T1000) zullen naar verwachting 1.848 extra gebouwen getroffen worden door pluviale overstromingen en 455 extra gebouwen bij fluviale overstromingen (Klimaatportaal, 2023).
- Het aantal droogtedagen stijgt fors, vooral bij terugkeerperiodes van 5 en 10 jaar (Sumaqua). De gemiddelde grondwaterstand in de afstroomgebieden kan dalen met 9 tot 11 cm (IMPACTtool, 2024). Vandaag ondervindt al 271 ha natuurgebied significante droogtestress; tegen 2050 kan dit oplopen tot 420 ha (Klimaatportaal, 2023).

De maatschappelijke kosten van deze klimaatimpact zullen hoger zijn dan die van de noodzakelijke maatregelen. Niet ingrijpen is geen optie. Door samen te werken en krachten te bundelen, kunnen effectieve oplossingen gerealiseerd worden die iedereen ten goede komen en de impact van klimaatverandering helpen verzachten.

3 VISIE 2050

In dit hoofdstuk wordt de visie toegelicht en verder uitgediept aan de hand van ambities. De visie is een geïntegreerd verhaal over de gewenste toekomst van het gebied, waarbij de ambities een bepaalde richting aangeven. De ambities zijn in het belang van iedereen, overstijgen het sectorale denken en richten de focus op de uitdagingen. Het is duidelijk dat er actie nodig is. In eerste instantie lijken de ambities onhaalbaar, maar met heldere doelstellingen wordt realisatie mogelijk. De doelstellingen kijken op de lange termijn (2050) en vertrekken vanuit de 4 ambities.

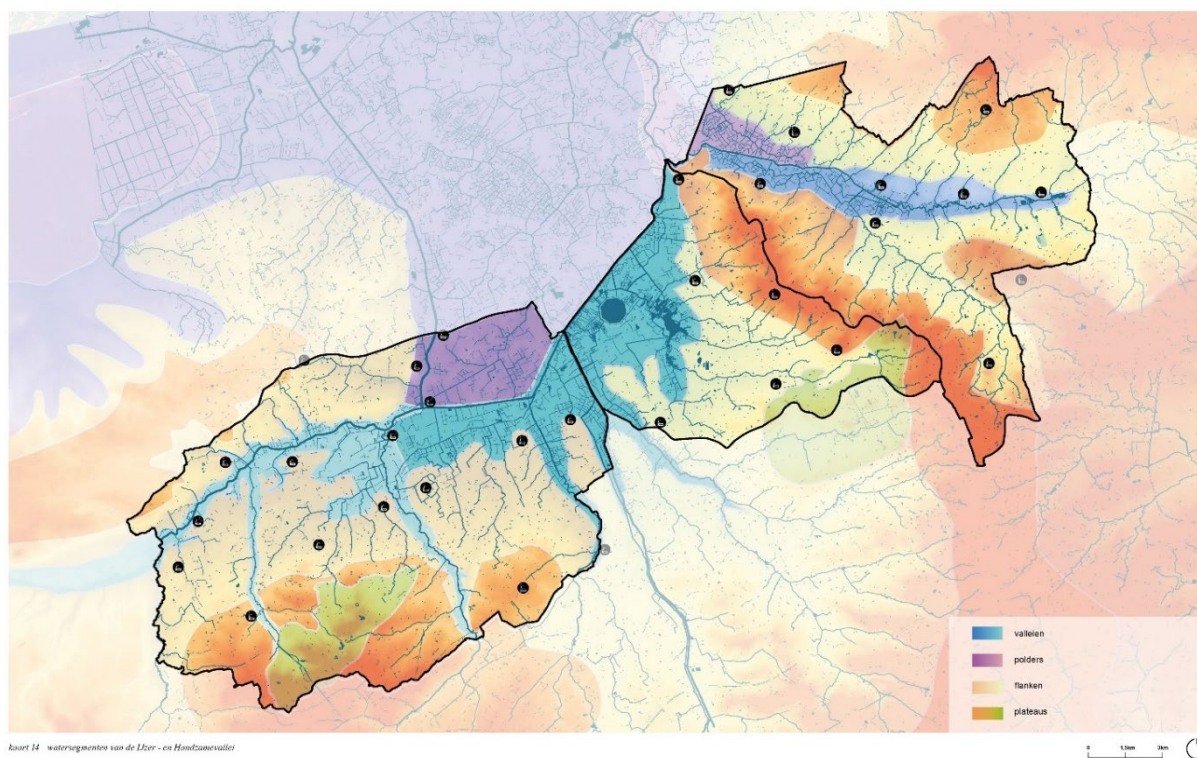
3.1 Visie op de Bovenloop IJzer en bij uitbreiding de IJzer- en Handzamevallei

De IJzer- en Handzamevallei, van boer tot burger in water verbonden.

De IJzer- en Handzamevallei is een door water en mens gekneed landschap, dat zijn unieke karakter dankt aan een eeuwenlange interactie tussen beide. Water, vooral afkomstig van Frankrijk en de West-Vlaamse Heuvels, komt door het geringe verval van de IJzer bijna tot stilstand in de broeken. Deze laaggelegen, natte graslanden, in combinatie met de hoger gelegen, vruchtbare akkers, maakten de IJzer- en Handzamevallei al sinds de vroege middeleeuwen tot een ideale plek voor de ontwikkeling van dorpen en landbouw. Het beheer door landbouwers en natuurbeheerders leidde tot de open, waterrijke broeken met internationaal erkende en beschermde natuur, waaruit tegelijk drinkwater wordt onttrokken voor een derde van de West-Vlamingen. Hogerop in de vallei, waar de vruchtbare akkers gelegen zijn, maakt de openheid plaats voor kleine landschapselementen, ingesneden beekvalleien en beekbronnen in oude bosrelicten, met een schat aan fauna en flora. Het water verbindt boer en burger in de IJzer- en Handzamevallei – te beleven vanop de fiets, de tractor, de kijkhut of simpelweg vanuit de living.

Water als hefboom voor een geïntegreerde gebiedsontwikkeling.

Het watersysteem heeft de IJzer- en Handzamevallei gevormd zoals we die vandaag kennen en ondersteunt de ecologische, economische en maatschappelijke functies in het gebied. Klimaatverandering stelt dit systeem echter op de proef. Terwijl er wereldwijd inspanningen nodig blijven om de oorzaken ervan aan te pakken, is er lokaal een slimme en flexibele aanpak nodig om beter om te gaan met extreme weersomstandigheden. Binnen het Gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei dient de ontwikkeling van een klimaatrobuust watersysteem als hefboom voor een bredere, geïntegreerde gebiedsontwikkeling, over sectorale, bestuurs- en landsgrenzen heen. Een klimaatrobuust watersysteem kan extreme weersomstandigheden opvangen en versterkt de ruimtelijke verwevenheid tussen water, een gezonde bodem, toekomstbestendige landbouw, veerkrachtige natuur en leefbare steden en dorpen. De kaart met watersegmenten brengt dit systeem in beeld, met aandacht voor ondergrond, reliëf, water, bodem, landgebruik en al het leven dat ermee verbonden is.

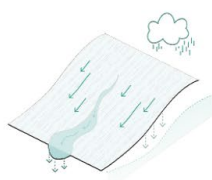
Ophouden, (her)gebruiken en bufferen wanneer het kan, afvoeren wanneer het moet.

Als er al één antwoord is op de huidige en toekomstige uitdagingen, dan is het de voortdurende aanpassing aan een veranderend klimaat. De uitdagingen voor de IJzer- en Handzamevallei zijn duidelijk. Het water is er soms teveel, soms te weinig en vaak te vuil. De ondiepe kleilaag stelt grenzen aan de natuurlijke opslag- en infiltratiecapaciteit, de zeespiegelstijging en het kleine verval van de IJzer beperken de afvoercapaciteit en vervuilende stoffen beïnvloeden de levenskwaliteit van mens, plant en dier. Het is belangrijk om een evenwicht te vinden tussen het zo lang mogelijk vasthouden van water op de flanken en plateaus, het bergen van water in de valleien en polders en het afvoeren van water om wateroverlast te vermijden. Ophouden, (her)gebruiken en bufferen wanneer het kan, afvoeren wanneer het moet (Ladder van Lansink). De antwoorden reiken verder dan het projectgebied en worden gevonden binnen het gehele grensoverschrijdende IJzerbekken.

VALLEIEN EN POLDERS Bufferen en afvoeren, in balans.

FLANKEN EN PLATEAUS Sparen en vertragen.

OVER DE SEGMENTEN HEEN Sensibiliseren en samenwerken.

Samen IJzersterk!

We zijn ons bewust van de werking van het watersysteem en zetten vanuit dit systeemdenken in op nieuwe en betere samenwerkingen en oplossingen. We leren daarbij omgaan met het water en de problemen die zich stellen, maar we erkennen ook de limieten die er zijn om de problemen aan te pakken. We zoeken samen naar oplossingen en gebruiken dit moment om de kwaliteit van het gebied te verhogen. Alle gebruikers, beheerders en inwoners van de IJzer- en Handzamevallei staan daarbij zij aan zij, als behoeders van het gebied. Water-, landbouw- en natuurdoelstellingen vinden elkaar met respect voor het unieke karakter van het gebied. Enkel door samen te werken creëren we meerwaarde en vermijden we het ondermijnen van elkaars doelen. Samen zetten we in op 4 IJzersterke ambities!

1. Waterveiligheid: voorkomen van de schade bij uitzonderlijke neerslag.
2. Waterbeschikbaarheid: verhogen van de watervoorraad voor periodes van droogte.
3. Waterkwaliteit: verbeteren van de toestand van oppervlaktewater en grondwater.
4. Water(be)leven: verbinden van mens en dier met het water.

De IJzer- en Handzamevallei zijn, van de polders en broeken tot de flanken en plateaus, van boer tot burger, in water verbonden.

De ontwikkeling van een klimaatrobuust watersysteem is de hefboom voor een geïntegreerde gebiedsontwikkeling, over sectorale, bestuurs- en landsgrenzen heen.

Samen maken we werk van 4 IJzersterke ambities!"

WATERVEILIGHEID
voorkomen van de schade
bij uitzonderlijke neerslag

WATERBESCHIKBAARHEID
verhogen van de watervoorraad
voor periodes van droogte

WATERKWALITEIT
verbeteren van de toestand van
oppervlaktewater en grondwater

WATER(BE)LEVEN
verbinden van mens en dier
met het water

3.2 4 IJzersterke ambities

3.2.1 Waterveiligheid: voorkomen van schade bij uitzonderlijke neerslag.

Link met de analyse:

1. Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.
2. Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.
3. Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.
4. Snel afstromend water uit hoger gelegen gebieden vergroot de kans op wateroverlast.
5. De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.
6. Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.
7. De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.
8. De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.
9. Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht
10. Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.

Link met relevante beleidsinstrumenten:

- Kaderrichtlijn Water
- Overstromingsrichtlijn
- Drinkwaterrichtlijn
- Stroomgebiedbeheerplannen
- Vlaamse Waterzekerheidsdoelen (in opmaak)
- Watergevoelig Open Ruimte Gebied (WORG)
- T.OP Kust: werf polderruimte
- Hemelwater- en droogteplannen per gemeente
- Ruimtelijke beleidsplannen (Vlaanderen, provinciaal, gemeentelijk)

Strategische doelstellingen voor 2050:

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.3** Landbouwbodems en -gewassen weerbaar maken tegen hevige neerslag en hoge waterstanden.
- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.
- **SD 1.6** Samenwerken met Frankrijk voor gezamenlijke maatregelen in bovenstroomse gebieden.

3.2.2 Waterbeschikbaarheid: verhogen van de watervoorraad voor periodes van droogte.

Link met de analyse:

1. Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.
2. Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.
3. Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.
4. Snel afstromend water uit hoger gelegen gebieden vergroot de kans op wateroverlast.
5. De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.
6. Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.
7. De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.
8. De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.
9. Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht.
10. Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.

Link met relevante beleidsinstrumenten:

- Drinkwaterrichtlijn
- Stroomgebiedbeheerplannen
- Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): conditionaliteiten en steunmaatregelen
- Vogel- en habitatrichtlijngebieden: SBZ-V IJzervallei, SBZ-H Sixtusbossen en SBZ-H Vrijbos
- Soortenbeschermingsprogramma's (SBP): SBP Weidevogels met focus Grutto en Wulp, SBP Kleine Modderkruiper, SBP Grote modderkruiper, SBP Kamsalamander, SBP Zomertortel, SBP Kwartelkoning
- T.OP Kust: werf polderruimte
- Hemelwater- en droogteplannen per gemeente
- Peilbesluiten onbevaarbare waterlopen
- Eiwitstrategie
- Land Use, Land Use Change and Forestry (LULUCF)
- AGNAS
- Hemelwater- en droogteplannen per gemeente

Strategische doelstellingen voor 2050:

- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.
- **SD 2.2** Landbouwbodems en gewassen weerbaar maken tegen droogte, door te streven naar een organisch stofgehalte van 1,5%.
- **SD 2.3** Minimale debieten garanderen voor natuurontwikkeling, veenherstel en drinkwaterproductie.
- **SD 2.4** Watervoorraad en watergebruik op elkaar afstemmen, om tekorten te voorkomen.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.
- **SD 2.6** Hemelwater opsparen op de flanken en de plateaus, als buffer tegen kritieke droogteperiodes.

3.2.3 Waterkwaliteit: verbeteren van de toestand van oppervlaktewater en grondwater.

Link met de analyse:

1. Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.
2. Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.
3. Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.
4. Snel afstromend water uit hoger gelegen gebieden vergroot de kans op wateroverlast.
5. De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.
6. Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.
7. De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.
8. De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.
9. Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht
10. Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.

Link met relevante beleidsinstrumenten:

- Kaderrichtlijn Water
- Drinkwaterrichtlijn
- Stroomgebiedbeheerplannen (en reductiedoelen)
- Europese richtlijn stedelijk afvalwater (ERSA)
- Nitraatrichtlijn
- Mest Actie Plan 7 (MAP7), met o.a. te respecteren afstandsregels tov waterlopen
- Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidegebruik (VADP)
- Provinciaal Waterkwaliteit Actieplan
- Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB): conditionaliteiten en steunmaatregelen
- Erosiebestrijdingsplannen per gemeente
- Beheerovereenkomsten VLM
- Hemelwater- en droogteplannen per gemeente
- gewestelijke stedenbouwkundige verordening hemelwater
- Gemeentelijke zoneringsplannen en opmaak meerjarenprogramma saneringsinfrastructuur

Strategische doelstellingen voor 2050:

- **SD 3.1** Alle huishoudens en bedrijven aansluiten op een waterzuiveringsinstallatie, om lozingen van ongezuiverd afvalwater te voorkomen.
- **SD 3.2** Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen efficiënter inzetten, om uitspoeling naar oppervlakte- en grondwater te minimaliseren.
- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.
- **SD 3.4** Drinkwaterproductie jaarrond garanderen, door maatregelen in het volledige onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater.
- **SD 3.5** Alle waterlopen ecologisch en hydromorfologisch in goede toestand brengen, om hun zelfzuiverend vermogen maximaal te benutten.
- **SD 3.6** Samenwerken met Frankrijk voor gezamenlijke maatregelen in bovenstroomse gebieden

3.2.4 Water(be)leven: verbinden van mens en dier met het water.

Link met de analyse:

1. Iedereen ondervindt gevolgen van te veel, te weinig en te vuil water.
2. Een aanpak op maat is nodig, en het opdelen in watersegmenten maakt dat mogelijk.
3. Er is een overschot aan zoet water, maar niet op de momenten dat het nodig is.
4. Snel afstromend water uit hoger gelegen gebieden vergroot de kans op wateroverlast.
5. De dunne grondwaterlaag maakt het gebied extra kwetsbaar voor droogte en wateroverlast.
6. Infiltratie helpt, maar er is vooral bovengronds meer ruimte voor water nodig.
7. De huidige landbouwgewassen zullen onder toekomstige droogtestress grote hoeveelheden water vragen.
8. De biodiversiteit is afhankelijk van een stabiel waterpeil en minimale debieten.
9. Ondanks inspanningen blijft de waterkwaliteit op veel plaatsen te slecht
10. Klimaatverandering maakt de uitdagingen groter, maar samen kunnen we ze aan.

Link met relevante beleidsinstrumenten:

- Beleidsplan Toerisme Westhoek 2024-2030
- Ruimtelijke beleidsplannen (Vlaanderen, provinciaal, gemeentelijk)
- Vastgestelde landschapsatlasrelicten: De Ieperlee, het kanaal Ieper-IJzer en de Martjesvaart
- Wetenschappelijke inventaris landschappelijk erfgoed – gehelen: IJzervallei tussen Roesbrugge-Haringe en Elzendamme en de vallei van de Poperingevaart, IJzervallei tussen Elzendamme en Woumen en Lovaart bij Pollinkhove, Vallei van de Handzamevaart, Bossen tussen Sint-Jan-ter-Biezen en Sint-Sixtusabdij en Houthulstbos
- Europese Natuurherstelwet, Vogel- en habitatrichtlijngebieden: SBZ-V IJzervallei, SBZ-H Sixtusbossen en SBZ-H Vrijbos, Natuurbeheerplan IJzer- en Handzamevallei
- Soortenbesluit met Soortenbeschermingsprogramma's (SBP): SBP Weidevogels met focus Grutto en Wulp, SBP Kleine Modderkruiper, SBP Grote modderkruiper, SBP Kamsalamander, SBP Zomertortel, SBP Kwartelkoning
- Soortenbesluit met Rode Lijstsoorten: Paling, Grote modderkruiper, Europese otter, Rivierprik, Kopvoorn, ...
- Beheergebieden VLM: akkervogels, weidevogels, zomertortel, kamsalamander, bruine kiekendief

Strategische doelstellingen voor 2050:

- **SD 4.1** Inwoners en gebruikers bewust maken van de werking van het watersysteem en hen aanzetten tot samenwerking.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.
- **SD 4.3** Leefgebieden van te beschermen soorten versterken, met gerichte en kleinschalige maatregelen.
- **SD 4.4** De waterrijke vallei benutten voor toerisme en recreatie, met valleidorpen als trekpleisters voor traag toerisme, waterrecreatie en seizoensgebonden activiteiten.
- **SD 4.5** Een fijnmazig netwerk van wandel-, fiets- en vaarroutes realiseren, zonder verstoringsdruk voor landbouw en natuur.
- **SD 4.6** Het waterrijke verleden zichtbaar en beleefbaar maken, met aandacht voor traditionele waterbeheerprincipes en waterbouwkundig erfgoed.

4 ACTIEPLAN 2030 BOVENLOOP IJZER

Dit hoofdstuk vertaalt de visie van het gebiedsprogramma naar concrete acties in de Bovenloop IJzer voor de periode tot 2030. Het vormt een eerste operationele uitwerking van de ambities en strategische doelstellingen. De indeling van het gebied in watersegmenten vormt hiervoor de basis.

Het hoofdstuk start met het opstellen van een onderzoeksagenda, waarin mogelijke maatregelen en nog openstaande onderzoeksvragen worden geformuleerd. Verder onderzoek is noodzakelijk om de voorstellen in de onderzoeksagenda te vertalen tot concrete, gedragen acties. Een antwoord op deze vragen kunnen de strategische doelstellingen concreter maken en (de nood aan) nieuwe acties naar boven brengen. De coalitie heeft de wens om de strategisch doelen namelijk te vertalen tot operationele doelen. Met de opmaak van operationele doelstellingen wordt vastgelegd hoeveel kan worden bijgedragen aan de ambities van het gebiedsprogramma, rekening houdend met de ruimtelijke context. De operationele doelstellingen maken de vertaling naar acties op korte termijn (2030) en schatten de effectiviteit van die acties in. De uitwerking van deze operationele doelstellingen verloopt gefaseerd, in samenhang met de herziening van het gebiedsprogramma.

De opmaak van operationele doelstelling zal niet afgerond zijn voor de deadline van dit subsidiedossier. Toch kunnen nu al zogenoemde no-regret acties worden bepaald. Acties waarvan de coalitie overtuigd is dat ze zullen bijdragen aan de oplossing, zonder toekomstige ontwikkelingen te hypothekeren. Het actieplan is het resultaat van bilaterale gesprekken met de coalitiepartners, screening van de hemelwater- en droogteplannen van de gemeenten in het projectgebied, waardevolle spiegelacties uit het Water+Land+Schap Blankaartbekken en Handzamevallei, en nieuwe acties op basis van studie- en modelleringswerk.

Iedere actie krijgt een plaats in de tabel (zie bijlage) en krijgt een fiche in dit actieplan. De actiefiches worden opgedeeld in 4 groepen, 1) acties in de valleien en de polders, 2) acties op de flanken en plateaus, 3) acties over de segmenten heen en 4) acties die buiten de scope van Weerbaar Water+Land+Schap nog verder worden uitgewerkt.

Niet alle acties zijn uitvoerbaar binnen Weerbaar Water+Land+Schap, aangezien veel maatregelen de (financiële) capaciteit van het subsidietraject of het mandaat van de coalitie te boven gaan. De uitdagingen zijn enorm, en de som van vele delen zal het verschil moeten maken. Toch geven we voor de volledigheid het bredere plaatje mee. We gebruiken daarvoor onderstaande codes:

- **A** = prioritair in te dienen binnen subsidie-enveloppe van WWLS (1 miljoen euro)
- **A+** = reservelijst, wanneer een actie op de A-lijst niet uitgevoerd kan worden binnen de projectperiode kan een actie uit de A+-Lijst in de plaats van deze actie uitgevoerd worden zonder nieuwe goedkeuring door het programmateam WWLS
- **B** = draagvlak nog verder te vormen of niet haalbaar binnen subsidieperiode, maar wel een akkoord om verder te onderzoeken
- **C** = Actie buiten budget WWLS, maar met een sterke link met acties binnen WWLS

4.1 Onderzoeksagenda

4.1.1 Waterveiligheid

Mogelijke maatregelen:

Maatregel	Va	Po	Fl	Pl
Piekbergingszones aanleggen		X		
Gecontroleerde overstromingsgebieden aanleggen	X			
Graslanden bestendigen	X			
Geelblauwe diensten vergoeden	X	X		
Dijken herstellen en aanleggen	X	X		
Pompcapaciteit verhogen	X	X		
Niet te beschermen gebouwen slopen	X	X		
Onderhouden grachten (slibruiming)	X	X	X	X
Herstellen van winterbed	X	X		
Hermeanderen van waterlopen	X	X	X	X
Plaatsen van knijpconstructies in waterlopen			X	X
Natte teelten stimuleren (vb korte omloop hout)	X	X		
Ontharden van overmatige infrastructuur en constructies	X	X	X	X
...				

Va = vallei, Po = polder, Fl = flank, Pl = plateau

Openstaande onderzoeksvragen:

- Hoeveel en welke van bovenstaande maatregelen moeten we toepassen om de ambitie te realiseren?
- Tot welke terugkeerperiode of maximaal waterpeil willen we ons beschermen?
- Hoeveel overstromingsruimte (grasland of piekbergingszone) is dan nodig?
- Hoeveel gebouwen moeten dan beschermd worden?
- Hoeveel gebouwen kunnen dan niet meer beschermd worden?
- Hoe kan een landbouwer vergoed worden voor het inzetten van percelen voor tijdelijke waterbuffering (geelblauwe diensten)?
- Hoeveel water stroomt af en met hoeveel % willen we het afstromend water beperken?
- Wat zijn de effecten van het verbreden van de IJzer op de afvoercapaciteit van het gebied?
- Welke dynamieken spelen rond grasland en hoe kunnen we dit landgebruik bestendigen in functie van de maatschappelijke voordelen die eraan zijn verbonden (bescherming tegen overstroming, hoge koolstofwaarden, natuurwaarden versus afname veestapel, verlies aan graslanden)?
- Onderzoek naar de haalbaarheid van piekbergingszones langs de IJzer (op de linkeroever van de IJzer tussen Fintele en Diksmuide)?
- Onderzoek naar de bescherming van Roesbrugge op lange termijn (dijkverhoging, peil dorpels)?
- Onderzoek naar impact drainage op het vertraagde afvoeren van water richting de waterlopen tijdens de winter (opvolgen dynamiek op een aantal percelen in de diverse watersegmenten en vervolgens de impact op gebied modelleren)?
- Is het telen van korte omloophout in het gebied haalbaar, aangezien deze geoogst moet worden tijdens de natte wintermaanden? Welk verdienmodel is er momenteel en kan dat geoptimaliseerd worden?

4.1.2 Waterbeschikbaarheid

Mogelijke maatregelen:

Maatregel	Va	Po	Fl	Pl
Dynamisch waterpeilbeheer hanteren	X	X		
Duurzaam watergebruik op bedrijfsniveau	X	X	X	X
Aanleggen van (kleinschalige) spaarbekkens		X	X	X
Potpolders aanleggen		X		
Maximale bodembedekking stimuleren	X	X	X	X
Slimme irrigatietechnieken toepassen		X	X	X
Klassieke drainages omvormen naar peilgestuurde drainage	X	X	X	
Toepassing van teelttechnische erosiebestrijdende en bodemverbeterende technieken (ecoregeling)		X	X	X
Niet-kerende bodembewerking stimuleren		X	X	X
Toepassing van vruchtafwisseling met vlinderbloemigen (luzerne, klaver, wikke) (ecoregeling)		X	X	X
Compost en stalmest toepassen als alternatief voor drijfmest en kunstmest (ecoregeling)		X	X	X
Plaatsen van stuwen			X	X
Verondiepen en verbreden van waterlopen			X	X
Openleggen van ingekokerde waterlopen			X	X
Stimuleren van teelten met een lagere watervraag			X	X
Omvormen van baangrachten tot infiltratiegrachten			X	X
Inzetten op infiltratiepoelen en wadi's		X	X	X
Stimuleren van naar droogteresistente teelten / rassen (specifieker maken?)			X	X
Hergebruiken van hemelwater en drainagewater	X	X	X	X
Complexe groenbemesters toepassen		X	X	X
Herstel wetlands	X	X		
Aanplant waterplanten in waterlopen (alternatief voor stuwen)	X	X	X	X
Van RWA riolering naar open grachten	X	X	X	X
Actief gebruik van het bodempaspoort (ecoregeling)			X	X
Inzaai van eenjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (ecoregeling)		X	X	X
Inzaai van meerjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (amkm)		X	X	X
...				

Va = vallei, Po = polder, Fl = flank, Pl = plateau

Openstaande onderzoeksvragen:

- Hoeveel en welke van bovenstaande maatregelen moeten we toepassen om de ambitie te realiseren?
- Hoeveel water is nodig voor natuurontwikkeling?
- Hoeveel water is nodig voor landbouw (verfijning van de resultaten BDB op basis van gedragen aannames)?
- Hoeveel water stroomt af en hoeveel % of m³ van het afstromend water willen we infiltreren, sparen en vertraagd afvoeren?
- Biedt de diepe ondergrond mogelijkheden voor het aanvullen van onze watervoorraad?

- Wat is de impact van een hoger seizoenaal peil van de IJzer op het landgebruik?
- Onderzoek naar de evoluties in teelten (groenten, aardappelen, ...) en teeltrotaties?
- Onderzoek naar de impact op landgebruik van een hoger seizoenaal peil van de IJzer (kosten baten van de wijzigingen in landgebruik tov van de maatschappelijke voordelen)? (voorwerp van een aanbesteding voor verder onderzoek door VLM)
- Onderzoek naar de haalbaarheid voor het seizoenaal opstuwen van de Lovaart als waterbuffer voor de polder (kosten baten van de aanpassingen aan infrastructuur tov van de maatschappelijke voordelen)?
- Onderzoek naar de haalbaarheid voor sparen van water in de polder t.h.v. Machuit (potpolder) en Vladslovaart?
- Is het verbreden en verondiepen van waterlopen een effectieve maatregel om de waterbeschikbaarheid in het gebied te verhogen?
- Hoe kunnen teelten met een lagere watervraag geïntroduceerd worden in het gebied, met een positieve impact op het landbouwbedrijf (rendabiliteit, volhoudbaarheid)?
- Uitbreiden waterwinningsgebied van de Watergroep op linkeroever via optimaliseren bestaand hevelpomp mogelijk?
- Wat is de impact van kleine landschapselementen (hagen en houtkanten) op de waterbeschikbaarheid in het gebied? Helpen deze om water te infiltreren en vast te houden?
- Wat is het aanbod aan stalmest en compost in (de ruimere omgeving van) het gebied? Is dit voldoende om te gebruiken in het projectgebied, of kunnen bepaalde stromen beter ingezet worden (vb. geen export van compost naar het buitenland)?

4.1.3 Waterkwaliteit

Mogelijke maatregelen:

Maatregel	Va	Po	Fl	Pl
Gescheiden riolering aanleggen en afkoppelen	X	X	X	X
Installeren van en controle op decentrale waterzuivering bij bedrijven en verspreide bebouwing	X	X	X	X
Toepassing van teelttechnische erosiebestrijdende en bodemverbeterende technieken (ecoregeling)		X	X	X
Niet-kerende bodembewerking stimuleren	X	X	X	X
Toepassen van vanggewassen en groenbesmesters		X	X	X
(Brede) bufferstroken aanleggen (ecoregeling, beheerovereenkomst)	X	X	X	X
Erosiedammen aanleggen			X	X
Sedimentvangen aanleggen			X	X
Bestrijden van exoten		X		
Voorzien van oevervegetatie	X	X	X	X
(Her)aanleggen van kleine landschapselementen met ondergroei		X	X	X
Aanleggen van constructed wetlands / helofytenfilters			X	X
Voorzien in bodembedekking	X	X	X	X
Stimuleren van precisiebemesting en -gewasbescherming	X	X	X	X
Ondersteunen aanleg vul- en spoelplaatsen		X	X	X
Oplossen vismigratieknelpunten	X	X	X	X
Aanpak uitspoeling via drainage		X	X	X

Toepassen van biologische productiemethodes (ecoregeling)	X	X	X	X
Omschakeling naar biologische productiemethode (amkm)	X	X	X	X
Toepassing van precisielandbouw (ecoregeling)		X	X	X
Toepassing van mechanische onkruidbestrijding (ecoregeling)		X	X	X
Inzaai van eenjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (ecoregeling)		X	X	X
Inzaai van meerjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (amkm)		X	X	X
Reductie van antibioticagebruik (amkm)	X	X	X	X
Functiebepaling, prioritering en ontwerp van oeverzones langs waterlopen (afwegingskader CIW)	X	X	X	X
...				

Va = vallei, Po = polder, Fl = flank, Pl = plateau

Openstaande onderzoeksvragen:

- Hoeveel en welke van bovenstaande maatregelen moeten we toepassen om de ambitie te realiseren?
- Hoe kunnen de knelpunten van nog niet gezuiverd huishoudelijk afvalwater, overstortwerking en niet-gescheiden riolering aangepakt worden? (knelpunten, zie gegevens riooldatabank VMM)
- Welke rol speelt (overdekt) veen in nutriënten aanrijking van oppervlaktewater?
- Wat is de impact van drainagewater op waterkwaliteit en wat is het nut van bufferstroken bij dergelijke percelen? Mogelijks is het in kaart brengen van de drainages hiervoor noodzakelijk.
- Onderzoek naar de impact van MAP7 op landbouwpercelen en de win-wins met ecoregelingen en beheerovereenkomsten
- Wat is de impact van kleine landschapselementen (hagen en houtkanten) op de waterkwaliteit in het gebied? Helpen deze om nutriënten vast te houden?
- Welke impact hebben de huidige teeltrotaties op de waterkwaliteit?

4.1.4 Water(be)leven

Mogelijke maatregelen:

Maatregel	Va	Po	Fl	Pl
Bestrijden van exoten	X	X	X	X
Oplossen van vismigratieknelpunten	X	X	X	X
Voorzien van oevervegetatie	X	X	X	X
Inzetten op natte natuur	X			
Creëren van plas-dras zones	X			
Herstellen van brongebieden				X
(Her)aanplanten van beekbegeleidende beplanting en ecologische stapstenen				X
Dempen van grachten in biologisch waardevolle gebieden				X
(Her)aanleggen van kleine landschapselementen		X	X	X
Ontwikkelen van waterbergende (collectieve) parkruimtes			X	X

Herbestemmen van waterbouwkundig erfgoed	X	X		
Voorzien van aangepaste infrastructuur voor waterrecreatie	X	X		
Herstel van wetlands	X	X		
Inspelen op geplande infrastructuurwerken	X	X	X	X
Zwemzones in open water inrichten	X			
Schaatsen op bevroren graslanden faciliteren	X			
Aanleggen fiets- en wandelwegen, missing links detecteren en verhelpen	X	X	X	X
Aangepast, extensiever beheer van grachten	X	X		
Ecologische beheren van grasland (ecoregeling)	X	X		
Behoud van meerjarig grasland (ecoregeling)	X	X		
Omzetting van tijdelijk naar blijvend grasland (amkm)	X	X		
Inzaai van eenjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (ecoregeling)		X	X	X
Inzaai van meerjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke en/of klimaatbestendige teelten (amkm)		X	X	X
Onderhoud van boslandbouwsystemen (amkm)			X	X
...				

Va = vallei, Po = polder, Fl = flank, Pl = plateau

Openstaande onderzoeksvragen:

- Hoeveel en welke van bovenstaande maatregelen moeten we toepassen om de ambitie te realiseren?
- Onderzoek naar efficiënte exotenbestrijding?
- Potenties waterbouwkundig erfgoed in kaart brengen + koppelen aan recreatieve knooppunten
- Strategische plan voor toerisme en recreatie in de IJzer- en Handzamevallei?

4.2 Acties per watersegment

Onder dit puntje zijn de acties opgenomen die deel uitmaken van het actieplan voor de Bovenloop IJzer. Iedere actie krijgt een plaats in de tabel (zie bijlage) en krijgt een fiche in dit actieplan. De actiefiches worden opgedeeld in 4 groepen, 1) acties in de valleien en de polders, 2) acties op de flanken en plateaus, 3) acties over de segmenten heen en 4) acties die buiten de scope van Weerbaar Water+Land+Schap nog verder worden uitgewerkt.

Niet alle acties zijn uitvoerbaar binnen Weerbaar Water+Land+Schap, aangezien veel maatregelen de (financiële) capaciteit van het subsidietraject of het mandaat van de coalitie te boven gaan. De uitdagingen zijn enorm, en de som van vele delen zal het verschil moeten maken. Toch geven we voor de volledigheid het bredere plaatje mee. We gebruiken daarvoor onderstaande codes:

- **A** = prioritair in te dienen binnen subsidie-enveloppe van WWLS (1 miljoen euro)
- **A+** = reservelijst, wanneer een actie op de A-lijst niet uitgevoerd kan worden binnen de projectperiode kan een actie uit de A+-Lijst in de plaats van deze actie uitgevoerd worden zonder nieuwe goedkeuring door het programmateam WWLS
- **B** = draagvlak nog verder te vormen of niet haalbaar binnen subsidieperiode, maar wel een akkoord om verder te onderzoeken
- **C** = Actie buiten budget WWLS, maar met een sterke link met acties binnen WWLS

4.2.1 Acties in de valleien en de polders

Code	Titel	Lijst
1.1	Groepsaankoop omvorming naar peilgestuurde drainage	A
1.2	Monitoring omvorming naar peilgestuurde drainage	A
1.3	Groepsaankoop weidevogelpompen	C
1.4	Monitoring weidevogelpompen	A
1.5	Testcase voorkooprecht als instrument	C
1.6	Sloopfonds	B
1.7	Testcase individuele protectiemaatregelen gebouwen in de Zuidijzerpolder	A
1.8	Testcase individuele protectiemaatregelen landbouwbedrijven in de Zuidijzerpolder	A
1.9	Haalbaarheidsstudie spaar- en buffervolume omgeving Elzendamme	A
1.10	Proeftuin kreekruuginfiltratie in poldergebied	A
1.11	Monitoring kreekruuginfiltratie in poldergebied	A
1.12	Spaar- en buffervolume Machuit	B
1.13	Noodpomp aan de Sloggatvaart	B

Een gedetailleerd overzicht per actie is te vinden in onderstaande fiches en de actietabel in bijlage.

1.1. Groepsaankoop omvorming naar peilgestuurde drainage (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie heeft een tweeledig doel: enerzijds landbouwers ontzorgen bij de overstap naar peilgestuurde drainage en anderzijds voortrekkers creëren die, bij positieve resultaten, andere landbouwers kunnen sensibiliseren. Hoewel deze maatregel interessante voordelen biedt, vormt de aanvraag van VLIF-steun nog een drempel. Het is daarom ook essentieel om inzicht te krijgen in de belemmeringen die landbouwers ervaren. Uit een recente bevraging blijkt dat slechts een fractie van de landbouwers in het projectgebied reeds interesse toonden in deze maatregel.

De OP-PEIL kansenkaart voor peilgestuurde drainage detecteert verschillende kansrijke locaties binnen het projectgebied. Peilgestuurde drainage werd in zowel de Integrale Waterstrategie als het rapport van Sumaqua aanbevolen als een effectieve maatregel tegen droogte op lokaal en perceelsniveau. Daarnaast wordt deze maatregel ook als potentieel omschreven in het VLAIO LA-traject OP-PEIL.

Binnen het projectgebied selecteren we maximaal 10 landbouwers met percelen op kansrijke locaties, zoals geïdentificeerd via de OP-PEIL-kansenkaart. Zij toonden bij voorkeur al interesse in de omschakeling van klassieke drainage naar peilgestuurde drainage. Vooraleer een landbouwer kan deelnemen, wordt een grondige terreincheck uitgevoerd, waarbij rekening wordt gehouden met de hellingsgraad (bij voorkeur 0,1-0,2%) en de geschiktheid van de bodem.

Om de overstap zo toegankelijk mogelijk te maken, organiseren we een groepsaankoop die de volgende elementen omvat:

- Begeleiding bij vergunningsaanvragen, afhankelijk van gemeente- en gebiedsspecifieke vereisten
- Aanstelling van een gemeenschappelijke aannemer voor de uitvoering van de werken
- Volledige (pre-)financiering van de werken om de financiële drempel te verlagen

Daarnaast voorzien we een eenvoudig monitoringsysteem en brengen we de knelpunten verder in kaart (zie actie 1.2).

Deze actie richt zich niet op waterconservering via stuwtjes. Stuwtjes zijn een eenvoudigere en goedkopere maatregel die al deels ingang heeft gevonden in het gebied, met name in de poldercontext. We kiezen hier bewust voor de omvorming naar peilgestuurde drainage. Dit vanwege de complexiteit van deze aanpak en de vele knelpunten en drempels die nog moeten worden weggewerkt.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Verbetert de bodemstructuur en gewasopbrengst door gericht waterbeheer.

- ✓ Optimale grondwaterstand in de winter, gunstig voor groenbedekkers die reststikstof vasthouden en koolstof opbouwen.
- ✓ Behoud van de sponswerking van de bodem, waardoor afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen vermindert.
- ✓ Deze pilootmaatregel gaat geen concurrentie aan met de VLIF-steun voor peilgestuurde drainage. Deze wordt in het gebied nu nauwelijks aangevraagd door aarzeling rond vergunningen en resultaten. Door voortrekkers te ondersteunen en hun ervaringen te delen, verlagen we de instapdrempel en versterken we het draagvlak. Positieve resultaten zullen andere landbouwers stimuleren om de VLIF-steun aan te vragen.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de projectperiode dankzij een goede begeleiding, communicatie en sensibilisering.

e. Beheer en monitoring

- Beheer en onderhoud: de landbouwer zal instaan voor het verdere onderhoud van de omgevormde drainage.
- De geselecteerde landbouwers stappen automatisch ook mee in het monitoringverhaal: zie 1.2.

f. Timing en stappenplan

- Winter 2025-2026:
 - oproep (via infosessie en digitale oproep)
 - contacteren geïnteresseerde landbouwers + (online) terreinchecks
- Voorjaar 2026: bestek + publicatie opdracht
- Zomer 2026: gunning opdracht
- Najaar 2026: aanvraag ov (indien van toepassing)
- Voorjaar 2027: uitvoeren werken + start monitoring (zie 1.2)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Inagro: identificeren van geïnteresseerde landbouwers + (online) terreincheck geschiktheid percelen
 - Agentschap Landbouw en Zeevisserij: terugkoppeling knelpunten in functie van mogelijke VLIF-steun
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 75.000,00	WWLS	60.000,00	15.000,00	PWVL

1.2. Monitoring omvorming naar peilgestuurde drainage (A)

a. Beschrijving van de actie

Aansluitend op actie 1.1:

De resultaten worden opgevolgd via monitoring, zodat hieruit verdere leerlessen kunnen worden getrokken. Dit gebeurt in samenwerking met de betrokken landbouwers.

Het monitoringsysteem wordt uitgerold bij de tien deelnemende landbouwers en omvat de volgende aspecten:

- Grondwaterstand
- Afvoer en retentie
- Waterpeil in de regelput
- Bodemvocht
- Bewerkbaarheid van percelen
- Impact van drainagewater op waterkwaliteit (uitspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen)

De monitoring start na de realisatie van de omvormingen en loopt gedurende de volledige subsidieperiode. Indien haalbaar, wordt vooraf een nulmonitoring uitgevoerd om de referentiesituatie vast te leggen. Daarnaast brengen we ook de knelpunten in kaart (zie de nota over knelpunten bij peilgestuurde drainage in Vlaanderen, opgesteld binnen het VLAIO LA-traject OP-PEIL) en koppelen we deze terug naar het beleidsniveau. Een belangrijk geïdentificeerd knelpunt is de onzekerheid rond vergunningen en procedures. Daarom wordt deze actie bewust uitgerold in alle vier de gemeenten van de Bovenloop IJzer, om de lokale verschillen in kaart te brengen en een gecoördineerde aanpak voor te stellen.

De monitoring wordt uitgevoerd door een studiebureau, in samenwerking met de Provincie West-Vlaanderen, Inagro en de betrokken landbouwers. Door de landbouwers actief te betrekken bij de monitoring, wordt eigenaarschap gecreëerd en wordt de bewustwording vergroot.

b. Link met strategische doelstellingen

- ✓ Zie 1.1

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Zie 1.1

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de projectperiode dankzij een goede begeleiding, communicatie en sensibilisering.

e. Beheer en monitoring

- Monitoring: De resultaten zullen opgevolgd worden via monitoring, zodat hier verdere leerlessen uit kunnen getrokken worden. De monitoring zal gebeuren in samenwerking met de deelnemende landbouwers.

f. Timing en stappenplan

- Zomer 2026: Start nulmonitoring na gunning
- Voorjaar 2027: Start effectieve monitoring na uitvoering werken (tot einde subsidietraject)
- Najaar 2027: Overzicht knelpunten

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Inagro: opvolgen en begeleiding monitoring
 - Agentschap Landbouw en Zeevisserij: terugkoppeling knelpunten in functie van mogelijke VLIF-steun
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
MON	PWVL	€ 60.000,00	WWLS	48.000,00	12.000,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

1.3. Groepsaankoop weidevogelpompen (C)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie beoogt een gecoördineerde groepsaankoop van weidevogelpompen om de inzet van deze maatregel op graslanden in beheer door landbouw te verhogen. Weidevogelpompen zijn een effectieve methode om de waterhuishouding van graslanden af te stemmen op de noden van weidevogels, met name door het creëren van plas-draszones. De aankoop van pompen wordt 100% gesubsidieerd via Niet-Productieve Investerings (NPI), maar deze steun wordt nog te weinig aangevraagd door landbouwers. Het doel van deze actie is om enerzijds landbouwers ontzorgen bij de aankoop en plaatsing van een weidevogelpomp en anderzijds voortrekkers creëren die, bij positieve resultaten, andere landbouwers kunnen sensibiliseren. Provincie West-Vlaanderen zal een groepsaankoop weidevogelpompen initiëren in het kader van Water+Land+Schap 2.0. Op deze manier worden de landbouwers ontzorgd en worden de pompen volledig voorgefinancierd. In samenwerking met de bedrijfsplanners van VLM, Regionaal Landschap Westhoek en in overleg met landbouwers kan de plaatsing van pompen geoptimaliseerd worden op locaties waar ze de meeste impact hebben.

Het is essentieel om inzicht te krijgen in de belemmeringen die landbouwers ervaren. Om drempels weg te nemen, voorziet deze actie in ontzorging, prefinanciering, begeleiding en sensibilisering, zodat landbouwers goed geïnformeerd zijn over de voordelen en subsidiemogelijkheden. Daarnaast kunnen Regionaal Landschap Westhoek en hun vrijwilligers een rol spelen in het beheer van de pompen, mocht dat een zorg zijn voor de landbouwer in kwestie. Dit kan helpen om de VLIF NPI-steun betere bekendheid te geven.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 2.3** Minimale debieten garanderen voor natuurontwikkeling, veenherstel en drinkwaterproductie.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.
- **SD 4.3** Leefgebieden van te beschermen soorten versterken, met gerichte en kleinschalige maatregelen.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Voordelen voor natuur en landbouwbedrijfsvoering (minder verdroging en inklinking)
- ✓ Deze pilootmaatregel gaat geen concurrentie aan met de VLIF NPI-steun voor plas-draspompen. Deze wordt in het gebied nu nauwelijks aangevraagd. Door voortrekkers te ondersteunen en hun ervaringen te delen, verlagen we de instapdrempel en versterken we het draagvlak. Positieve resultaten zullen andere landbouwers stimuleren om de VLIF NPI-steun aan te vragen.

d. Haalbaarheid

Deze actie is haalbaar dankzij de genomen stappen binnen het traject Water+Land+Schap 2.0. De pompen zijn ter beschikking vanaf najaar. Momenteel krijgen we zicht op de geschikte locaties in te zetten worden momenteel genomen. Geïnteresseerde landbouwers vinden is het cruciale punt waar dus hard op ingezet zal worden.

e. Beheer en opvolging

De landbouwer zal instaan voor het inzetten en onderhouden van de pompen. Ze krijgen hiervoor ondersteuning door de bedrijfsplanners van de VLM of de mensen van het Regionaal Landschap Westhoek. De geselecteerde landbouwers stappen automatisch ook mee in het monitoringverhaal: zie 1.4

f. Timing en stappenplan

- Zomer 2025: zicht op de geschikte locatie en bereidwillige landbouwers
- Najaar 2025: groepsaankoop weidevogelpompen
- Vanaf 2026:
 - nulmeting op de geschikte locaties (zie actie 1.4)
 - installeren van pompen
 - monitoren van impact pompen (zie actie 1.4)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - VLM (bedrijfsplanners)
 - ANB
 - Regionaal Landschap Westhoek
 - Landbouwers
 - Inagro, afdeling Agromilieu
 - Natuurpunt
 - Natuurwerkgroep De Kerkuil
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **C**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 55.000,00	regulier	-	€ 55.000,00	PWVL

1.4. Monitoring weidevogelpompen (A)

a. Beschrijving van de actie

Naast de groepsaankoop van weidevogelpompen (actie 1.3) wordt binnen deze actie middelen voorzien voor de monitoring van hun impact op weidevogels en graslandbeheer. Het doel is om de effectiviteit van de pompen systematisch te evalueren en op basis van de inzichten de verdere inzet van weidevogelpompen te ondersteunen.

De monitoring richt zich op verschillende indicatoren:

- Aanwezigheid en broedsucces van weidevogels in de ruime omgeving (straal 1 à 2 km), met specifieke aandacht voor soorten zoals Kievit, grutto en tureluur.
- Kwaliteit en omvang van plas-draszones om te bepalen of de gewenste waterstanden en habitats worden gerealiseerd.
- Impact op bodem- en waterhuishouding door het in kaart brengen van grondwaterstanden en de invloed op aangrenzende percelen.
- Gebruik en beheer van de pompen door landbouwers of vrijwilligers om te evalueren of er praktische knelpunten of optimalisatiemogelijkheden zijn.

De monitoring wordt uitgevoerd door een studiebureau, in samenwerking met Regionaal Landschap Westhoek en betrokken vrijwilligers en landbouwers. Hierdoor kunnen modelmatige analyses, veldmetingen en bevragingen worden ingezet.

b. Link met strategische doelstellingen

Zie 1.3

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

Zie 1.3

d. Haalbaarheid

Deze actie is haalbaar door het uitbesteden van de opdracht aan een bureau met de juiste expertise.

e. Beheer en opvolging

De aanpak van de monitoring wordt bepaald bij de gunning van de opdracht. De monitoring wordt gecoördineerd door de Provincie West-Vlaanderen, in samenwerking met de betrokken partners. De interpretatie van de meetgegevens en de terugkoppeling naar het gebiedsprogramma maken deel uit van de actie.

f. Timing en stappenplan

- Najaar 2025: uitschrijven opdracht voor monitoring op x-aantal locaties

- Vanaf 2026: nulmeting en monitoring (na installatie pompen, zie 1.3)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Regionaal Landschap Westhoek
 - ANB
 - VLM (bedrijfsplanner)
 - Landbouwers
 - Inagro, afdeling Agromilieu
 - Natuurpunt
 - Natuurwerkgroep De Kerkuil
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
MON	PWVL	€ 60.000,00	WWLS	€ 48.000,00	€ 12.000,00	PWVL

1.5. Testcase voorkeurecht als instrument (C)

a. Beschrijving van de actie

Extract uit rapport Taskforce IJzer rond de vrijwillige verwerving van slecht gelegen woningen: Sommige slecht gelegen woningen zijn enkel met zeer hoge kosten tegen overstromingen te beschermen. Voor deze woningen is het aangewezen om een aankoopbeleid te voeren op vrijwillige basis (KT). Het is belangrijk een strategie voor aankoop van woningen uit te werken met uitfasering van zeer slecht gelegen woningen. Hierbij kan een voorkeurecht voorzien worden (MLT).

Deze actie beoogt de invoering van een definitief voorkeurecht in het IJzerbekken als instrument voor waterveiligheid. Binnen WWLS kan dit versneld en tijdelijk worden uitgetest op kleinere pilotschaal, met bijvoorbeeld het lopende RUP Roesbrugge als ideaal vehikel. Het koppelen van instrumenten aan het RUP is wenselijk. Gezien de precaire situatie in de Bergenstraat kan een tijdelijk voorkeurecht (beperkt in tijd) op heel korte termijn de veiligheid van de inwoners versterken en perspectief bieden in functie van verkoop en in afwachting van een ruimer kader. Waar de in het RUP opgenomen renovatieadviezen (bv. verhoogd dorpelpeil tot 6,8 TAW in functie van waterveiligheid) niet haalbaar zijn wegens te ingrijpend, kan het tijdelijke voorkeurecht een valabel alternatief bieden.

Een belangrijke voorwaarde is dat deze testcase de timing van het RUP niet vertraagt. Daarom houden we de optie open om dit te testen op projectperimeterniveau of zelfs op bekkenniveau.

Zowel het Agentschap voor Natuur en Bos als De Vlaamse Waterweg beschikken in het gebied over een voorkeurecht, maar dit recht is niet specifiek gekoppeld aan het overstromingsrisico of aan waterveiligheid. Het voorkeurecht wordt momenteel toegepast in functie van respectievelijk natuurdoelstellingen of een functionele relatie met de waterloop (onderhoud). Een definitief voorkeurecht voor waterveiligheid zal waardevol zijn in dit gebied. We interpreteren ‘waterveiligheid’ hier op een brede manier: het gaat niet alleen om het creëren van extra overstromingsruimte, maar ook om het voldoende waarborgen van de veiligheid van de inwoners of het ontlasten van de nooddiensten. De urgentie is groot, want elke doorverkochte woning die niet langer beschermd kan worden, brengt deze elementen opnieuw voor lange tijd in het gedrang.

Tot op heden ontbreekt ook een interbestuurlijk kader waarin duidelijke criteria zijn vastgelegd om te bepalen of al dan niet overgegaan wordt tot de verwerving van een gebouw in overstromingsgevoelige gebieden. Er is echter recent door de gebiedscoalitie een voorstel gedaan om te werken aan de ontwikkeling van zo’n kader, met heldere criteria voor de aanpak van gelijkaardige situaties in de toekomst. Dit voorstel om een interbestuurlijk kader op te stellen is voorgelegd aan de Taskforce IJzer op 19 november 2024, waar het goedkeuring kreeg. Deze opdracht wordt verder opgenomen door het CIW. Dit kader zal zeer bepalend zijn voor het vervolg van deze actie.

De ervaringen in Roesbrugge of elders in het gebied kunnen gebruikt worden bij de opmaak van dit afwegingskader. Dit kader kan onder meer betrekking hebben op de permanente uitbreiding van voorkeurecht en voorkeurrecht in functie van waterveiligheid, de noodzaak van een geïntegreerde benadering, alsook de mogelijke oprichting van een sloop- of aankoopfonds als onderdeel van een bredere aanpak.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Deze testcase kan met zijn kleine schaal interessant zijn voor verdere opschaling op niveau van het IJzerbekken of ruimer. Verschillende partners kunnen aan zet zijn en er kan met een cascadesysteem gewerkt worden dat de volgorde bepaalt waarin verschillende instanties of overheden hun voorkeurecht kunnen uitoefenen.
- ✓ Het traject binnen T.OP Dender kan, hoewel van veel grotere schaal en met een andere probleemstelling, als inspirerend voorbeeld dienen voor het bepalen en implementeren van de juiste instrumenten.

d. Haalbaarheid

- ✓ Er is dringend nood aan een algemeen interbestuurlijk kader, gekoppeld aan financiële middelen, om de uit het voorkeurecht voortvloeiende aankopen mogelijk te maken. Het regeerakkoord biedt hiervoor ook een kans door Departement Mobiliteit en Openbare Werken en Departement Omgeving de mogelijkheid te bieden om een domeinoverschrijdend en doelgericht investeringsprogramma op te stellen. Zonder een dergelijk kader blijft een definitief voorkeurecht dode letter. Dit kader dient op bekkenniveau opgemaakt te worden.
- ✓ Op korte termijn, en in afwachting van een dergelijk investeringsprogramma, kunnen verwervingsmiddelen voor deze tijdelijke testcase gezocht worden via het tweede Strategisch Project IJzer- en Handzamevallei. Dit werd overigens al toegepast in het eerste Strategisch Project IJzer- en Handzamevallei.

e. Beheer en monitoring

Niet van toepassing

f. Timing en stappenplan

- April 2025: Eerste verkennend gesprek met T.OP Dender over deze actie
- Mei 2025: Oprichten Werkgroep Roesbrugge die alle betrokken actoren rond de tafel zet, vanuit de gebiedscoalitie IJzer- en Handzamevallei
- Verder stappen worden vanuit de werkgroep genomen

g. Partners

- Trekker: Werkgroep Roesbrugge (indien op niveau Roesbrugge) of Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: Stad Poperinge, Departement Omgeving, De Vlaamse Waterweg, VMM, Zuidijzerpolder, ANB
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: nvt

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INSTR	Werkgroep Roesbrugge	--	-	-	-	-

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **C**

1.6. Sloopfonds (B)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie beoogt de oprichting van een sloopfonds voor niet te beschermen gebouwen in overstromingsgevoelig gebied binnen het IJzerbekken. Het fonds kan financiële ondersteuning bieden voor de sloop van gebouwen en de sanering van de bijhorende sites die een verhoogd risico op schade en overstroming kennen.

Het sloopfonds kan volgende vorm aannemen:

- Subsidiering van sloop en sanering: Overheden en terreinbeherende organisaties kunnen beroep doen op middelen uit het fonds voor de sloop van risicogebouwen en/of de hieraan gekoppelde saneringskosten.
- Eigenaarscompensatie: Eigenaars die hun gebouw afstaan voor sloop kunnen vergoed worden volgens vooraf bepaalde criteria.

De vrijgekomen ruimte kan worden ingezet voor waterbuffering, natuurontwikkeling of andere functies die bijdragen aan klimaatadaptatie en waterbeheer.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ In Vlaanderen bestaan er momenteel geen algemene sloopfondsen specifiek gericht op gebouwen in overstromingsgevoelige gebieden. Er zijn echter wel initiatieven en voorstellen die sloop en herontwikkeling stimuleren, waar leerlessen uit getrokken kunnen worden.
- ✓ Afstemming met de opmaak van de Vlaamse waterdoelen zal noodzakelijk zijn om te bepalen welke gebouwen in aanmerking komen.
- ✓ Verhoogde waterveiligheid door de sloop en sanering van risicogebouwen
- ✓ Vermindering van schade en risico's voor bewoners in overstromingsgevoelige gebieden
- ✓ Een geïntegreerde en afgestemde aanpak tussen verschillende beleidsniveaus
- ✓ Ondersteuning van langetermijndoelstellingen rond klimaatadaptatie en natuurontwikkeling

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie staat op de B-lijst, wat betekent dat het partnerschap hier verder mee aan de slag wil, maar dat de timing, financiering en het draagvlak nog onzeker zijn.

e. Beheer en monitoring

Niet van toepassing

f. Timing en stappenplan

Nog onduidelijk

g. Partners

- Trekker: Nog onduidelijk
- Betrokken partners: Nog onduidelijk
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Nog onduidelijk

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	?	€ 800.000,00	WWLS	640.000,00	160.000,00	?

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **B**

1.7. Testcase individuele protectiemaatregelen woningen in de Zuidijzerpolder (A)

a. Beschrijving van de actie

Om gebouwen in overstromingsgevoelige gebieden beter te beschermen, testen we innovatieve maatregelen zoals (opblaasbare) dijken, schotten, enz. Dit kan een oplossing bieden voor gebouwen aan de rand van de overstromingsvallei, die steeds vaker bedreigd worden door wateroverlast maar waar evacuatie vermeden kan worden. Een goed onderbouwd kader is essentieel. Daarom ontwikkelen we een matrix die bepaalt welke gebouwen nog effectief beschermd kunnen worden met individuele maatregelen.

De uitdagingen zijn immers groot en keuzes zijn onvermijdelijk; niet alles kan worden opgelost met ingrepen in het watersysteem. Dit bevestigen ook de Integrale Waterstrategie en de studie van Sumaqua. De overstromingsvallei schuift geleidelijk op richting de flanken, en prognoses voorspellen dat steeds meer woningen op deze grens te maken zullen krijgen met wateroverlast. Sommige noodzakelijke ingrepen of beleidsinitiatieven vergen tijd, waardoor het essentieel is dat burgers nu al beter beschermd worden.

Op basis van de publiek beschikbare overstromingsrisicokaarten wordt het aantal geïsoleerde gebouwen in het midden of aan de rand van het fluviale overstromingsgebied in het IJzerbekken ruw geschat op ongeveer 300. Dit zijn zowel woningen als bedrijfszetels. Het nemen van individuele beschermingsmaatregelen kan voor een deel van deze cases beantwoorden aan de noden.

We selecteren een achttal gebouwen in de Zuidijzerpolder, waar dergelijke maatregelen doeltreffend kunnen zijn. Omdat de Zuidijzerpolder het zwaarst getroffen wordt door wateroverlast, is dit de logische testlocatie. Hiermee dekken we ook alle vier de gemeenten af binnen het projectgebied. Deze actie richt zich specifiek op particuliere woningen, terwijl de volgende actie (1.8) betrekking heeft op landbouwbedrijven.

Doel:

- Verhogen van de zelfredzaamheid van bewoners.
- Verminderen van de druk op nooddiensten, zodat zij zich kunnen richten op cruciale infrastructuur en bedrijventerreinen, wat de maatschappelijke kosten verlaagt.

Aanpak:

- Selectie van testlocaties op basis van watergevoeligheid, haalbaarheid en verscheidenheid.
- Vrijblijvende groepsaankoop van beschermingsmaatregelen (100% gesubsidieerd)
- Evaluatie van de beschermingsmaatregelen

Deze testcase helpt de effectiviteit van individuele beschermingsmaatregelen te evalueren en kan als basis dienen voor toekomstige opschaling. Knelpunten op het vlak van regelgeving en flankerend beleid moeten worden geïdentificeerd. Kennisdeling over deze actie wordt ondersteund binnen PROVALY (Protection de la Vallée de l'Yser – Interreg VI – F-W-VI). SYMSAGEL zal een vergelijkbare groepsaankoop organiseren in het kader van dit project. Binnen PROVALY is ook budgettaire ruimte voorzien voor de evaluatie en sensibilisering van burgers en lokale beleidsmakers over goede praktijken.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.
- **SD 1.6** Samenwerken met Frankrijk voor gezamenlijke maatregelen in bovenstroomse gebieden.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Individuele protectie is in Vlaanderen nog grotendeels onontgonnen terrein, terwijl Frankrijk hier verder in staat. PROVALY biedt een kans om kennisuitwisseling en sensibilisering rond (innovatieve) individuele beschermingsmaatregelen te bevorderen aan beide zijden van de grens. Door deze investeringen in het subsidietraject Weerbaar Water+Land+Schap op te nemen, creëren we een sterke synergie tussen beide initiatieven.
- ✓ We bouwen verder op het werk van VMM, dat proefprojecten uitvoerde in Beersel, Sint-Genesius-Rode, Lebbeke, Geraardsbergen en Sint-Pieters-Leeuw. Voor zo'n 300 woningen werden beschermingsvoorstellen op maat uitgewerkt, resulterend in [informatiefiches](#) over waterrobuuste maatregelen.
- ✓ Binnen PROVALY krijgen burgers ook toegang tot de HydroAlarm-app, die dankzij verbeterde voorspellingen tijdige waarschuwingen geeft bij het bereiken van een instelbaar alarmpeil op woningniveau.
- ✓ Koppeling met PROVALY voor kennisdeling, evaluatie en sensibilisering van burgers en beleidsmakers.
- ✓ Afstemming met de opmaak van de Vlaamse waterdoelen zal noodzakelijk zijn: tot welk veiligheidsniveau willen we beschermen in het IJzerbekken?
- ✓ Testen welke maatregelen effectief zijn en de resultaten delen met diensten noodplanning, VMM, DVW, USAN en SYMSAGEL (FR).
- ✓ Binnen het Flowing Futures-project (Straits Committee) werken de zes West-Vlaamse polders samen met Franse en Britse waterbeheerders o.a. aan een toolbox voor burgers en landbouwers, gericht op het beter beschermen van eigendommen en stallen tegen overstromingen. De toolbox wordt in het Nederlands, Frans en Engels ontwikkeld. De testresultaten kunnen hier ook mee input aanleveren.
- ✓ Ontlasting van nooddiensten, zodat zij strategische locaties zoals bedrijventerreinen en nutsinfrastructuur beter kunnen beschermen.
- ✓ Deze actie kan later worden herhaald op het grondgebied van Houthulst, Diksmuide en Kortemark, mits er voldoende financiering beschikbaar is.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de projectperiode dankzij een goede begeleiding, communicatie en sensibilisering.

e. Beheer en monitoring

- ✓ We voorzien in de aanbesteding ook in het onderhoud van het materieel, om hier eventuele knel- of aandachtspunten rond in beeld te krijgen.
- ✓ Evaluatie, kennisdeling en sensibilisering van goede praktijken is gecoverd door het PROVALY-project.

f. Timing en stappenplan

- ✓ Najaar 2025: opmaak matrix
- ✓ Voorjaar 2026: opzetten groepsaankoop
- ✓ Najaar 2026 - najaar 2028: testen maatregelen, tussentijdse evaluatie (incl. knelpunten op het vlak van regelgeving en flankerend beleid) en sensibilisering

! Timing evaluatie = moeilijk, de maatregelen kunnen enkel getest worden wanneer calamiteiten zich voordoen

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen en Zuidijzerpolder
- Betrokken partners: Alveringem, Vleteren, Poperinge en Lo-Reninge, VMM, DIW, USAN en SYMSAGEL
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL + Zuidijzerpolder	€ 150.000,00	WWLS	120.000,00	30.000,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

1.8. Testcase individuele protectiemaatregelen landbouwbedrijven in de Zuidijzerpolder (A)

i. Beschrijving van de actie

Deze actie bouwt voort op dezelfde achtergrond als de voorgaande, maar richt zich specifiek op landbouwbedrijven in overstromingsgevoelige gebieden. Het doel en de aanpak blijven grotendeels gelijk, al duiken hier enkele bijkomende randvoorwaarden op die verdere uitwerking vragen:

- **Individuele protectiemaatregelen in collectief verband vormgeven:** Hoe kunnen bedrijven samen werken aan beschermingsmaatregelen?
- **Ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwbedrijven:** Kan een landbouwbedrijf in een dergelijke zone nog duurzaam groeien?
- **Knelpunten in evacuatie routes voor vee:** Waar liggen de risico's en hoe kunnen deze worden aangepakt?
- **Problemen bij bedrijfsverplaatsing:** Wanneer protectiemaatregelen niet volstaan, is herlokalisatie soms de enige optie. Dit is echter complex, zeker voor melkveebedrijven, waar de stikstofregels en lange administratieve procedures relocatie bemoeilijken.

In de omgeving van Stavele zijn alvast enkele bedrijven die in aanmerking komen voor deze aanpak. We voorzien budget voor de ondersteuning van vier bedrijfszetels.

Deze testcase helpt om de effectiviteit van individuele beschermingsmaatregelen te evalueren en kan als basis dienen voor toekomstige opschaling. Knelpunten inzake regelgeving en flankerend beleid dienen gedetecteerd te worden. We voorzien ook financiering voor begeleiding van landbouwers bij een eventuele relocatie (buiten het subsidietraject WWLS).

j. Link met strategische doelstellingen

- Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.
- Samenwerken met Frankrijk voor gezamenlijke maatregelen in bovenstroomse gebieden.

k. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

✓ Zie 1.7

l. Haalbaarheid

Deze actie is haalbaar binnen de projectperiode dankzij een goede begeleiding, communicatie en sensibilisering.

m. Beheer en monitoring

✓ Zie 1.7

n. Timing en stappenplan

✓ Zie 1.7

o. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen en Zuidijzerpolder
- Betrokken partners: Alveringem, Vleteren, Poperinge en Lo-Reninge, Inagro ('bedrijfsontwikkeling', VMM, DIW, USAN en SYMSAGEL)
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

p. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL + Zuidijzerpolder	€ 150.000,00	WWLS	120.000,00	30.000,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

1.9. Haalbaarheidsstudie spaar- en buffervolume omgeving Elzendamme (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie heeft als doel de haalbaarheid te onderzoeken van een grootschalig buffer- en spaarvolume in de omgeving van Elzendamme (grondgebied Vleteren, Lo-Reninge of Alveringem). Dit bekken zou dienen voor de opslag van het teveel aan winterwater uit de IJzer of de Poperingevaart, met als doel het water in droge periodes in te zetten voor irrigatie, spoeling en het op peil houden van (polder)waterlopen.

Deze studie komt tegemoet aan een vraag van de drie betrokken lokale besturen en sluit aan bij eerdere projecten binnen Water+Land+Schap 2.0. Daarin werd ervaring opgedaan met gelijkaardige haalbaarheidsstudies voor waterbuffering en duurzaam waterbeheer.

Deze actie staat los van de geplande verplaatsing van het bestaande captatiepunt in Elzendamme naar de andere zijde van de N8, waarvoor AWW in samenwerking met Sweco al een ontwerp heeft opgemaakt. De timing van die verplaatsing en de uitvoering ervan is echter momenteel onzeker. De voorliggende haalbaarheidsstudie biedt een bredere scope, zowel qua koppelkansen als qua beoogde perimeter.

De studie zal volgende onderdelen omvatten:

- (Technische) haalbaarheidsstudie: wat is de ideaal te realiseren voorraad, welk type infrastructuur (onder- of bovengronds), geschikte locatie(s), nodige vergunningen
- Nood aan bijkomende zuivering?
- Minimale debiet dat noodzakelijk is?
- Mogelijkheden voor (gecombineerd) gebruik: wateroverlast beperken, waterlopen voeden i.f.v ecologisch debiet, irrigatiewater voor landbouw, drinkwater?
- Voldoende waterkwaliteit met oog op irrigatiewater maar ook natuurdoelstellingen?
- Permanent watervolume of een basispeil dat gehandhaafd moet blijven (LWAG vs. droogval)
- Raming en kosten/baten-analyse

Op basis van de verschillende onderdelen worden de voorgestelde scenario's uitgewerkt waarbij een inschatting van de kostprijs voor de realisatie, eventuele grondverwerving en het operationeel houden van de installaties wordt bepaald. Het valt niet binnen de haalbaarheidsstudie om een technisch ontwerp van een scenario uit te werken.

Onder meer volgende randvoorwaarden worden meegegeven:

- Overlast voor aangelanden dient beperkt te worden
- Ook de landschappelijke inrichting wordt meegenomen
- De aanleg mag geen bijkomende watervraag induceren
- Er wordt in de voorstellen rekening gehouden met klimaatscenario's
- Geen netto grondwateronttrekking
- Prioritering volgens de principes van het reactief afwegingskader watergebruik
- Bij inname van overstromingsgebied: aandacht voor vergunbaarheid
- Aandacht voor VEN of Vogelrichtlijngebied; planologisch kader

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Koppelkansen tussen waterberging, watercaptatie, recreatie en natuurdoelstellingen.
- ✓ Koppelkansen voor verschillende sectoren en actoren in het gebied.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de subsidietermijn.

e. Beheer en monitoring

- ✓ Niet van toepassing

f. Timing en stappenplan

- ✓ Najaar 2025: opmaak bestek + publicatie opdracht
- ✓ Voorjaar 2025: gunning opdracht
- ✓ Januari 2026: afronden haalbaarheidsstudie

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: Vleteren, Alveringem, Lo-Reninge, Inagro (advies watermakelaar)
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: te bepalen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
STU	PWVL	€ 70.000,00	WWLS	€ 35.000,00	€ 35.000,00	PWVL + lokale besturen (volgens locatie)

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

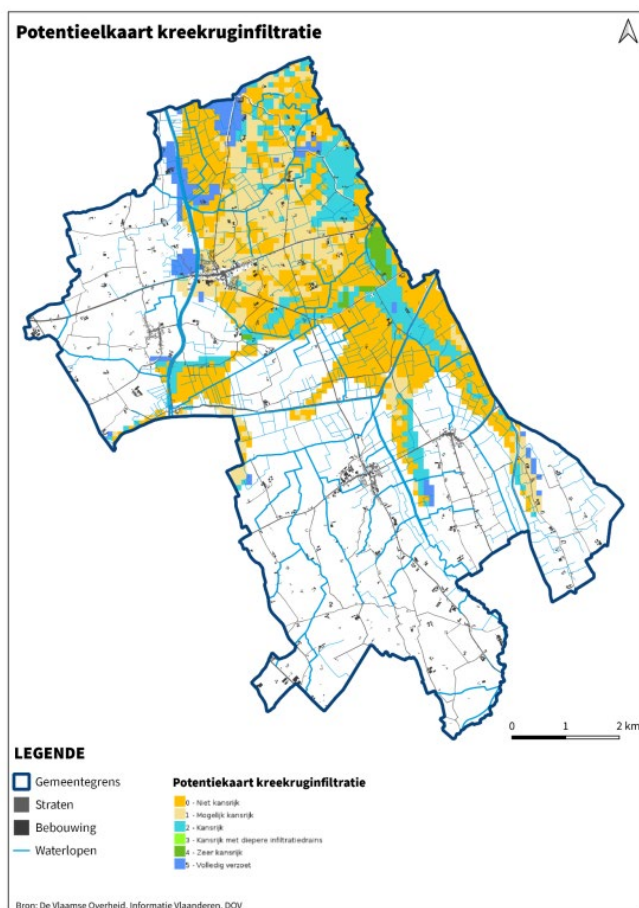
1.10. Proeftuin kreekruuginfiltratie in poldergebied (A)

a. Beschrijving van de actie

Kreekruug Infiltratie Systemen (KIS) kunnen helpen om het watertekort in (kust)polders tijdens de zomer op te vangen door zoetwateraanvulling in de winter. De zandige, licht verhoogde oude zeegeulen zijn geschikt voor infiltratie, waardoor een zoetwaterlens ontstaat die het zoute kustwater verdringt.

KIS biedt een betrouwbare zoetwatervoorziening, maar de kosten kunnen hoger liggen dan traditionele methoden. Samenwerking tussen landbouwers kan de economische haalbaarheid verbeteren. Momenteel loopt een proefproject van VMM om de technische en economische haalbaarheid van KIS en peilgestuurde drainage te onderzoeken. Binnen Interreg Topsoil werd al een KIS aangelegd in Veurne, en in Nederland is het systeem succesvol toegepast.

Het grondgebied van Lo-Reninge omvat enkele kansrijke tot zeer kansrijke zones voor kreekruuginfiltratie tussen de Reningebrug en de Knokkebrug, en naast de Lovaart. In deze gebieden kan de maatregel een waardevolle bijdrage leveren aan waterbeschikbaarheid en landbouw in verzilt gebied.

Potentieelkaart Kreekruuginfiltratie (DOV, 2024)

Concreet omvat deze actie:

- Aanleg van een proefinstallatie: testen van KIS op een geschikte locatie in de polder (ca. 2 ha.): inclusief aanleg drainage, citernes, pompen, regelkast, leidingen, peilmeters, debietmeter, lozingspunt, captatiepunt, diepdrain voor onttrekking.
- Samenwerking met landbouwers: onderzoeken van gezamenlijke wateropslag en -gebruik.

- Alle aspecten m.b.t. monitoring en evaluatie zitten vervat in actie 1.11.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervorraden sneller worden aangevuld.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.
- **SD 3.4** Drinkwaterproductie jaarrond garanderen, door maatregelen in het volledige onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ De actie benut ten volle de potenties voor KIS in de IJzer- en Handzamevallei. Net deze zone springt naar voren als de meest kansrijke in ons gebied. Bij succes kan het concept verder uitgerold worden naar andere kreekrugebieden buiten het projectgebied.
- ✓ Door infiltratie op een kreekrug wordt regenwater beter vastgehouden in de bodem, wat bijdraagt aan grondwateraanvulling en droogtebestendigheid.
- ✓ Een verbeterde waterhuishouding kan zorgen voor een stabielere productie in de landbouw.
- ✓ Door monitoring worden data verzameld over de effectiviteit van kreekruginfiltratie, wat als referentie kan dienen voor toekomstige projecten.
- ✓ De nabijgelegen Putten van Nieuwkapelle zijn een waterwinningsgebied van De Watergroep. Een mogelijke koppeling met kreekruginfiltratie (KIS) als alternatief voor oppervlaktewaterwinning is denkbaar, maar vereist verder onderzoek.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de subsidieperiode, aangezien in de nabijheid van het projectgebied al belangrijke stappen zijn gezet die als voorbeeld kunnen dienen.

e. Beheer en monitoring

- ✓ Zie 1.11

f. Timing en stappenplan

- ✓ 2025: Locatie bepalen
- ✓ 2026: Voorstudie, omgevingsvergunning en uitvoering

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: Westkustpolder, VMM, Lo-Reninge
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 90.000,00	WWLS	72.000,00	18.000,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

1.11. Monitoring kreekruuginfiltratie in poldergebied (A)

a. Beschrijving van de actie

Zie actie 1.10.

Met deze actie willen we bijdragen aan het verdere onderzoek door de potenties in het gebied te benutten. Concreet omvat deze actie:

- Monitoring van waterkwaliteit en infiltratiecapaciteit (netwerk van peilbuizen): meten van de effectiviteit van de infiltratie en de vorming van een zoetwaterlens.
- Waterbehandeling
- Evaluatie van economische haalbaarheid: bepalen van kosteneffectiviteit en terugverdientijd.
- Vergelijking met bestaande systemen: verder afwegen van de voordelen van KIS tegenover andere zoetwateroplossingen.

b. Link met strategische doelstellingen

- ✓ Zie actie 1.10.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Zie actie 1.10.

d. Haalbaarheid

- ✓ Zie actie 1.10.

e. Beheer en monitoring

- ✓ De trekker staat in voor het beheer en de monitoring.

f. Timing en stappenplan

- ✓ Zie 1.10

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: Westkustpolder, VMM, Lo-Reninge, De Watergroep
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
-------------	---------	--------	--------------	----------------	---------------	------------------

INV	PWVL	€ 60.000,00	WWLS	48.000,00	12.000,00	PWVL
-----	------	-------------	------	-----------	-----------	------

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

1.12. Spaar- en buffervolume Machuit (B)

a. Beschrijving van de actie

Watervraag en –aanbod zijn over de verschillende seizoenen niet afgestemd. Waar er tijdens de winter massaal water moet worden afgevoerd om het IJzerbekken van overlast te vrijwaren, kreunt de Westhoek tijdens de zomermaanden onder de droogte. Ook het poldergebied Veurne Ambacht werd de voorbije jaren geconfronteerd met verdroging en verzilting van het oppervlaktewater. De vraag naar zoet water kan onvoldoende worden geledigd vanuit de IJzer.

Om hieraan tegemoet te komen leeft het idee dat een zone in de westelijke oksel tussen de IJzer en het Lokanaal tijdens de nattere wintermaanden gevuld wordt met water vanuit de IJzer. Dat water zou dan gedurende een bepaalde periode gestockeerd worden in de zone en in droge periodes gecontroleerd geloosd worden in de Machuitbeek. Dit gecontroleerd lozen van het water moet de Machuitbeek - en het stroomgebied van de Grote Beverdijkvaart stroomafwaarts- aanvullen wanneer het debiet onder een bepaalde drempel daalt. De focus ligt hierbij in eerste instantie op de kwaliteit van het watersysteem: waterkwaliteitsdoelstellingen, ecologisch debiet voorzien en het tegengaan van verzilting.

Link met de analyse

Sumaqua onderzocht in opdracht van de coalitie of winters water uit de IJzer kon worden opgespaard om zowel wateroverlast te beperken als de polder te bevoeien bij droogte. In deze zone zou naar schatting 340.000 m³ water opgeslagen kunnen worden, berekend bij een relatief droge winterperiode waarbij de IJzer slechts tot een maximaal peil van 3,8mTAW stijgt ter hoogte van de Fintele. Bij inzet tijdens droge periodes kan dit leiden tot een daling van het aantal hydrologische droogtedagen met 40 dagen. Een hydrologische droogtedag is een dag waarop het debiet onder de veronderstelde ecologische drempel (5 percentiel waarde huidig klimaat) ligt. Het water vanuit het spaarbekken zal het stroomgebied van de Grote Beverdijkvaart kunnen bevoeien. Om hier een beter beeld over te krijgen, is het aangeraden om een waterbalansmodel van het volledige stroomgebied op te stellen.

De actieve aanwezigheid van de VLM in het gebied vormt een opportuniteit én een momentum. Deze locatie is namelijk gelegen binnen de perimeter van de Ruilverkaveling Izenberge fase 1, die aansluit op de lopende RVK Sint-Rijkers. Eind juni 2023 werd per MB beslist om de ruilverkaveling zoals voorzien in het oorspronkelijke plan niet op te starten. De minister acht de meerwaarde van tijdrovende en arbeidsintensieve ruilverkavelingen onvoldoende groot in dit gebied dat urgente klimaatuitdagingen kent en een snelle transitie naar een klimaatbestendig landbouwlandschap nodig heeft. De door de Vlaamse Landmaatschappij reeds opgebouwde terreinkennis en de opgebouwde grondvoorraad wordt ingezet via de samenwerking met vele partners en de lokale gebiedscoalitie. Dit kan mogelijk ook hier een oplossing bieden, bijvoorbeeld door de opmaak van een inrichtingsnota, cofinanciering en flankerend beleid voor landbouw.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 2.3** Minimale debieten garanderen voor natuurontwikkeling, veenherstel en drinkwaterproductie.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.
- **SD 3.5** Alle waterlopen ecologisch en hydromorfologisch in goede toestand brengen, om hun zelfzuiverend vermogen maximaal te benutten.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Het gecontroleerd loslaten van het gespaarde water zal leiden tot het terugdringen van het aantal droogtedagen in het stroomgebied van de Grote Beverdijkvaart.
- ✓ De e-flow, of het ecologisch debiet, van de waterlopen in het stroomgebied blijft langer gewaarborgd.
- ✓ Het spoelen van de waterlopen in tijden van droogte gaat verzilting tegen.
- ✓ Stabieler waterpeilen leiden ook tot het uitstellen van captatieverboden op de waterlopen en zijn in het belang van landbouw en natuur.
- ✓ Door de initiële vulling van het bufferbekken, ten gevolge van de spaarfunctie, zal de impact op de reductie van de waterpeilen in de IJzer kleiner zijn. Een goede opvolging van de weersvoorspellingen het vroegtijdig afvoeren van het gespaarde volume kan in een aantal scenario's tijdig de nodige ruimte voor water aanleggen. Sumaqua berekende dat de combinatie van dit spaarvolume met twee piekbergingszones in de omgeving wél tot een significante daling van de waterpeilen leiden, afwaarts van Fintele. Maar dit valt buiten de scope van deze actie.
- ✓ Toeristisch-recreatief knooppunt nabij de Fintele en een meerwaarde voor watergebonden organismen

d. Haalbaarheid

Deze actie is niet haalbaar binnen vier jaar door de benodigde bijkomende onderzoeken, grondverwerving, vergunningen en inrichtingskosten. Aangezien bijkomend het draagvlak nog verder moet worden opgebouwd, staat de actie op de B-lijst en valt deze buiten de subsidie-enveloppe WWLS.

Verdere studie is nodig voordat een maatregel van deze omvang kan worden gerealiseerd:

- Maatschappelijke kosten baten analyse: weegt de investering en de ingenomen oppervlakte op tegenover de meerwaarde
- de impact van het spaarvolume op (bedrijfs)gebouwen in de ruimere regio en de mogelijke beschermingsmaatregelen
- de impact op grondwateronttrekking, bij eventueel doorbreken van ondergrondse kleilagen
- de garantie dat dergelijke volumes in de zomermaanden niet compleet droog staan (kans op ecologische vallen voor watergebonden organismen)
- mogelijkheid tot integratie van broedeilandjes in het bekken, met een positieve impact op de biodiversiteit, zonder de hoofdfunctie van het bekken in het gedrang te brengen

Het ontwerpend onderzoek voor de inpassing van het volume in de omgeving kan opgenomen worden onder actie 3.1. De onderzoeksvragen vormen onderdeel van actie 3.2. Beide kunnen er voor zorgen dat het draagvlak voor deze actie vergroot.

e. Beheer en monitoring

Voorwerp van verder onderzoek

f. Timing en stappenplan

- Voorwerp van verder onderzoek

g. Partners

- Trekker: Westkustpolder
- Betrokken partners:
 - Provincie West-Vlaanderen,
 - VLM,
 - DIW,
 - Lo-Reninge,
 - Alveringem
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Westkustpolder

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **B**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielij	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
-------------	---------	--------	-------------	----------------	---------------	------------------

INV	WKP + VLM	€ 2.500.000,00	WWLS	€ 2.000.000,00	€ 500.000,00	WKP/VLM
-----	-----------	----------------	------	----------------	--------------	---------

1.13. Noodpomp aan de Slogatvaart (B)

a. Beschrijving van de actie

Het fijnmazige grachtenstelsel is een kenmerk van de Westkustpolder, met 30 km onbevaarbare waterlopen van eerste categorie, 230 km van tweede categorie en 500 km polderwaterlopen. Het gebied is uitermate vlak en de afstand tot de monding is groot (meer dan 30km). Bij piekdebieten en hevige zomerse buien kan het waterlopenstelsel de lokale neerslag niet snel genoeg afvoeren, met lokaal maar niettemin ernstig overstromingsrisico tot gevolg. Om deze overlast te beperken, wordt de inrichting van een noodpompgemaal op de Slogatvaart voorgesteld. Deze pomp zou het polderwaterstelsel ontlasten door water over te zetten naar het Lokanaal, waardoor de afvoer wordt verbeterd en het polderpeil flexibeler beheerd kan worden.

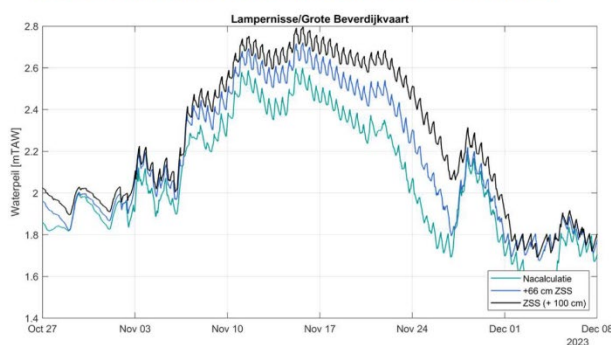
Link met de analyse

In de studie van Sumaqua wordt de noodzaak van dit pompgemaal duidelijk geschetst:

- Onder invloed van zeespiegelstijging zal de waterafvoer van dit poldergebied worden beïnvloed, waardoor in het ganse gebied een aanzienlijk hoger peil zal worden vastgesteld. Onderstaande grafiek toont het waterpeil in de Grote Beverdijk ter hoogte van de Lettenburgstraat in Diksmuide bij verschillende klimaatscenario's. De locatie waar het pompgemaal wordt gepland bevindt zich verder stroomopwaarts, waardoor het effect van de zeespiegelstijging op het vastgestelde peil nog veel groter zal zijn en moet leiden tot oncontroleerbare waterpeilen.
- Een tweede belangrijke conclusie uit de studie van Sumaqua is dat de hoeveelheid water die uit de IJzer naar het Lokanaal kan worden geleid via de Fintele niet wordt beïnvloed door de pompen die het water uit de Westkustpolder naar dit kanaal bemalen.

OV 1: Impact zeespiegelstijging

Resultaten huidige toestand (Grote Beverdijkvaart)

Ook hier: (aanzienlijke) verlenging hoogwaterperiode

14

ZSS [cm]	Toename GBV [cm]
+ 16	+ 2
+ 66	+ 12
+ 100	+ 20

Toename maximale waterpeilen voornamelijk te wijten aan reductie gravitaire afvoer:

ZSS [cm]	Afname afgevoerd volume
+ 16	- 10 %
+ 66	- 55 %
+ 100	- 60 %

Sumaqua

Meerwaarde van de pomp

De noodpomp aan de Slogatvaart biedt voordelen voor zowel waterveiligheid als waterbeschikbaarheid. De belangrijkste voordelen op een rij:

- Efficiëntere afvoer bij wateroverlast

Bij winterse neerslag kan de noodpomp doeltreffend worden ingezet om water sneller af te voeren dan via de natuurlijke afvoer via de IJzer, waar het waterpeil pas twee dagen na neerslag stijgt. In de Slogatvaart gebeurt

deze stijging al binnen enkele uren, waardoor de pomp preventief kan ingrijpen. Bovendien kan de noodpomp zo worden ingericht dat deze zelfs bij normale peilen al water kan overpompen naar het Lokanaal, waardoor het polderpeil laag kan worden gehouden in aanloop naar neerslagpieken. Een bijkomend voordeel is dat de pomp de stroming in de Lovaart op gang brengt, wat cruciale tijdswinst oplevert wanneer water vanuit de IJzer via de Lovaart moet worden afgevoerd.

- Verhogen van de waterbeschikbaarheid

Met de huidige inrichting van het watersysteem is er nauwelijks marge om water veilig te bufferen zonder risico op overlast bij zomerse piekbuien. De noodpomp vergroot de afvoercapaciteit, waardoor bij dynamisch peilbeheer kleinere veiligheidsmarges kunnen worden gehanteerd. Dit maakt het mogelijk om in de zomer meer water veilig te bufferen, zonder een verhoogd risico op overstroming. Hierdoor wordt de polder beter bestand tegen langdurige droogte en verzilting.

- Ontsluitingsmechanisme voor grootschallige buffermaatregelen (in onderzoek)

De noodpomp biedt meer comfort voor verschillende andere maatregelen, zoals de aanleg van piekbergingszones. Dit zijn tijdelijke opslagzones voor overstromingswater, die later gecontroleerd kunnen worden geleegd. De toepassing van dit principe op de linkeroever van de IJzer wordt momenteel onderzocht door de Taskforce Weerbare Westhoek. Indien effectief bevonden, zal de noodpomp fungeren als ontsluitingsmechanisme voor deze zones, waardoor gebufferd water sneller kan worden afgevoerd. In de vlakke Westkustpolder zou het anders weken duren voordat water wegtrekt. Ook voor het spaar- en buffervolume aan de Machuitbeek (actie 1.12) biedt de noodpomp een veiligheidsgarantie.

- Oplossen van vismigratieknelpunt

De noodpomp wordt uitgerust als een visvriendelijk vijzelgemaal, wat vissterfte voorkomt en een migratieknelpunt tussen het Lokanaal en het poldergebied Veurne-Ambacht wegwerkt. Hierdoor wordt de ecologische verbinding in het waternetwerk verbeterd.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.1** Dorpen beschermen tegen wateroverlast, met duidelijke limieten voor gebouwen op kritieke punten, en met een positieve impact op de leefbaarheid.
- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Creëert evacuatiemogelijkheden en kan mogelijkheden openen voor piekretentie of de inrichting van grootschalige spaarvolumes, met behoud van waterveiligheid.
- ✓ Toont aan hoe een flexibel peilbeheer de polderbestendigheid tegen droogte en wateroverlast kan verhogen.
- ✓ Integreert een visvriendelijk ontwerp in een grootschalige infrastructuurmaatregel.

- ✓ Onderzoekt hoe wateroverdracht tussen polders, kanalen en grote rivieren efficiënter kan worden georganiseerd.
- ✓ Kan als referentie dienen voor andere gebieden waar waterveiligheid vaak de prioriteit krijgt, terwijl waterbeschikbaarheid een bijkomende uitdaging vormt.

d. Haalbaarheid

Deze actie is technisch haalbaar binnen de projectperiode, maar valt budgettair buiten de subsidie-enveloppe. Gezien de duidelijk aangetoonde noodzaak en de cruciale rol in het creëren van draagvlak voor de eerdere actie (Spaar- en buffervolume Machuit), wordt deze actie als prioritair beschouwd.

De installatie van de noodpomp vergt echter nog bijkomend onderzoek om het draagvlak bij de partners te creëren:

- Om via de pomp effectief een hoger zomerpeil in de polder in te stellen, zijn nog bijkomende beschermingsmaatregelen nodig voor de laag gelegen gebieden rond de Vlawaart en de Duikervaart.
- Is het zinvol om in de periode tussen hevige neerslag en de afvoer van de IJzer via de IJzer de stroming in de Lovaart op gang te brengen?
- Kan het tijdelijk lager zetten van het waterpeil in de polders via de noodpomp meer ruimte voor water creëren om water van de IJzer in de polder te laten stromen (net stroomopwaarts het Veurne Ambachtsgemaal of eventueel een stuk stroomopwaarts)?
- Hoe cruciaal is de pomp om bij een stijgende zeespiegelstijging de situatie in de laag gelegen en uitgestrekte polder Veurne Ambacht het hoofd te bieden?
- Welke schade door droogte of overstroming kan vermeden worden met de noodpomp (kosten baten analyse)?

In mei worden verdere analyses opgeleverd op vraag van de Taskforce Weerbare Westhoek. De resultaten hiervan bieden bijkomende inzichten over de effectiviteit van de pomp (kosten-baten) zullen helpen om het draagvlak verder te versterken. Lang niet alle vragen zullen beantwoord worden in de opdracht van de Taskforce. Daarvoor verwijzen we naar actie 3.2.

e. Beheer en monitoring

De noodpomp zal worden beheerd door de Westkustpolder. Hieronder valt het structureel onderhoud en de operationele bediening van de te bouwen infrastructuur en het watersysteem waarbinnen deze pomp wordt gebouwd. De noodpomp zal worden ingezet in het kader van de af te lijnen waterdoelen in het ganse IJzerbekken. Concreet zal bij het inschakelen van de pomp rekening worden gehouden met weersvoorspellingen, met de toestand van het watersysteem in de polder en met het peilbeheer van het Lokanaal om het pompdebiet te bepalen. De sturing zal worden uitgerust met de mogelijkheid om de werking op afstand op te volgen – intern en door de betrokken partners in het waterbeheer.

f. Timing en stappenplan

- Eind mei 2025: resultaten bijkomende modelleringen Taskforce

g. Partners

- Trekker: Westkustpolder
- Betrokken partners: Provincie West-Vlaanderen
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Westkustpolder en Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **B**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	WKP	€ 1.250.000,00	WWLS	1.000.000,00	250.000,00	WKP + PWVL

4.2.2 Acties op de flanken en de plateaus

Code	Titel	Lijst
2.1	Do's and don'ts bij niet-kerende bodembewerking	C
2.2	Testcase: versnelde actie rond het oplossen van prioritaire erosieknelpunten	C
2.3	Plaatsen van (geautomatiseerde) stuwen Machuitbeek	A
2.4	Monitoren van (geautomatiseerde) stuwen Machuit	A
2.5	Vergoedingen gebiedsofferte landbouw Machuit	A
2.6	Begeleiding gebiedsofferte landbouw Machuit	C

Een gedetailleerd overzicht per actie is te vinden in onderstaande fiches en de actietabel in bijlage.

2.1. Do's and don'ts bij niet-kerende bodembewerking (C)

a. Beschrijving van de actie

Niet-kerende bodembewerking (NKB) is een veelbelovende techniek die erosie vermindert, de bodemstructuur verbetert en waterinfiltratie bevordert. Correct toegepast, kan NKB erosie met 85% verminderen en bijdragen aan een betere bodemstructuur. Toch zijn er belangrijke aandachtspunten voor een correcte toepassing, aangezien verkeerd gebruik kan leiden tot slechtere bodemkwaliteit, wateroverlast of opbrengstverliezen. Vooral als er onvoldoende aandacht is voor bodemverdichting, gewasresten en timing van bewerking.

Veel landbouwers willen overschakelen, maar missen praktijkgerichte informatie en begeleiding. Daarom richt deze actie zich op gerichte communicatie en sensibilisering, zodat landbouwers de voordelen én valkuilen van NKB beter begrijpen. Dit wordt ondersteund door inzichten uit praktijkonderzoek en bestaande projecten zoals Robuuste Waterlopen Westhoek. Daarnaast gaat ook VLM (i.s.m. dOMG en ALZ) aan de slag om goede technieken bij landbouwers te stimuleren via de inzet van 30 ha publieke gronden, die ze via een oproep ter beschikking stellen. De leerlessen uit die aanpak bieden inspiratie voor deze actie.

Concreet omvat deze actie:

- Opmaak van een praktijkgids en video's (tutorials) met heldere do's and don'ts rond NKB, ondersteund door ervaringen uit praktijkproeven en lopende studies.
- Verspreiding van informatie via nieuwsbrieven, infosessies en demonstratievelden om landbouwers en loonwerkers te begeleiden bij een correcte toepassing.
- Samenwerking met kennisinstellingen zoals Inagro voor gerichte ondersteuning en advies.
- Beleidsaanbevelingen om knelpunten weg te werken, gebaseerd op een actieve dialoog tussen landbouwers, kennisinstellingen en beleidsmakers.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 2.2** Landbouwbodems en gewassen weerbaar maken tegen droogte, door te streven naar een organisch stofgehalte van 1,5%.
- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Rendabele landbouwbedrijfsvoering en verbeteringen in de bodemkwaliteit gaan hier hand in hand.
- ✓ Een weerbare bodem, die beter in staat is om water vast te houden en te reguleren, kan leiden tot een lagere watervraag.
- ✓ Correcte informatieverspreiding zal bijdragen aan een hoger aantal aanvragen voor deze maatregelen binnen het GLB (ecoregelingen) en een bredere toepassing in het gebied.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie maakt reeds deel uit van het goedgekeurde Waterkwaliteitsactieplan van Provincie West-Vlaanderen

e. Beheer en monitoring

- ✓ Niet van toepassing

f. Timing en stappenplan

- ✓ 2025-2026: Verzamelen inzichten uit andere lopende initiatieven
- ✓ 2026: opmaak tutorials
- ✓ 2026 en verder: verspreiding tutorials

g. Partners

- Trekker: Inagro en Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: ALZ, VLM, Departement Omgeving
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
COM	Inagro en PWVL	€ 20.000,00	Regulier	-	-	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **C**

2.2. Versnelde actie rond het oplossen van prioritaire erosieknelpunten: erosiefonds + raamcontract (C)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie richt zich op een versnelde aanpak van prioritaire erosieknelpunten, waarbij gemeenten worden ontzorgd door de prefinanciering van hun projecten via een erosiefonds en de opmaak van een raamcontract voor de uitvoering van erosiebestrijdende maatregelen.

Dit versnelt de uitvoering van de projecten en verlaagt de financiële drempel voor lokale besturen. Indien juridisch mogelijk, kan de provincie West-Vlaanderen (PWVL) optreden als opstalhouder, waardoor de projecten sneller kunnen worden gerealiseerd.

De reeds geïdentificeerde prioritaire erosiepunten (zie hieronder) in het projectgebied van de IJzer- en Handzamevallei krijgen voorrang.

Concreet omvat deze actie:

- De oprichting van een erosiefonds, gekoppeld aan een subsidiebesluit waarin de Provincie West-Vlaanderen de prefinanciering van erosiebestrijdende maatregelen op zich neemt, met de mogelijkheid om de subsidie deels terug te vorderen na de betaling via het erosiebesluit.
- De opmaak van een raamcontract voor de uitvoering van erosiebestrijdende maatregelen, waardoor snel actie kan worden ondernomen wanneer een akkoord is bereikt voor het nemen en uitvoeren van de maatregelen. De gemeente hoeft dan geen aparte aanbesteding te doen, maar kan gebruikmaken van het bestaande raamcontract.

Prioritaire punten (dringende actie gepland):

- Diksmuide
 - Kattestraat: openmaken van de straatgracht door de stad en aanpak van de oprit via EC
 - Maagdhoek: prioriteit 1, uitvoering in 2025.
 - Eikhofstraat: opstart van gesprekken met landbouwers in 2025.
- Houthulst
 - Holleweg: reeds ingediend, uitvoering verzekerd.

Verder op te volgen punten (analyse nodig voor mogelijke actie)

- Diksmuide
 - Klerkenstraat: afspoeling van verschillende (heraangelegde) opritten, gemeente geeft door welke.
 - Steenstraat 40 (Klerken): afspoeling via oprit naar slag, verder opvolgen.
 - Maalderijstraat: in kaart brengen oorsprong van de overlast.
 - Pluimstraat: opvolging nodig.
- Houthulst
 - Brandhoekstraat: noodzaak van actie nog te bepalen.
- Kortemark
 - Slommestraat 3: monitoring en verdere opvolging nodig.
 - Zandstraat: nieuw geïdentificeerd knelpunt (recent toegevoegd).
- Poperinge:

- Oude Provenstraat = in onderhandeling
 - Provenstraat = in onderhandeling
 - Zoetendaalstraat = potentieel knelpunt, wordt niet direct opgestart
- Vleteren, Alveringem en Lo-Reninge: erosiewerking nog op te starten

Locatie buiten het erosiebesluit (momenteel)

- Diksmuide
 - Steenstraat: mogelijke buffering in de straatgracht

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.
- **SD 3.4** Drinkwaterproductie jaarrond garanderen, door maatregelen in het volledige onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Her erosiefonds en het raamcontract zijn een primeur voor Vlaanderen.
- ✓ Een versnelling van de administratieve en uitvoeringsprocessen zal leiden tot een verhoogde realisatiegraad.
- ✓ De ontzorgende actie kan leiden tot een versneld opgestarte erosiewerking in Alveringem, Vleteren en Lo-Reninge, hoewel erosie in de laatste twee gemeenten minder een knelpunt is.
- ✓ Bodemerosie vormt een belangrijke bedreiging van de bodemkwaliteit doordat vruchtbare bodem verloren gaat.
- ✓ In erosiegevoelig gebied zorgt de overmatige inspoeling van sediment voor een bedreiging van de waterkwaliteit, een verhoogd risico voor overstromingen en schade aan de riool- en waterzuiveringsinfrastructuur.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie maakt reeds deel uit van het goedgekeurde Waterkwaliteitsactieplan van Provincie West-Vlaanderen. Timing en financiering worden pas dit najaar beslist (provincieraad).

e. Beheer en monitoring

- ✓ Niet van toepassing binnen deze actie

f. Timing en stappenplan

- ✓ 2025-26: oprichten erosiefonds + opmaak raamcontract

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: betrokken lokale besturen, Inagro (erosiecoördinator), Departement Omgeving
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 500.000,00	Regulier	-	-	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **C**

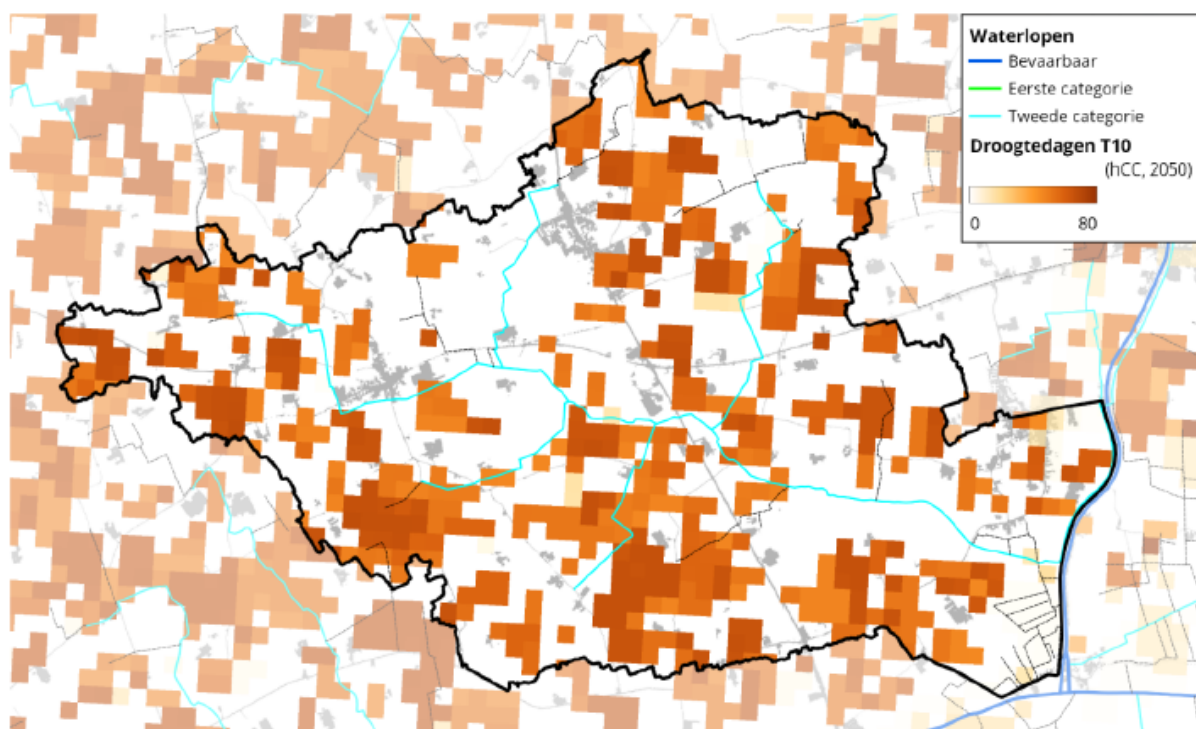
2.3. Plaatsen van (geautomatiseerde) stuwen Machuitbeek (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie voorziet de installatie van intelligente stuwen in de Machuitvallei als testcase om de impact van de stuwen op droogte te onderzoeken. Concreet gaat het over:

- Installatie van geautomatiseerde stuwen die op afstand regelbaar zijn en het waterpeil dynamisch aanpassen aan de noden van waterveiligheid en waterbeschikbaarheid.
- Monitoring van de impact op waterpeilen en grondwaterstanden, inclusief mogelijke effecten op bodemstructuur, landbouwproductie en ecologie in de waterloop (zie actie 2.4).
- Sensibilisering en begeleiding van landbouwers en terreinbeheerders om drempels voor implementatie te verlagen.

De stuwen worden strategisch geplaatst op locaties waar droogte het hardst toeslaat, met als doel water langer vast te houden en infiltratie te bevorderen. De onderstaande kaart, opgesteld door Sumaqua, toont de percelen die momenteel het meest gevoelig zijn voor droogte. Stuwen worden zo dicht mogelijk bij deze zones geplaatst om maximale impact te realiseren.

Figuur 21. Ruimtelijke spreiding van het aantal droogtedagen binnen het stroomgebied van de Machuitbeek. Resultaten voor no action scenario 2050 (hCC) en terugkeerperiode 10 jaar.

Met deze actie voorzien we €180.000 voor 2 stuwen (à ca. 80- 100.000 € per stuw) in de Machuitvallei. De stuwen worden op maat gemaakt en geïnstalleerd en de monitoring is inbegrepen. De resultaten van deze testcase worden gemonitord (zie actie 2.4.) en geëvalueerd (zie actie 3.4), met het oog op mogelijke opschaling naar andere gebieden binnen en buiten de Machuitvallei.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Bij de uitvoering moeten de belemmeringen voor vismigratie en mogelijke nadelen voor benedenstroomse percelen in rekening worden gebracht.
- ✓ Er worden momenteel weinig Niet-Productieve Investerings (NPI) aanvragen voor de aanleg van stuwen. Deze actie maakt de werking van een stuw tastbaar op terrein en biedt een incentive voor landbouwers om zelf aan de slag te gaan.
- ✓ Aansluiting bij het bredere kader van Blue Deal-maatregelen, gericht op robuust waterbeheer in landbouwgebied.

d. Haalbaarheid

De uitvoering van deze actie is haalbaar door de voorbereidingen die zijn gebeurd binnen het traject Weerbaar Water+Land+Schap en de wil van de Westkustpolder om de stuwen te installeren en te beheren.

e. Beheer en opvolging

De stuwen zullen worden beheerd door de Westkustpolder. Hieronder valt het structureel onderhoud en de operationele bediening van de stuwen en het watersysteem waarbinnen de stuwen worden gebouwd. Een uitgebreide monitoring is onderdeel van actie 2.4

f. Timing en stappenplan

- Locatieonderzoek voor de installatie van 2 stuwen
- Opmaak aanbestedingsdossier
- Uitvoering van de werken
- Beheer van de stuwen en monitoring (zie actie 2.4)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Westkustpolder en andere waterloopbeheerders (afhankelijk van locatie opschaling of opportuniteiten)
 - VLM
 - landbouwers

- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	Westkustpolder	€ 180.000,00	WWLS	144.000,00	36.000,00	PWVL + WKP

2.4. Monitoren van (geautomatiseerde) stuwen Machuit (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie voorziet in de monitoring van de effecten van de intelligente stuwen die worden geplaatst in de Machuitvallei (zie actie 2.3). Het doel is om te evalueren in welke mate de stuwen bijdragen aan verbeterde waterbeschikbaarheid en een hogere bodemvochtigheid en wat de effecten zijn op de bewerkbaarheid van landbouwpercelen. De monitoring levert objectieve data op over de effectiviteit van de maatregel en vormt de basis voor bijsturing en mogelijke opschaling (zie actie 3.4).

De monitoring richt zich op:

- Waterpeilen en grondwaterstanden in de directe omgeving van de stuwen.
- Bodemvochtgehalte als indicator voor beschikbaarheid van water voor gewassen.
- Bewerkbaarheid van de bodem op cruciale momenten (voorjaar en najaar).
- Mogelijke neveneffecten op bodemstructuur en gewasgroei.
- Impact van stuwen op vismigratie en natuurwaarden in en rond de waterloop.

De monitoring wordt uitgevoerd door een studiebureau, in samenwerking met betrokken landbouwers. Hierdoor kunnen modelmatige analyses, veldmetingen en bevestigingen worden ingezet. Door samenwerking met landbouwers ontstaat ook een praktijkgericht leertraject.

b. Link met strategische doelstellingen

Zie actie 2.3

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Zie actie 2.3

d. Haalbaarheid

Deze actie is haalbaar door het uitbesteden van de opdracht aan een bureau met de juiste expertise.

e. Beheer en opvolging

De aanpak van de monitoring wordt bepaald bij de gunning van de opdracht. De monitoring wordt gecoördineerd door de Provincie West-Vlaanderen, in samenwerking met de betrokken partners. De interpretatie van de meetgegevens en de terugkoppeling naar het gebiedsprogramma maken deel uit van de actie.

f. Timing en stappenplan

- Najaar 2025: uitschrijven opdracht voor monitoring op x-aantal locaties
- Vanaf 2026: nulmeting en monitoring (na installatie stuwen, zie 2.3)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Westkustpolder
 - VLM
 - landbouwers
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
MON	PWVL	€ 60.000,00	WWLS	€ 48.000,00	€ 12.000,00	PWVL

2.5. Vergoedingen gebiedsofferte landbouw Machuit (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie initieert de opmaak van een gebiedsofferte, waarbij landbouwers actief meedenken en meebeslissen over de maatregelen die in de Machuitvallei kunnen worden toegepast om waterkwaliteit, bodem en biodiversiteit te verbeteren. Landbouwers krijgen de kans om een offerte op maat van het gebied te formuleren, waarin ze zowel rekening houden met de uitdagingen van het gebied als met wat zij zelf haalbaar en realistisch achten.

Deze aanpak draagt bij aan een sterker geïntegreerd beheer van het landbouwlandschap, waarbij landbouwers niet alleen uitvoerders zijn, maar ook actieve partners in de gebiedsontwikkeling. Het is belangrijk om te benadrukken dat een inspanning wordt gevraagd van de landbouwers in kwestie en dat ze ook daarvoor worden vergoed. De gebiedsofferte is een inspanningsverbintenis en geen resultaatsverbintenis.

Concreet voorziet deze actie in budget om de gekozen maatregelen effectief uit te voeren. De koppeling met bestaande vergoedingen, zoals Niet-Productieve Investerings (NPI) en GLB-steun, wordt bewaakt en maximaal benut.

Werkwijze

- Landbouwers formuleren zelf voorstellen voor maatregelen die bijdragen aan de doelstellingen van het gebiedsprogramma, zoals waterbeheer, bodemverbetering en biodiversiteit.
- Ondersteuning vanuit verschillende partners bij de opmaak van de gebiedsofferte (eerste fase) en de aanvraag van vergoedingen (tweede fase). De begeleiding wordt verder toegelicht in actie 2.6.
- Geen enkele maatregel wordt op voorhand uitgesloten. In de beginfase blijft alles bespreekbaar en wordt samen met de landbouwers gezocht naar de meest geschikte oplossingen.
- Economische haalbaarheid staat centraal. Er wordt gezocht naar een realistische beloning voor de geleverde ecosysteemdiensten
- Meer inspraak en verantwoordelijkheid voor landbouwers in de uitvoering en opvolging van de maatregelen.
- Onderzoek naar de oprichting of inzet van een agrobeheergroep om samenwerking en kennisuitwisseling te versterken.

Binnen deze actie ondersteunen we landbouwers bij de opmaak van de gebiedsofferte en maken we verschillende maatregelen bespreekbaar. Elke maatregel draagt bij aan waterbeheer, bodemverbetering of biodiversiteit, en kan al dan niet gekoppeld worden aan bestaande vergoedingen of subsidies.

Overzicht van mogelijke maatregelen voor de gebiedsofferte:

- Stuwen plaatsen en beheren
 - Stuwen helpen om waterpeilen flexibel te beheren, waardoor water langer kan worden vastgehouden bij droogte en gecontroleerd kan worden afgevoerd bij wateroverlast. De plaatsing wordt ondersteunt via NPI of via actie 2.3.
- Openleggen en beheren van private grachten
 - Grachten hebben een sterk drainerend vermogen, wat gunstig is bij overstromingen maar nadelig bij droogte. Door een beheerplan op maat op te stellen, kunnen de functies (infiltratie,

buffer, transport) beter worden afgestemd. Dit kan gepaard gaan met beheerwerken zoals exotenbestrijding, hakhoutbeheer, maaien en slibruimen. Beheer kan gebeuren via de landbouwers, een agrobeheergroep of een derde partij of rechtstreeks naar de landbouwer. Momenteel zijn er nog geen gebiedsdekkende financieringsmogelijkheden voor deze maatregel, maar er bestaan reeds goede praktijkvoorbeelden in Vlaanderen, zoals Water+Land+Schap COWALA en Weerbaar Water+Land+Schap Midden en Zuid West-Vlaanderen. Koppeling wordt gemaakt met actie 3.8.

- Geprofileerde grasstroken op laagste punten akkers
 - Door het aanleggen van geprofileerde grasstroken op laagste delen van akkers wordt afstromend water vertraagd, wordt infiltratie verhoogd en kunnen sedimenten bezinken. Vergoeding is mogelijk via erosiebesluit.
- Bufferstroken en houtige elementen aanleggen
 - Bufferstroken en houtige elementen, zoals hagen of houtkanten, helpen om nutriëntenuitspoeling naar waterlopen te verminderen en zorgen voor een stimulans van de biodiversiteit. Ze kunnen gefinancierd worden via NPI en Beheerovereenkomsten.
- Koolstofopbouw en bodemverbetering
 - Door technieken zoals niet-kerende bodembewerking, compostgebruik en groenbedekkers kan het organisch koolstofgehalte in de bodem verhoogd worden, wat bijdraagt aan een betere wateropslagcapaciteit en bodemvruchtbaarheid. Ecoregelingen ondersteunen landbouwers hierin.
- Winterwater opsparen
 - Door water vast te houden in de winter, bijvoorbeeld door peilgestuurde drainage of private spaarbekkens, kan er in droge periodes voldoende water beschikbaar blijven. Dit kan ondersteund worden via NPI.
- Teeltverschuiving naar minder waterintensieve teelten
 - Het aanpassen van het teeltplan naar gewassen die minder water nodig hebben, zoals bepaalde granen of eiwitrijke gewassen, helpt om de impact van droogte te beperken. Dit kan deels ondersteund worden via ecoregelingen.
- Beheer van blijvend grasland als overstromingsruimte
 - Blijvend grasland in overstromingsgevoelige zones kan functioneren als buffer bij wateroverlast, terwijl het tegelijk bodemkwaliteit en biodiversiteit bevordert. Dit beheer kan deels ondersteund worden via ecoregelingen.
- Inzetten van publieke gronden ter ondersteuning (via grondenbank VLM)
 - Publieke gronden kunnen worden ingezet om gebiedsgerichte maatregelen te ondersteunen. De VLM-grondenbank kan hier een rol in spelen.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.3** Landbouwbodems en -gewassen weerbaar maken tegen hevige neerslag en hoge waterstanden.
- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervorraden sneller worden aangevuld.

- **SD 2.2** Landbouwbodems en gewassen weerbaar maken tegen droogte, door te streven naar een organisch stofgehalte van 1,5%.
- **SD 2.4** Watervoorraad en watergebruik op elkaar afstemmen, om tekorten te voorkomen.
- **SD 2.5** Winterwater opsparen in de valleien en polders, om verzilting en verdroging te beperken.
- **SD 2.6** Hemelwater opsparen op de flanken en de plateaus, als buffer tegen kritieke droogteperiodes.
- **SD 3.2** Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen efficiënter inzetten, om uitspoeling naar oppervlakte- en grondwater te minimaliseren.
- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.
- **SD 4.1** Inwoners en gebruikers bewust maken van de werking van het watersysteem en hen aanzetten tot samenwerking.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Maximale benutting van bestaande vergoedingsmechanismen, zoals Niet-Productieve Investerings (NPI), ecoregelingen, beheerovereenkomsten (BO) en het erosiebesluit.
- ✓ Het is nog te onderzoeken hoe in Nederland wordt omgegaan met de bestaande financieringsmogelijkheden in de gebiedsoffertes.
- ✓ Potentiële integratie met de grondenbank van VLM, waardoor ook publieke gronden kunnen ingezet worden als katalysator voor gebiedsgerichte maatregelen.
- ✓ Bevordert samenwerking en collectieve actie (via een mogelijke agrobeheergroep), wat kansen biedt voor onderlinge kennisuitwisseling en betrokkenheid.
- ✓ De gebiedsofferte vertaalt complexe doelen (waterkwaliteit, biodiversiteit, bodemgezondheid) naar realistische en gedragen maatregelen op bedrijfsniveau.
- ✓ Deze actie benadert maatregelen als dienstverlening van landbouwers aan de samenleving en koppelt dit aan een correcte vergoeding — een aanpak die nog te weinig ingang vindt in Vlaanderen, maar hier concreet getest wordt.
- ✓ Indien succesvol is de methodiek toepasbaar in andere delen van het projectgebied of andere regio's in Vlaanderen.

d. Haalbaarheid

De uitvoering van de actie is haalbaar, mede doordat momenteel al stappen zijn gezet binnen het traject Weerbaar Water+Land+Schap met de betrokken partners. Het principe van de gebiedsofferte is nieuw, maar de provincie heeft wel ervaring in andere Water+Land+Schapstrajecten met de opmaak van provinciale reglementen voor de uitbetaling van de vergoedingen aan de landbouwers.

Bij deze actie is ondersteuning op vlak van modellering essentieel om de effecten van de voorgestelde maatregelen te evalueren en onderbouwde keuzes te maken binnen de gebiedsofferte (zie actie 3.2). De hoofdvraag is: hoeveel en welke van de opgesomde mogelijke maatregelen moeten we toepassen om de ambities te realiseren?

Bij deze actie is de begeleiding van de landbouwers voor de opmaak cruciaal (zie actie 2.6). Zonder begeleiding kan deze actie niet worden uitgevoerd.

e. Beheer en opvolging

Provincie West-Vlaanderen volgt deze actie op, samen met de betrokken partners. In het bijzonder de afstemming met actie 2.3 en 2.6 zijn belangrijk.

f. Timing en stappenplan

Onder voorbehoud van verdere afstemming met de betrokken partners:

- 2025: voorbereiden van het traject met de betrokken partners
- Winter 2026: participatieve momenten met de landbouwers voor de opmaak van de offerte (voor de voorjaarsdrukke) (zie actie 2.6)
- Juni 2026: indienen van de gebiedsofferte door de landbouwers
- Najaar 2026: opmaak provinciale reglementen voor de vergoeding
- Vanaf voorjaar 2027: mogelijkheid om vergoedingen aan te vragen (zie actie 2.6)

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Regionaal Landschap Westhoek
 - Inagro
 - Westkustpolder
 - Boerenbond en ABS
 - B3W
 - VLM
 - Lo-Reninge en Alveringem
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
VERG	PWVL	€ 100.000,00	WWLS	50.000,00	50.000,00	PWVL

2.6. Begeleiding gebiedsofferte landbouw Machuit (A+)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie voorziet in de begeleiding van landbouwers bij de ontwikkeling en uitvoering van de gebiedsofferte voor de Machuitvallei (actie 2.5). Het doel is om landbouwers te ondersteunen bij zowel het opstellen van de gebiedsofferte als bij het aanvragen van vergoedingen voor de uitvoering van maatregelen:

- Ondersteuning van een landbouwercollectief bij de opmaak van de gebiedsofferte
 - Samen met landbouwers bepalen welke maatregelen wenselijk, haalbaar en effectief zijn voor waterbeheer, bodemverbetering en biodiversiteit.
 - Afstemming met experts en relevante partners om de maatregelen te onderbouwen en te koppelen aan bestaande beleidsdoelen en vergoedingsmogelijkheden.
 - Inzet van modellering (zie actie 3.2) om de verwachte impact van maatregelen te evalueren en onderbouwde keuzes te maken.
- Individuele ondersteuning bij de uitvoering en vergoedingsaanvragen
 - Landbouwers begeleiden bij het afsluiten van contracten binnen de gebiedsofferte voor de uitvoering van maatregelen.
 - Administratieve en technische ondersteuning bieden bij het aanvragen van vergoedingen via beschikbare financieringskanalen zoals Niet-Productieve Investerings (NPI), ecoregelingen en beheerovereenkomsten (BO).
 - Opvolging en evaluatie van de implementatie van de maatregelen.

Deze actie zorgt ervoor dat landbouwers maximaal worden ondersteund bij hun engagement in de gebiedsofferte en helpt hen om op een praktische en rendabele manier bij te dragen aan de doelstellingen van het gebiedsprogramma.

Subsidie voor deze actie is (momenteel) niet mogelijk binnen Weerbaar Water+Land+Schap, alhoewel de gebiedscoalitie hiervoor wel vragende partij is. De begeleiding vormt namelijk een belangrijke randvoorwaarde voor de realisatie van actie 2.5, waarin budget is voorzien voor vergoedingen aan landbouwers die klimaatrobuuste maatregelen nemen in het afstroomgebied van de Machuitvallei. Bij deze vragen we het programmateam WLS naar bijkomende financieringsmogelijkheden voor het opzetten en doorlopen van een begeleidingstraject met landbouwers. Eventueel is de Begeleidingsdienst voor Betere Bodem- en Waterkwaliteit (B3W) hierbij een aanknopingspunt.

Indien de mogelijkheid voor begeleiding via Weerbaar Water+Land+Schap uitblijft, kunnen Inagro en Regionaal Landschap Westhoek betrokken worden via hun participatie in andere lopende projecten in het projectgebied (zie hieronder), rekening houdend met beschikbare middelen en resources. Inagro – met hun landbouwtechnische expertise – en Regionaal Landschap Westhoek – met hun ervaring in publiekswerking en het denken op landschapsschaal – vullen elkaar wat dat betreft goed aan. De mogelijkheden zijn er, al zijn de middelen waarschijnlijk te beperkt voor de opzet van een intensief begeleidingstraject.

- INTERREG-project Clim@YserAa, waarbij Regionaal Landschap Westhoek instaat voor het opzetten van een lerend netwerk met landbouwers, infosessies over het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en vier grensoverschrijdende uitwisselingsdagen.

- INTERREG- project AgriClimate, waarbij Inagro o.a. focust op koolstof-opbouw op landbouwpercelen waarbij vertrekkende van de theoretische koolstofscan praktijkervaringen zullen opgevolgd worden en ervaringen gedeeld worden via (bestaande) lerende netwerken
- Oproep: Grond voor vernieuwende en duurzame landbouwpraktijken, waarbij Inagro de landbouwers begeleidt in de opmaak van een toekomstplan voor hun bedrijf waarin vernieuwende en duurzame landbouwpraktijken een grote rol spelen.
- Strategisch project IJzer- en Handzamevallei, waarbij provincie West-Vlaanderen personeels- en werkmiddelen ter beschikking heeft vanuit het Departement Omgeving voor de algemene coördinatie van het gebiedsprogramma.

b. Link met strategische doelstellingen

Zie 2.5

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

✓ Zie 2.5

d. Haalbaarheid

De uitvoering van de actie is afhankelijk van de mogelijkheid voor begeleiding via Weerbaar Water+Land+Schap. Indien de mogelijkheid voor begeleiding via Weerbaar Water+Land+Schap uitblijft, kunnen Inagro en Regionaal Landschap Westhoek betrokken, rekening houdend met beschikbare middelen en resources.

e. Beheer en opvolging

Provincie West-Vlaanderen volgt in beide gevallen op (met of zonder extra budget voor begeleiding). Daarvoor ondersteunt de projectcoördinatie voor een goede afstemming met de andere lopende acties in de Machuit. Afhankelijk of er wel dan niet middelen ter beschikking komen vanuit Weerbaar+Water+Landschap, worden Regionaal Landschap en Inagro mede trekker van het begeleidingstraject.

f. Timing en stappenplan

Onder voorbehoud van verdere afstemming met de betrokken partners:

- 2025: voorbereiden van het traject met de betrokken partners (zie actie 2.5)
- Winter 2026: participatieve momenten met de landbouwers voor de opmaak van de offerte (voor de voorjaarsdrukte)
- Juni 2026: indienen van de gebiedsofferte door de landbouwers
- Najaar 2026: opmaak provinciale reglementen voor de vergoeding (zie actie 2.5)
- Vanaf voorjaar 2027: mogelijkheid om vergoedingen aan te vragen

g. Partners

- Trekker: Regionaal Landschap Westhoek, Inagro en Provincie West-Vlaanderen

- Betrokken partners:
 - VLM
 - Westkustpolder
 - Boerenbond en ABS
 - B3W
 - Lo-Reninge en Alveringem
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Regionaal Landschap Westkoek, Inagro en Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A+**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidie lijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
COM	RLW, Inagro, PWVL	60.000,00	WWLS	€30.000,00	€30.000,00	RLW, Inagro, PWVL

4.2.3 Acties over de segmenten heen

Code	Titel	Lijst
3.1	Landschapsontwerp voor een geïntegreerde uitvoering	A
3.2	Onderzoeksvragen op afroep	A
3.3	Monitoring agrobiodiversiteit	A+
3.4	Plaatsen van (geautomatiseerde) stuwen	A
3.5	Advies en begeleiding van landbouwers rond waterkwaliteit	C
3.6	Openleggen van ingebuisde waterlopen	A
3.7	Bufferende en biodiverse baangrachten	A
3.8	Gecoördineerd beheer van private grachten	A
3.9	Bewustzijn inwoners rond klimaatuitdagingen	A
3.10	Bewustzijn landbouwers rond droogte-uitdagingen	B

Een gedetailleerd overzicht per actie is te vinden in onderstaande fiches en de actietabel in bijlage.

3.1. Landschapsontworp voor een geïntegreerde uitvoering (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie voorziet in de reservering van middelen voor de aanbesteding van een landschapsontworp voor specifieke locaties binnen het gebied, met als doel een geïntegreerde uitvoering van de vastgelegde ambities. Het ontwerp houdt rekening met alle ruimtelijke en functionele wensen voor de betreffende locatie en vertaalt deze binnen de bestaande context (fysisch, juridisch, financieel) naar een gedragen uitvoeringsplan.

Momenteel is er een concrete vraag naar een dergelijk ontwerp voor het spaarvolume in de Machuit (zie actie 1.12). Tegelijkertijd blijft de optie open om deze actie uit te breiden naar andere relevante cases binnen het gebied waar een geïntegreerd ruimtelijk ontwerp wenselijk is.

b. Link met strategische doelstellingen

Afhankelijk van de case worden meerdere strategische doelstelling gecombineerd in één ontwerp.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Afhankelijk van de case worden meerdere koppelkansen gecombineerd in één ontwerp.

d. Haalbaarheid

Voor de uitvoering van deze actie zijn er geen grote onzekerheden.

e. Beheer en opvolging

De uitvoering van het ontwerp wordt opgevolgd door de projectcoördinatoren.

f. Timing en stappenplan

Afhankelijk van de case is maatwerk nodig, maar in grote lijnen gaat de uitvoering als volgt:

- Opmaak van een bestek waarin het programma en te onderzoeken scenario's voor de specifieke locatie bepaald worden door de betrokken partners
- Offertevraag en gunning
- Startoverleg tussen ontwerpteam en betrokken partners, waarbij de timing en verwachtingen worden besproken
- Opstart participatief traject met betrokken partners en inwoners en gebruikers uit de ruime omgeving van het project
- Finaliseren van voorontwerp met de betrokken partners
- Opmaak van een uitvoeringsdossier voor vergunning en aanbesteding inrichtingswerken

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Afhankelijk van de case
 - Voor Machuit zie actie 1.12
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
STU	PWVL	€ 70.000,00	WWLS	35.000,00	35.000,00	PWVL

3.2. Onderzoeksvragen op afroep (A+)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie voorziet in een flexibele en snelle behandeling van onderzoeksvragen via een raamcontract, vergelijkbaar met de werkwijze in de laatste fase van de samenwerking met Sumaqua en de Bodemkundige Dienst van België. Dit mechanisme maakt het mogelijk om snel onderbouwde antwoorden te verkrijgen op specifieke vragen die relevant zijn voor de implementatie van maatregelen. De mogelijkheid om deze aanpak voor alle WWLS-coalities uit te rollen wordt momenteel door VLM onderzocht.

Voor een uitgebreide lijst met onderzoeksvragen verwijzen we naar de onderzoeksagenda van dit actieplan. Daarin worden de mogelijke maatregelen en gestelde onderzoeksvragen van alle partners gebundeld. Hieronder alvast een selectie van heel concrete vragen waarop een antwoord nodig is en waarbij modellering kan helpen om het antwoord te vinden. Een definitieve selectie door de partners moet nog gebeuren, maar is afhankelijk van het aantal en het type vragen dat kan beantwoord worden. De modelleringsopdracht focust zich bij voorkeur op het volledige projectgebied van de IJzer- en Handzamevallei.

Selectie van onderzoeksvragen voor de uitvoering van mogelijke maatregelen:

- Hoeveel en welke van de opgesomde mogelijke maatregelen moeten we toepassen om de ambities te realiseren?
- Tot welke terugkeerperiode of maximaal waterpeil willen we ons beschermen? Hoeveel overstromingsruimte is dan nodig en hoeveel gebouwen moeten dan beschermd of gesloopt worden?
- Hoeveel water stroomt af en hoeveel % of m³ van het afstromend water willen we infiltreren, sparen en vertraagd afvoeren?
- Hoeveel water is nodig voor natuurontwikkeling in het gebied?
- Hoeveel water is nodig voor landbouw (verfijning van de resultaten BDB op basis van gedragen aannames)?
- Wat zijn de voornaamste evoluties in teelten en teeltrotaties in het gebied en wat is de impact daarvan op de ambities?
- Wat zijn de voornaamste dynamieken rond grasland en hoe kunnen we dit landgebruik bestendigen in functie van de maatschappelijke voordelen die eraan zijn verbonden?
- Hoe kunnen teelten met een lagere watervraag geïntroduceerd worden in het gebied, met een positieve impact op het landbouwbedrijf (rendabiliteit, volhoudbaarheid)?
- Welke rol speelt (overdekt) veen in nutriënten aanrijking van oppervlaktewater?
- Wat is de impact van drainage op het vertraagde afvoeren van water richting de waterlopen tijdens de winter?
- Wat is de impact van drainagewater op waterkwaliteit en wat is het nut van bufferstroken bij dergelijke percelen? Mogelijks is het in kaart brengen van de drainages hiervoor noodzakelijk.
- Wat is de impact van MAP7 op landbouwpercelen en zijn er win-wins met ecoregelingen en beheerovereenkomsten?
- Wat is de impact van een hoger seizoenaal peil van de IJzer op het landgebruik (kosten baten van de wijzigingen in landgebruik tov van de maatschappelijke voordelen)?
- Is het seizoenaal opstuwen van de Lovaart als waterbuffer voor de polder haalbaar (kosten baten van de aanpassingen aan infrastructuur tov van de maatschappelijke voordelen)?

- Is het aanleggen van piekbergingszones op de linkeroever van de IJzer tussen Fintele en Diksmuide haalbaar?
- Is het verbreden en verondiepen van waterlopen een effectieve maatregel om de waterbeschikbaarheid in het gebied te verhogen?
- Wat zijn de effecten van het verbreden van de IJzer op de afvoercapaciteit van het gebied?
- Biedt de diepe ondergrond mogelijkheden voor het aanvullen van onze watervoorraad?
- Kan het waterwinningsgebied van de Watergroep uitgebreid worden op de linkeroever van de IJzer via het optimaliseren van een bestaand hevelpomp?
- Wat is de impact van kleine landschapselementen (hagen en houtkanten) op de waterbeschikbaarheid in het gebied? Helpen deze om water te infiltreren en vast te houden?
- Wat is de impact van kleine landschapselementen (hagen en houtkanten) op de waterkwaliteit in het gebied? Helpen deze om nutriënten vast te houden?
- Welke impact hebben de huidige teeltrotaties op de waterkwaliteit?
- **Specifieke onderzoeksvragen bij de acties in dit actieplan (zie haalbaarheid bij actie 1.12, actie 1.13, actie 2.5, actie 3.7, ...)**

b. Link met strategische doelstellingen

Afhankelijk van de vraag worden meerdere strategische doelstelling beantwoord in één vraag.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Afhankelijk van de vraag worden meerdere koppelkansen beantwoord in één vraag.

d. Haalbaarheid

De mogelijkheid om deze aanpak voor alle WWLS-coalities uit te rollen wordt momenteel door VLM onderzocht. Deze manier van werken kan voor een snel antwoord op de vragen leiden. Indien dit niet mogelijk is, voorzien we een beperkt budget om zelf aan de slag te gaan met de vragen.

e. Beheer en monitoring

De uitvoering van de onderzoeksvraag wordt opgevolgd door de projectcoördinatoren.

f. Timing en stappenplan

- Zo snel mogelijk, om de eerste selectie aan onderzoeksvragen te behandelen (selectie moet nog gebeuren).

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: afhankelijk van de onderzoeksvraag, maar bij voorkeur zo breed mogelijk

- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A+**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
STU	PWVL	€ 80.000,00	WWLS	40.000,00	40.000,00	PWVL

3.3. Monitoring agrobiodiversiteit (A+)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie richt zich op het in kaart brengen van de huidige staat van agrobiodiversiteit in het gebied als basis voor de implementatie en bijsturing van maatregelen binnen het gebiedsprogramma.

Momenteel wordt door INBO de monitoring voorbereid in functie van de Natuurherstelwet. De bredere monitoring op Vlaams niveau zal trends en evoluties op schaal van het gebied kunnen detecteren. De nulmeting wordt bij voorkeur uitgevoerd in samenwerking onderzoeksinstellingen, landbouwers en terreinbeheerders, waarbij zowel veldmetingen als modelmatige analyses worden gebruikt. Aangezien monitoring op gebiedsniveau voor de coalitie niet haalbaar is, ligt de taak voor de coalitie op het beheer en de opvolging van acties en hun specifieke impact.

De monitoring kan verschillende relevante indicatoren omvatten:

- Boerenlandvogels: als indicator voor de biodiversiteitswaarde van het landbouwlandschap.
- Koolstofopslag in bodems: om de impact van landbouwtechnieken op bodemgezondheid en klimaatmitigatie te volgen.
- Nuttige insecten (bestuivers en natuurlijke plaagbestrijders): als indicatoren voor ecologische kwaliteit en functionele biodiversiteit
- Bodemleven (vb. regenwormen): als indicator voor bodemvruchtbaarheid en lucht – water – humus verhouding
- Kleine Landschapselementen (KLE), zoals houtkanten bloemrijke randen: indicator voor de aanwezigheid van natuurlijke structuren.

Een nulmeting vormt het essentiële referentiepunt om de impact van genomen maatregelen — zoals peilgestuurde drainage, niet-kerende bodembewerking en opbouw van organische stof — objectief te kunnen evalueren. Volgens de Natuurherstelverordening (NHV) is het referentiejaar voor de nulmeting vastgelegd op 2024, met uitzondering van de boerenlandvogelindex, waarvoor het broedseizoen 2025 als referentie geldt. Indien er geen meetgegevens beschikbaar zijn uit 2024, wordt de laatst beschikbare meting vóór 2024 als referentie genomen. Een nulmeting uitvoeren ná het referentiejaar is niet toegelaten en wordt dus uitgesloten als optie.

Het INBO werkt ook aan een Meetnet Agrarische Soorten (MAS), allicht kan dit ook inspireren op vlak van relevante soorten. Verder is er ook het Koolsotfmonitoringnetwerk waarbij ILVO dat focust op de landbouwbodems.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.3** Landbouwbodems en -gewassen weerbaar maken tegen hevige neerslag en hoge waterstanden.
- **SD 2.2** Landbouwbodems en gewassen weerbaar maken tegen droogte, door te streven naar een organisch stofgehalte van 1,5%.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

- **SD 4.3** Leefgebieden van te beschermen soorten versterken, met gerichte en kleinschalige maatregelen.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Indicatoren zoals koolstofopbouw, KLE's en bodemleven sluiten nauw aan bij maatregelen die via het GLB of VLIF/NPI kunnen worden gestimuleerd. De monitoring ondersteunt dan ook de effectmeting van deze instrumenten.
- ✓ Door landbouwers en inwoners actief te betrekken in meetcampagnes of via burgerwetenschap, ontstaat niet alleen meer draagvlak, maar ook een kans om kennisopbouw en bewustwording te stimuleren.
- ✓ De gekozen indicatoren zijn bruikbaar voor zowel ecologische als landbouwkundige opvolging.

d. Haalbaarheid

Aangezien monitoring op gebiedsniveau voor de coalitie niet haalbaar is, ligt de taak voor de coalitie op het beheer en de opvolging van acties en hun specifieke impact.

e. Beheer en monitoring

Wordt ingevuld door INBO

f. Timing en stappenplan

- Afhankelijk van timing INBO

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A+**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
MON	PWVL	€ 50.000	WWLS	€ 40.0000	€ 10.000	PWVL

3.4. Plaatsen van (geautomatiseerde) stuwen (A)

a. Beschrijving van de actie

Vervolg op basis van actie 2.3 en 2.4.

Deze actie voorziet in € 90.000 voor de opschaling van de actie 2.3. De opschaling kan gebeuren in de vallei van de Machuit of bij andere opportuniteiten in het gebied. De stuw wordt op maat gemaakt en geïnstalleerd en beperkte monitoring (waterpeilmetingen) is inbegrepen.

b. Link met strategische doelstellingen

Zie 2.3

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

✓ Zie 2.3

d. Haalbaarheid

Zie 2.3

e. Beheer en opvolging

Zie 2.3

f. Timing en stappenplan

- Leerlessen uit x-aantal jaar beheren van stuwen in Machuit
- Locatieonderzoek voor de installatie van 1 bijkomende stuw

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Waterloopbeheerders
 - landbouwers
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 90.000,00	WWLS	72.000,00	18.000,00	PWVL

3.5. Advies en begeleiding van landbouwers rond waterkwaliteit (C)

a. Beschrijving van de actie

In vergelijking met de gelijkaardige actie in Water+Land+Schap 2.0, wordt met deze actie een vernieuwde aanpak gehanteerd. Er wordt niet langer op schaal van het volledige gebied gewerkt, maar specifiek binnen geselecteerde projectzones. Daarbij is het GLB en het promoten van steunmaatregelen ook niet langer het uitgangspunt, maar ligt de focus op directe en gerichte communicatie naar landbouwers over waterkwaliteit. Een betere waterkwaliteit blijft immers een van de speerpunten in het gebied. Uiteraard wordt het GLB wel meegenomen als belangrijk instrument voor realisatie. Door deze zonegerichte aanpak kunnen oplossingen beter afgestemd worden op lokale uitdagingen en kansen.

Het bewustzijn rond de waterkwaliteit wordt versterkt via nieuwsbrieven, infosessies en terreinbezoeken. De mogelijkheden om de waterkwaliteit te verbeteren worden tastbaar gemaakt door praktijkgerichte demonstraties en uitwisseling van kennis binnen de projectzones. Landbouwers worden ondersteund in het toepassen van maatregelen zoals bufferstroken, mechanische onkruidbestrijding, Ook de MAP-meetpunten worden hierbij van dichtbij opgevolgd, om de effecten van de inspanningen te monitoren.

Deze winter werd deze aanpak voor het eerst uitgetest in de Water+Land+Schap 2.0-projectzone van de Blankaartwaterlopen. Inagro organiseerde in samenwerking met De Watergroep en in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen, een reeks 'tententochten' in dit gebied, dat van cruciaal belang is voor de drinkwatervoorziening in de regio. Tijdens deze informele bijeenkomsten, telkens rond een andere waterloop, wordt een tentje opgezet waar informatie verstrekt wordt. Landbouwers die actief zijn in de omgeving van de waterloop worden uitgenodigd om bij te dragen aan een betere waterkwaliteit.

De tententochten zijn een onderdeel van het provinciaal waterkwaliteitsactieplan, dat in februari 2024 werd goedgekeurd. Deze gecoördineerde aanpak legt de nadruk op sensibilisering, monitoring en samenwerking. Binnen Water+Land+Schap 2.0 wordt deze aanpak in 2025 voor het eerst ook uitgetest in de projectzone Luikbeek (Staden).

De ervaringen zullen de verdere uitwerking van deze actie voeden. Concrete locaties in de Bovenloop IJzer zijn nog niet gekend, maar bij voorkeur wordt gefocust op gebieden voor drinkwaterwinning.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 3.2** Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen efficiënter inzetten, om uitspoeling naar oppervlakte- en grondwater te minimaliseren.
- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.
- **SD 3.4** Drinkwaterproductie jaarrond garanderen, door maatregelen in het volledige onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Een betere water- en bodemkwaliteit gaan hier hand in hand.
- ✓ De koppeling met het waterkwaliteitsactieplan verzekert meteen een brede uitrol en gedragenheid.

- ✓ We bouwen graag verder op de leerlessen van pioniersacties uit het Water+Land+Schap 2.0 rond advies en begeleiding van landbouwers.
- ✓ Hoewel deze actie focust op landbouw, spelen ook huishoudelijk afvalwater, industriële lozingen en grensoverschrijdend water een rol. Hier rond worden in het Valleienpact nog verdere acties opgezet.

d. Haalbaarheid

- ✓ Deze actie is haalbaar binnen de projectperiode. Dankzij de eerder opgedane ervaringen in Water+Land+Schap 2.0 is zal er een goed beeld zijn van de aanpak en organisatie.

e. Beheer en opvolging

- ✓ Landbouwers kunnen zich nadien inschrijven op een nieuwsbrief om de meetresultaten van verschillende parameters in hun afstroomgebied op te volgen. Zo krijgen ze inzicht in de evolutie van hun inspanningen voor een betere waterkwaliteit.

f. Timing en stappenplan

- Zomer 2025: Evaluatie van de aanpak op schaal de projectzones Blankaartwaterlopen (winter 25) en Luikbeek (juni 2025)
- Najaar 2025: voorbereiding advies en begeleiding tijdens winterperiode 2026
- Januari 2026: advies en begeleiding in 3 projectzones
- Vanaf februari 2026: uitsturen nieuwsbrief naar geïnteresseerde landbouwers
- Jaarlijks herhalen

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Provincie West-Vlaanderen
 - VMM
 - Inagro
 - Regionaal Landschap Westhoek
 - Landbouwers
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
COM	Inagro & PWVL	€ 20.000,00	Regulier	0,00	0,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **C**

3.6. Openleggen van ingebuisde waterlopen (A)

a. Beschrijving van de actie

Een open waterloop zorgt naast de ecologische meerwaarde eveneens voor meer opvangcapaciteit van afstromend oppervlaktewater: de waterloop kan meer water verwerken en bufferen. Bovendien laat dit infiltratie toe, en dus aanvulling van het grondwater en is de beek zo vlotter bereikbaar voor onderhoud en bij noodgevallen.

Binnen deze actie voorzien we budget voor het openleggen van inbuizingen op verschillende locaties binnen het projectgebied (inrichting, geen verwerving). We focussen hierbij hoofdzakelijk op waterlopen van tweede categorie. Mochten zich kansen voordoen op private grachten dan worden die uiteraard ook meegenomen, indien uitvoerbaar binnen de subsidietermijn.

Mogelijke potentierijke locaties op grondgebied Lo-Reninge:

- Clamarastraat
- Vaartstraat
- Oude vestigingsgracht (centrum Lo)

Mogelijke potentierijke locaties op grondgebied Alveringem:

- Sint-Rijkers
- Clepstraat Alveringem

Mogelijke potentierijke locaties op grondgebied Poperinge en Vleteren

- Nog verder te bepalen

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.
- **SD 3.3** Brongerichte maatregelen op flanken en plateaus stimuleren, om afspoeling naar de vallei te beperken.
- **SD 3.4** Drinkwaterproductie jaarrond garanderen, door maatregelen in het volledige onttrekkingsgebied voor oppervlaktewater.
- **SD 3.5** Alle waterlopen ecologisch en hydromorfologisch in goede toestand brengen, om hun zelfzuiverend vermogen maximaal te benutten.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Het openleggen van ingebuisde waterlopen is vaak complex, waardoor een geïntegreerde aanpak wenselijk is.

- ✓ Extra infiltratie- en bergingscapaciteit kan lokaal bijdragen aan het verminderen van wateroverlast.
- ✓ Waar mogelijk wordt onderzocht of strategische grondposities kunnen ingezet worden (lokale besturen, Vlaamse administraties) voor ruil of verwerving.
- ✓ Deze actie kan bijdragen aan systeemherstel tot in de kleinste haarvaten.
- ✓ Een ecologische (oever)inrichting, op vrijwillige basis en in overleg met de aangelanden, biedt kansen om de waterkwaliteit te verbeteren door sedimentafzetting en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen te beperken. Hierbij is een goede afstemming met MAP 7 noodzakelijk. Zie ook Ruimtelijk afwegingskader voor oeverzones: Functiebepaling, prioritering en ontwerp van oeverzones langs waterlopen (VMM rapport, 2022)
- ✓ We nemen voor deze actie de belangrijke leerlessen mee uit Water+Land+Schap 2.0 (traject Blankaartwaterlopen) en de Lokale Gebiedsdeal Droogte (project openleggen inbuizing in Leisele).
- ✓ Maximaal op vrijwillige basis en in participatie met de aangelanden

d. Haalbaarheid

Deze actie is binnen de vier jaar haalbaar dankzij de brede zoekperimeter. Bovendien benoemen de hemelwater- en droogteplannen (in opmaak) van de vier lokale besturen al verschillende knelpunten. De coalitie heeft daarnaast waardevolle ervaring opgedaan met soortgelijke dossiers binnen het ruimere projectgebied van de IJzer- en Handzamevallei.

e. Beheer en opvolging

Nog aan te vullen

f. Timing en stappenplan

Nog aan te vullen

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners: Westkustpolder, Zuidijzerpolder, de vier lokale besturen
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

h. Raming en financiering

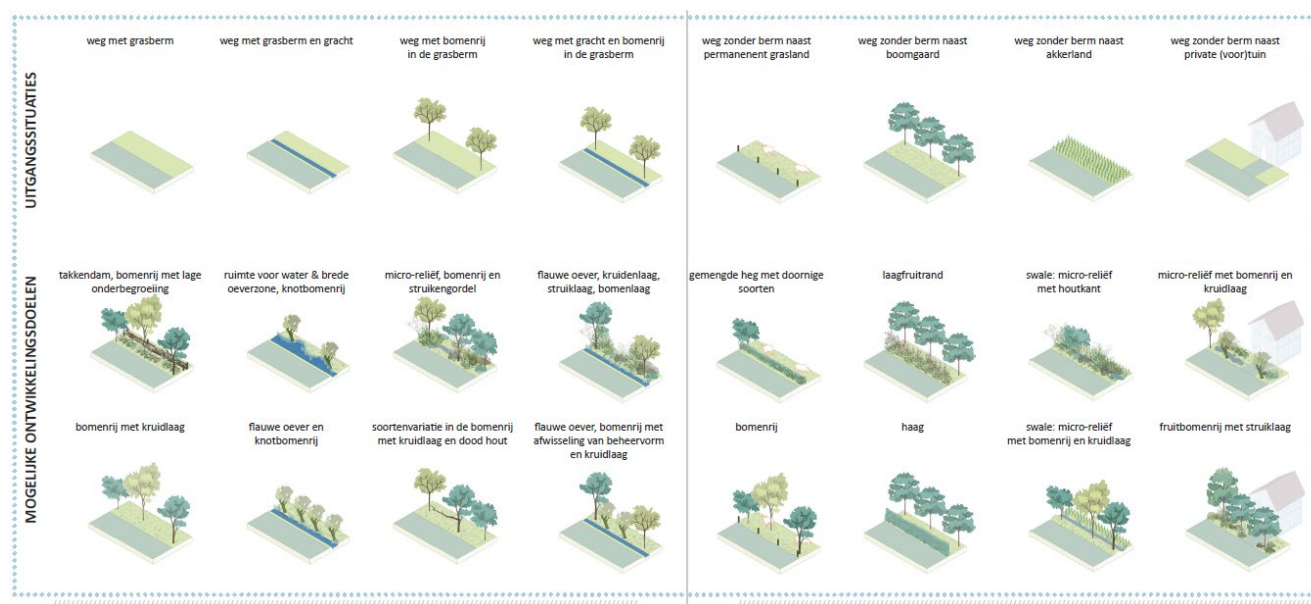
Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	PWVL	€ 100.000,00	WWLS	80.000,00	20.000,00	PWVL

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

3.7. Bufferende en biodiverse baangrachten (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie richt zich op de inrichting van wegbermen en baangrachten met een dubbele functie: waterberging bij hevige regenval en verhoging van de biodiversiteit. Baangrachten kunnen worden aangepast om water op te vangen en vertraagd te laten infiltreren, bijvoorbeeld via verlaagde bermen, infiltratiegreppels of wadi's. Biodiversiteit kan worden verhoogd door het integreren van streekeigen vegetatie en een aangepast beheer. Deze actie vergroot de rol van baangrachten binnen het bredere waterbeheer. In het ontwerpend onderzoek van SWECO worden enkele van die aanpassingen visueel voorgesteld:

Concreet omvat deze actie:

- Onderzoek naar de potenties van baangrachten in het gebied, gekoppeld aan hydrologische modellering en monitoring (zie actie 3.2).
- Op basis van dit onderzoek wordt een pilootproject opgezet om de effectiviteit en haalbaarheid van de maatregelen te testen.
- Opmaak van het dossier omgevingsvergunning en het dossier uitvoering voor de realisatie van een pilootproject (al dan niet via uitbesteding).
- Samenwerking met betrokken partners, zoals wegen- en waterbeheerders, om opschaling en verdere implementatie te ondersteunen.

In de hemelwater en droogteplannen (HWDP) van de betrokken gemeenten wordt het inrichten van baangrachten i.f.v. infiltratie of buffering als één van de voornaamste kansen in het buitengebied aangeduid. De HWDP gaan echter niet dieper in op hoe en waar dit exact kan gebeuren. Een grote vraag daarbij is waar de huidige capaciteit van de (baan)gracht onvoldoende is. Daarom is inzicht krijgen in deze materie via modellering een belangrijke eerste stap.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.
- **SD 3.5** Alle waterlopen ecologisch en hydromorfologisch in goede toestand brengen, om hun zelfzuiverend vermogen maximaal te benutten.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Versterkt het natuurlijke bufferend vermogen van het landschap als antwoord op hevige regenval en droogte.
- ✓ De actie toont hoe klassieke infrastructuur zoals baangrachten kan worden ingericht met meervoudige doelstellingen: waterbuffering én biodiversiteit
- ✓ Verbindt wegenbeheerders, waterbeheerders en natuurorganisaties, wat kansen biedt voor efficiënt ruimtegebruik en gedeeld beheer.

d. Haalbaarheid

Bij deze actie is ondersteuning op vlak van modellering essentieel om de potenties van de baangrachten te evalueren. Regionaal Landschap Westhoek is bereid om deze studie in de markt te zetten en op te volgen. Als dit niet mogelijk is via het raamcontract (zie actie 3.2), wordt hiervoor binnen deze actie budget vrijgehouden in de grootte orde van €30.000. De modelleringsopdracht focust zich bij voorkeur op alle gemeenten in de IJzer- en Handzamevallei.

Als de locaties en de benodigde buffervolumes duidelijk zijn, kan het gesprek aangegaan worden met de wegen- en waterloopbeheerders. Zowel AWW als de gemeenten staan open om hierover na te denken. De uitkomst van de studie is daarbij cruciaal voor verdere samenwerkingen. Als blijkt dat de kansen die uit de modellering komen beperkt zijn (haalbaarheid, aantal locaties, meerwaarde t.o.v. investering, ...), zal het pilootproject zich focussen op eerder kleinschalige maatregelen.

e. Beheer en opvolging

De opmaak van de potentiekaart wordt gecoördineerd door Regionaal Landschap Westhoek. Eenmaal een kansrijke locatie naar boven komt, nemen zij de stappen tot uitvoering in samenwerking met de wegbeheerder. Eenmaal uitgevoerd is het beheer een taak voor de wegbeheerder.

f. Timing en stappenplan

- Najaar 2025: opdracht uitschrijven voor de opmaak van een potentiekaart (indien niet mogelijk in actie 3.2)

- Eind 2026: afronden potentiekaart
- Voorjaar 2026: voorbereiding uitvoeringsdossier pilootproject
- Einde zomer 2026: inrichtingswerken
- Winter 2026-2027: aanplant groen

g. Partners

- Trekker: Regionaal Landschap Westhoek
- Betrokken partners:
 - Provincie West-Vlaanderen
 - AWW
 - gemeenten
 - DIW
 - polderbesturen
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Regionaal Landschap Westhoek

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
INV	RLW	€ 90.000,00	WWLS	€ 72.000,00	€ 18.000,00	RLW

3.8. Gecoördineerd beheer van private grachten (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie omvat het gecoördineerd en slimmer beheren van private grachten om hemelwater te bufferen/infiltreren. Met deze actie wordt voorzien in de vergoeding aan landbouwers en particulieren voor het beheren van private grachten.

De actie bouwt verder op de ervaringen uit het 3 Mussen-project in de Bethoostersche Broeken (Diksmuide). Binnen dat project werd o.a. 8,3 km private grachten hersteld en beheerd onder coördinatie van het Regionaal Landschap Westhoek. Het beheer bestond uit o.a. slibruimen, exotenbestrijding en ecologisch onderhoud, op basis van vrijwillige samenwerking met landbouwers. De aanpak zorgde voor win-winsituaties voor landbouw en natuur door de verhoogde waterbeschikbaarheid, vermeden inklinking van veenbodems en verbeterde habitats voor soorten zoals kamsalamander, grutto en kievit.

Op basis van de gesprekken met lokale besturen en terreinbeheerders is duidelijk geworden dat er momenteel geen of weinig beheer van private grachten gebeurt. Het gebrekkig beheer is doorgaans te wijten aan het ontbreken van kennis of de nodige beheermachines, maar vooral ook het ontbreken van een financiële vergoeding voor deze beheerwerken. Daarnaast worden grachten nu vaak dichtgegooid. Met een passende vergoeding voor het beheer van de grachten kan dat worden vermeden.

De Integrale Waterstrategie leert ons dat het belangrijk is om afhankelijk van het watersegment anders om te gaan met deze private grachten:

- Beheer van grachten in de valleien en de polders moeten helpen om ruimte te creëren voor water en indien nodig het water sneller af te voeren. Het water krijgt zo meer ruimte in het watersysteem.
- Beheer van grachten op de flanken en plateaus moet helpen om stroomopwaarts hemelwater te bufferen en te infiltreren. De haarvaten van het watersysteem worden op deze manier geoptimaliseerd.

Omdat het niet mogelijk is een gestandaardiseerd beheer voor alle grachten op te maken wordt er per gracht een beheerplan op maat gemaakt. Dit plan wordt aan de hand van een terreinbezoek en inventarisatie opgemaakt in samenspraak met de landbouwer of particulier. Door een beheerplan op maat op te stellen, kunnen de functies van de verschillende grachten (infiltratie, buffer, transport) beter worden afgestemd. Dit kan gepaard gaan met beheerwerken zoals exotenbestrijding, hakhoutbeheer, rietontwikkeling, maaien en slibruimen. Zo verhoogt de meerwaarde voor waterkwantiteit, waterkwaliteit en biodiversiteit.

Een goedgekeurd beheerplan per grachtencomplex is een belangrijke voorwaarde om een vergoeding te ontvangen voor de beheerwerken. Na goedkeuring van het beheerplan kunnen voor de verschillende werken vergoedingen worden aangevraagd. Beheer kan gebeuren door de landbouwers, een agrobeheergroep of een derde partij. Het beheer collectief organiseren wordt met deze actie aangemoedigd. Dit kan mogelijks de opstart betekenen voor een agrobeheergroep in het noorden van de Westhoek, die eenzelfde werking kan hebben als de vzw Boerenlandschap in het zuiden van de Westhoek.

Het is belangrijk dat het om een private gracht gaat en dus geen grachten in het beheer door een andere instantie (VMM, provincie, gemeente, Agentschap Wegen en Verkeer, ...).

Momenteel zijn er nog geen gebiedsdekkende financieringsmogelijkheden voor deze maatregel, maar er bestaan reeds goede praktijkvoorbeelden in Vlaanderen, zoals Water+Land+Schap COWALA en Weerbaar Water+Land+Schap Midden en Zuid West-Vlaanderen.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.2** Ruimte creëren voor waterberging in de valleien en de polders, in balans met een verbeterde afvoercapaciteit.
- **SD 1.4** Afstromend water op de flanken en plateaus vertragen en infiltreren, om benedenstrooms wateroverlast te voorkomen.
- **SD 2.1** Aanwezige kansen voor ondergrondse waterberging jaarrond benutten, zodat lage watervoorraden sneller worden aangevuld.
- **SD 3.5** Alle waterlopen ecologisch en hydromorfologisch in goede toestand brengen, om hun zelfzuiverend vermogen maximaal te benutten.
- **SD 4.2** Biodiversiteit en milieu versterken, zodat ecosysteemdiensten blijvend bijdragen aan een leefbare omgeving voor inwoners en gebruikers.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Deze actie toont hoe maatwerk per grachtencomplex, afgestemd op ligging en functie, een alternatief vormt voor eenheidsmaatregelen.
- ✓ Legt de basis voor een structureel beleid rond vergoedingen voor privaat waterbeheer

d. Haalbaarheid

De uitvoering van deze actie is haalbaar, mede doordat binnen en buiten de provincie al gelijkaardige projecten werden opgezet. Wie de landbouwers ondersteunt in de opmaak van het beheerplan moet nog uitgeklaard worden. Daarover lopen momenteel gesprekken met Regionaal Landschap Westhoek. Zij zijn vertrouwd met de opmaak van landschapsbedrijfsplannen voor aanplantingen en met projecten rond het herstellen van laantjes (Drie Mussen-project). Er zal bijzondere aandacht nodig zijn voor het vinden van bereidwillige landbouwers, zeker als er meerdere eigenaren verbonden zijn aan 1 gracht.

e. Beheer en opvolging

De coördinatie van de opmaak van beheerplannen en de uitvoering van de beheerwerken wordt nog uitgezocht, maar kan mogelijks gebeuren door Regionaal Landschap Westhoek. Het beheer zelf kan gebeuren door de landbouwers, een agrobeheergroep of een derde partij.

f. Timing en stappenplan

- Najaar 2025: Opmaak van het provinciaal reglement grachtenbeheer
- Voorjaar 2026: Oproep naar geïnteresseerde landbouwers
- Zomer 2026: terreinbezoeken bij landbouwers en opmaak van beheerplannen
- Vanaf najaar 2026: start van beheerwerken

g. Partners

- Trekker: Provincie West-Vlaanderen
- Betrokken partners:
 - Regionaal Landschap Westhoek
 - Landbouwers en landbouworganisaties
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Provincie West-Vlaanderen

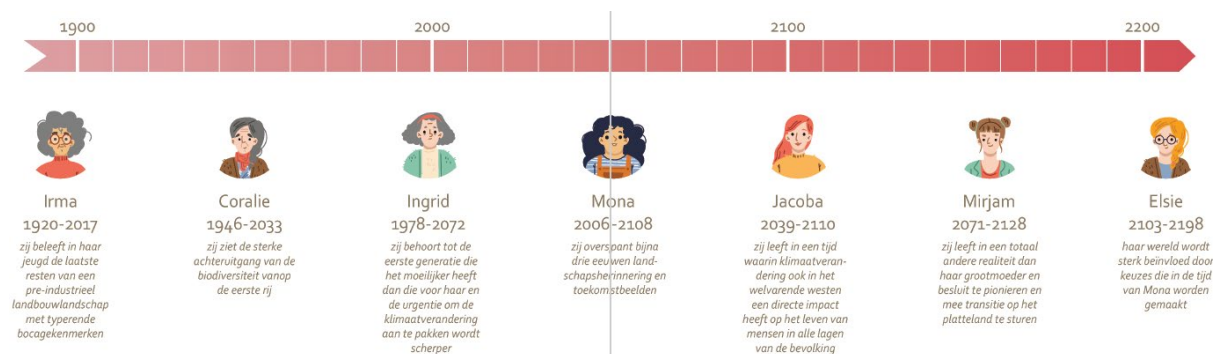
h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
VERG	PWVL	€ 40.000,00	WWLS	€ 20.000,00	€ 20.000,00	PWVL

3.9. Bewustzijn inwoners rond klimaatuitdagingen (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie richt zich op het verhogen van het bewustzijn bij inwoners over de klimaatuitdagingen in de IJzer- en Handzamevallei, en op het versterken van het draagvlak voor de maatregelen binnen het gebiedsprogramma. De actie vertrekt vanuit het verhalende en verbindende concept 'Handshake of generations', waarbij de zorg voor het landschap en watersysteem wordt benaderd als een gedeelde verantwoordelijkheid tussen generaties. Een uitgebreide beschrijving van dit concept is te lezen in het rapport van SWECO (p. 31-45). Daarin worden de evoluties en toekomstige uitdagingen in het gebied herkenbaar gemaakt door middel van korte verhalen van zeven personages, die elk in een andere tijdsperiode tussen 1900 en 2200 leven. Door herkenbare personages te gebruiken in een alledaagse setting komen de abstracte (klimaat)uitdagingen tot leven.

Deze actie omvat een creatieve vertaalslag van de klimaatuitdagingen naar tastbare, herkenbare verhalen op basis van het fictieve verhaal van de 7 personages, uitgewerkt in het rapport van SWECO. Hoe deze vertaalslag moet gebeuren is nog te onderzoeken, maar er worden wel al enkele opties geformuleerd:

1. De ontwikkeling van een interactieve en educatieve website, waarin de verhalen van de zeven personages tot leven komen via interactieve kaarten, tijdlijnen en multimedia zoals audio, video en illustraties. De gebruiker navigeert doorheen verschillende tijdsperiodes en landschapsveranderingen, en krijgt via podcasts en extra lesmateriaal verdieping over de historische en toekomstige uitdagingen van het gebied.
2. Het opzetten van een reizende mini-tentoonstelling, die modulair opgebouwd is en verschillende locaties kan aandoen, zoals scholen, bibliotheken, musea of evenementen. De tentoonstelling combineert visuele elementen (zoals kaarten, projecties en een 3D-maquette) met audiofragmenten, verhaalstations en een geïllustreerd boek. Aanvullend kan ook een 'toekomstdemo' worden uitgewerkt waarin bezoekers op interactieve wijze de klimaatverandering kunnen ervaren.
3. Het organiseren van educatieve routes in het landschap, zoals wandel- of fietstochten langs belangrijke locaties uit het gebied. Elke halte kan gelinkt worden aan een personage en tijdsperiode, en verrijkt worden met infoborden, audiofragmenten of augmented reality via een mobiele app. Daarnaast kunnen ook speelse formats zoals een geocachingroute of gegidste wandelingen worden ontwikkeld, eventueel in samenwerking met lokale partners.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 1.5** Evacuatiemogelijkheden uit de vallei garanderen, door preventieve maatregelen en verhoogde paraatheid.
- **SD 2.4** Watervoorraad en watergebruik op elkaar afstemmen, om tekorten te voorkomen.
- **SD 4.1** Inwoners en gebruikers bewust maken van de werking van het watersysteem en hen aanzetten tot samenwerking.
- **SD 4.6** Het waterrijke verleden zichtbaar en beleefbaar maken, met aandacht voor traditionele waterbeheerprincipes en waterbouwkundig erfgoed.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Deze actie biedt een ideale kapstok om maatregelen uit het gebiedsprogramma te vertalen naar toegankelijke verhalen voor burgers.
- ✓ Door samen te werken met scholen, bezoekerscentra en jeugdorganisaties ontstaan interactieve vormen van burgerparticipatie.

d. Haalbaarheid

Afhankelijk van de gekozen optie is deze actie meer of minder haalbaar. In die zin leggen we het ambitieniveau in eerste instantie hoog en denken we ruim, om afhankelijk van de mogelijkheden te kunnen bijsturen.

e. Beheer en opvolging

Opvolging van de actie gebeurt door Regionaal Landschap Westhoek, die ervaring hebben met publiekswerking rond deze thematiek.

f. Timing en stappenplan

- Zomer 2025: opties afwegen en verdere stappen ondernemen

g. Partners

- Trekker: Regionaal Landschap Westhoek
- Betrokken partners:
 - Provincie West-Vlaanderen
 - Westtoer
 - Provinciaal bezoekerscentrum
 - Natuurpunt
 - Scholen en verenigingen uit het gebied
 - Climate Express, Transitienetwerk Westhoek, Velt Westland
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Regionaal Landschap Westhoek

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
COM	RLW	€ 20.000,00	WWLS	10.000,00	10.000,00	RLW

3.10. Bewustzijn landbouwers rond droogte-uitdagingen (A)

a. Beschrijving van de actie

Deze actie richt zich op de studieresultaten rond droogte van de Bodemkundige Dienst België (zie analyse). De studie toont aan dat maatregelen nodig zijn om de landbouwbedrijfsvoering af te stemmen op het toekomstig klimaat en de toenemende droge periodes. Afhankelijk van beleidskeuzes om wel of geen water collectief op te sparen i.f.v. landbouwgebruik, ligt er ook bij de landbouwer een grote verantwoordelijkheid in hoe hij of zij de bedrijfsvoering afstemt op het wijzigende klimaat en bijhorend wijzigend neerslagpatroon.

Met deze actie willen we op een kwalitatieve manier inzicht krijgen op de situatie. Aan de hand van keukentafel gesprekken willen we de grote lijnen die we onthouden uit de analyse van BDB toelichten en de landbouwer bevragen:

- Welke oplossingen zien zij? Hoe zijn ze hier op vandaag al mee bezig?
- Welke bijkomende suggesties kunnen er door Inagro worden gedaan?
- Welke keuzes worden gemaakt? Waarom wel/ waarom niet?
- Hoe kan de overheid een ondersteunende rol opnemen?
- Kan een landbouwvisie (Vlaams of lokaal) een antwoord bieden op de noden?

Tijdens de gesprekken denken we niet in maatregelen en acties, maar willen we vooral luisteren en problemen detecteren. De focus ligt hierbij op moeilijkheden met water, bodem en teelten in het licht van de toenemende droogteperiodes. Afhankelijk van de nood van de landbouwer kunnen we wel al doorverwijzen instrumenten die de landbouwer meer concreet adviseren, zoals de Wateraudits of de Koolstofscans van Inagro.

Recent liepen er al gelijkaardige trajecten waar inspiratie uit gehaald kan worden. In een onderzoek uitgevoerd door Bodemkundige Dienst België (BDB) en Sumaqua over de 'socio-economische impact van wateroverlast en droogte voor de landbouwer' voerde BDD heel wat gesprekken binnen het IJzerbekken om de impact van de wateroverlast in 2023 op het landbouwbedrijf te bevragen. Daarnaast bieden de 'werksessies klimaatadaptatie in de landbouw', gecoördineerd door ALZ, waardevolle handvaten voor de gesprekken.

Met deze actie voorzien we budget voor het gesprek met een 10 tot 15 landbouwers, inclusief een plenair infomoment op voorhand en een plenair terugkoppelingsmoment als afsluiter. De landbouwers worden steekproefsgewijs geselecteerd via de bestaande overlegstructuren binnen Boerenbond (vb. bedrijfsgilden) en ABS. Zo is duidelijk voor de landbouwers hoe we tot bij hen zijn gekomen en is een diepgaand gesprek mogelijk.

b. Link met strategische doelstellingen

- **SD 2.2** Landbouwbodems en gewassen weerbaar maken tegen droogte, door te streven naar een organisch stofgehalte van 1,5%.
- **SD 2.4** Watervoorraad en watergebruik op elkaar afstemmen, om tekorten te voorkomen.
- **SD 2.6** Hemelwater opsparen op de flanken en de plateaus, als buffer tegen kritieke droogteperiodes.
- **SD 4.1** Inwoners en gebruikers bewust maken van de werking van het watersysteem en hen aanzetten tot samenwerking.

c. Koppelkansen en voorbeeldfunctie

- ✓ Uit de partnergesprekken blijkt dat veel landbouwers pas actie ondernemen bij acute droogte. Sensibilisering via keukentafelgesprekken en wateraudits kan helpen om het risicobesef te verhogen en tijdig maatregelen te nemen
- ✓ Inagro heeft in het gebied al ervaring met het sensibiliseren van landbouwers rond droogte, bijvoorbeeld via de Wateraudits. Wateraudits zijn een bedrijfsspecifiek instrument om inzicht te krijgen in de balans tussen watervraag en -aanbod op het landbouwbedrijf. Ze helpen om het watergebruik op het landbouwbedrijf te optimaliseren en bewustwording te verhogen. Via de kennisportefeuille kunnen landbouwers dergelijke audits aanvragen. Inagro kan waar mogelijk ook de resultaten van de Bodemkundige Dienst België bij deze audits betrekken. De keuze is bewust gemaakt om beide trajecten niet te combineren, maar wel op elkaar af te stemmen.

d. Haalbaarheid

De uitvoering van deze actie is haalbaar. Het contact leggen met de landbouwers is de grootste drempel tot uitvoering, maar daarvoor kunnen we onder ander rekenen op het netwerk van Boerenbond en ABS. De ervaring van Inagro met dit soort gesprekken helpt om deze actie tot een goed einde te brengen.

e. Beheer en opvolging

De actie wordt opgevolgd door Inagro en Provincie West-Vlaanderen. De gesprekken worden in duo uitgevoerd, om zowel praktische vragen als beleidsmatige vragen te ondervangen. Afhankelijk van de wens voor een Wateraudit of een Koolstofscan kunnen bijkomende gesprekken volgen met Inagro.

f. Timing en stappenplan

- Najaar 2025: toelichting op een bestaand overlegmoment van Boerenbond en/of ABS, met een oproep naar geïnteresseerde landbouwers
- November 2025 – december 2025: eerste reeks gesprekken met landbouwers (+/- 5)
- Januari 2026: evaluatie van de eerste gesprekken en bijsturen waar nodig
- Februari - juni 2026: tweede reeks gesprekken met landbouwer (+/- 10), afhankelijk van werkdruk bij landbouwers verschuift dit naar winter 2026-2027
- Zomer 2026: evaluatie van de gesprekken (zomer), afhankelijk van werkdruk bij landbouwer verschuift dit naar winter 2026-2027
- November 2026: plenair terugkoppelingsmoment, afhankelijk van werkdruk bij landbouwer verschuift dit naar winter 2026-2027

g. Partners

- Trekker: Inagro
- Betrokken partners:
 - Provincie West-Vlaanderen
 - Boerenbond en ABS

- Landbouwers
- Drager van eventuele onvoorziene meerkosten: Inagro

h. Raming en financiering

Prioriteit voor financiering binnen Weerbaar Water+Land+Schap: **A**

Kostensoort	Trekker	Raming	Subsidielijn	Subsidiebedrag	Partnerbudget	*Co-fin. Partner
COM	Inagro	€ 20.000,00	WWLS	10.000,00	10.000,00	Inagro

4.2.4 Acties buiten de scope van Weerbaar Water+Land+Schap

Hieronder volgt een (niet-limitatieve) lijst van acties binnen het Valleienpact die raakvlakken hebben met Weerbaar Water+Land+Schap Bovenloop IJzer, maar die nog niet definitief zijn goedgekeurd door de partners:

- DNA Dorp Pollinkhove en Krombeke
- Onderzoek naar een nieuwe inrichting van de Vateput in Lo
- Openleggen van de vestingsgracht en de groenblauwe dooradering van de site Destrooper na reconversie
- Reststromen valoriseren (vb. riet, houtsnippers, bermmaaisel, ...)
- Verenigd grondbeleid: afsprakenkader rond de inzet en aankoop van gronden
- Seizoenaal opstuwen Lovaart (te onderzoeken)
- Hoger seizoenaal peil van de IJzer (te onderzoeken)
- Monitoring van de waterkwaliteit verspreid in het gebied (vb. Machuit)
- Groepsaankoop aanleg private vul en spoelplaatsen bij landbouwers
- Gesprekken en afspraken met verwerkende industrie
- Citizien science: bewustzijn rond waterkwaliteit bij inwoners vergroten (koppeling met tuincoaches)
- Onthardingsscan per gemeente
- Uitbreiding Loket Onderhoud Buitengebied (LOB) i.s.m. Regionale Landschappen
- Wijzer water (uitbreiding)
- Begeleidingstraject lokale besturen rond zwemmen in open water (IJzer)
- Prioriteren knelpunten overstortwerking + oplossen
- Strengere controles op de werking van IBA's
- Inrichten van de Fintele en Knokkebrug als waterknooppunt
- Bijkomende fiets- en wandelbrug over de IJzer in Roesbrugge
- Openleggen van de oude stadsomwalling Lo (gekoppeld aan lopend RUP)
- Herwaardering van het historisch erfgoed langs de IJzer
- ...

5 SAMENWERKEN

In dit hoofdstuk wordt de overlegstructuur toegelicht. Het hoofdstuk start met een inventarisatie van de belangrijkste stakeholders. De overlegstructuur van het bredere gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei vormt vervolgens de basis voor samenwerking tussen de stakeholders. Ze is opgebouwd uit 5 overlegorganen en garandeert de actieve deelname van alle betrokken partners, waarbij iedere partner volgens zijn sterkte wordt ingezet. Daarnaast worden in dit hoofdstuk interne afspraken gemaakt voor een vlotte samenwerking en communicatie.

5.1 Inventarisatie van belangrijke stakeholders

Provincie West-Vlaanderen is trekker en initiatiefnemer van de coalitie. Verder omvat deze volgende partners:

- 8 lokale besturen:
 - Poperinge
 - Alveringem
 - Vleteren
 - Lo-Reninge
 - Houthulst*
 - Diksmuide*
 - Kortemark*
 - Staden*

**onderdeel van de gebiedscoalitie IJzer- en Handzamevallei, maar niet rechtsreeks betrokken bij Weerbaar Waterlandschap*
- 6 Vlaamse administraties:
 - Departement Omgeving
 - Agentschap Natuur en Bos
 - Vlaamse Landmaatschappij
 - De Vlaamse Waterweg
 - Agentschap Landbouw en Visserij
 - Vlaamse Milieumaatschappij
- 4 polderbesturen:
 - Zuidijzerpolder
 - Westkustpolder
 - Polder Bethoostersche Broeken*
 - Middenkustpolder*

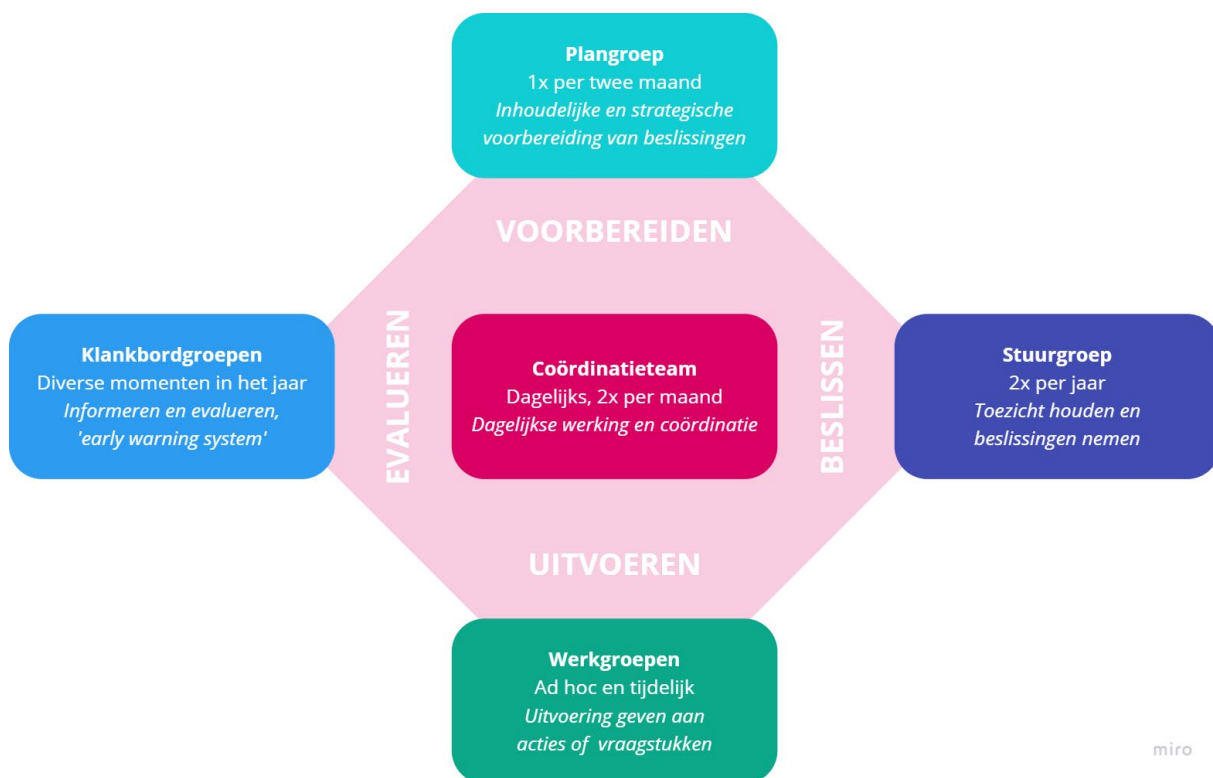
**onderdeel van de gebiedscoalitie IJzer- en Handzamevallei, maar niet rechtsreeks betrokken bij Weerbaar Waterlandschap*
- 4 middenveldorganisaties:
 - Boerenbond
 - ABS
 - Natuurpunt De Bron
 - West-Vlaamse Milieufederatie
- De Watergroep
- Regionaal Landschap Westhoek
- Inagro
- Westtoer

Momenteel wordt onderzocht om de coalitie uit te breiden met 5 nieuwe stakeholders:

- Agentschap Wegen en Verkeer
- Agentschap Onroerend Erfgoed
- Aquafin
- Fluvius
- Aquaduin

5.2 Overleg- en samenwerkingsstructuur

De overlegstructuur van het bredere gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei vormt vervolgens de basis voor samenwerking tussen de stakeholders. Ze is opgebouwd uit 5 overlegorganen en garandeert de actieve deelname van alle betrokken partners, waarbij iedere partner volgens zijn sterkte wordt ingezet.

Provincie West-Vlaanderen krijgt van de coalitiepartners het mandaat om op te treden als **projectcoördinator** en is daarom volgens de coalitie het beste geplaatst als hoofdbegunstigde van de procesmiddelen. Het lopende gebiedsprogramma IJzer- en Handzamevallei, voortvloeiend uit het Strategisch Project IJzer- en Handzamevallei, kan immers aanspraak doen op drie projectcoördinatoren (2,5 VTE) die het lopende proces en de verschillende gekoppelde investeringsprogramma's (Water-Land-Schap 2.0, Weerbaar Waterlandschap, Lokale Gebiedsdeal Droogte en verschillende Interreg-trajecten) in goede banen leiden. De coördinatoren van het gebiedsprogramma zijn Marjan Dewulf, Jasper Boussaert en Marten Vanden Berghe (ter vervanging van Tim Denutte). De afstemming tussen de coördinatoren gebeurt dagelijks op kantoor en in een tweewekelijks **coördinatieteam**, waarbij samen met twee collega's alle lopende projecten in de IJzer- en Handzamevallei op elkaar worden afgestemd. De projectcoördinatoren zijn het eerste aanspreekpunt voor de coalitiepartners en zorgen er voor dat het traject op koers blijft.

Provincie West-Vlaanderen is de **(hoofd)begunstigde en enige co-financierende partner** van de proces- en de investeringsmiddelen. Als een partner aanspraak wil maken op het budget WWLS, dient een samenwerkingsovereenkomst te worden gesloten met provincie.

De coördinatoren worden in de **plangroep** geruggensteund door Departement Omgeving, VLM, VMM, De Vlaamse Waterweg, Inagro, Regionaal Landschap Westhoek en een vertegenwoordiging van de polderbesturen. Samen staan ze garant voor een schat aan relevante expertise, kennis en ervaring rond de

werking van het watersysteem in het projectgebied en de (historische) samenwerking van actoren rond deze thematiek. Het planteam vergadert minimum eenmaal per twee maand in functie van de voorbereiding van de werkgroepen en de stuurgroepen, maar komt ook *ad hoc* samen.

De **stuurgroep** waakt over de doelstellingen en de voortgang van het gebiedsprogramma. Naast de algemene sturing volgt ze ook het verloop van de werkgroepen op en geeft ze input waar gewenst of noodzakelijk. De stuurgroep verenigt alle partners die het gebiedsprogramma hebben ondertekend, met naast de politieke vertegenwoordigers van de lokale besturen, ook de ambtelijke vertegenwoordigers van de provinciale en Vlaamse administraties uit de gebiedscoalitie, middenveldorganisaties en bedrijven. De stuurgroep komt twee maal per jaar samen.

De **werkgroepen** buigen zich over de concrete realisaties of specifieke vraagstukken in het projectgebied. De werkgroepen worden afhankelijk van de actie of het vraagstuk samengesteld en de frequentie van samenkomsten wordt door de groep beslist. In de werkgroepen vinden we zowel de politieke als ambtelijke vertegenwoordiging terug van de lokale besturen, maar ook het middenveld (Boerenbond, ABS, Natuurpunt), De Watergroep, de polderbesturen en de verschillende Vlaamse en lokale administraties hebben hier hun plek. De gedragenheid en de haalbaarheid van de acties worden gewikt en gewogen in deze overlegstructuren. Zo wordt verzekerd dat het actieprogramma finaal en maximaal door alle partners wordt onderschreven.

De **klankbordgroepen** zijn diverse (bestaande) overlegmomenten waarop het gebiedsprogramma een vast agendapunt vormt of waar het gebiedsprogramma gebruik kan van maken. Ze zijn het medium bij uitstek om te communiceren over de resultaten van het project of om verdere ideeën te sprokkelen. Momenteel gebeurt dit al op:

- het Bestuursorgaan van het Regionaal landschap Westhoek, waarin lokale besturen, de provincie en lokale actoren vertegenwoordigd zijn.
- het Bekkenbestuur IJzerbekken, een zesmaandelijks overleg in organisatie van het Bekkenssecretariaat/CIW waarop onder meer alle lokale besturen en waterpartners uit het gebied vertegenwoordigd zijn.
- de EGTS Werkgroep Water, een werkgroep waarin diverse partners van aan beide zijden van de grens samenkomen rond het thema water.
- het flankerende en in de context van het Strategisch Project opgezette **wIJzer water-programma** vol informatieve, educatieve en recreatieve prikkels is gericht op inwoners en recreanten.

In de toekomst kunnen hier nog overlegmomenten aan worden toegevoegd, bijvoorbeeld:

- het wIJzerWater Café, een op te richten jaarlijks forum waarmee we zoveel mogelijk mensen willen bereiken om de stand van zaken van het gebiedsprogramma te bespreken, op een informele manier.
- de stakeholdergroep IJzer- en Polder van het Regionaal Landschap Westhoek, een groep enthousiastelingen uit het gebied die werden verenigd door het Regionaal Landschap in kader van een lopend LEADER project./
- ...

**Vlaamse
overheid**

**Water+
Land+
Schap**

**[DE VLAAMSE
VEERKRACHT]**

Blue Deal

**Interreg
Europe**

Co-funded by
the European Union

NBS4LOCAL

**Gefinancierd door
de Europese Unie**
NextGenerationEU

VLM.be